

Beskæftigelses -indsatsen fra et autistisk perspektiv

En kvalitativ analyse

Kandidatuddannelsen i socialt arbejde

Aalborg Universitet

Kandidatspeciale

Vejleder: Merete Monrad

Anslag: 167.709

2. januar 2024

Naja Christensen 20211177

ABSTRACT- THE DANISH EMPLOYMENT EFFORTS FROM AN AUTISTIC POINT OF VIEW

There is a knowledge gap in the field of social work about autistic people's experience of employment efforts in Denmark. There are strong indicators that social work, including employment services, has insufficient knowledge about autism, even though the target group is strongly represented in the field. This can have far-reaching consequences for various quality of life parameters, and possibly work against labour market-oriented efforts.

The study is based on semi-structured qualitative interviews with five autistic adults, affiliated with employment services. The analysis is data-driven, and the field of research therefore stems from the informants' world of experience.

The data illustrates that there is a fundamental neuronormative pathologising problem, both embedded in autistic people themselves and in the employment system. This results in significant barriers to autistic people's access to employment initiatives.

There is a significant language, verbally and non-verbally, barrier due to the communicative differences between neurotypical and autistic people.

Employment efforts are designed for neurotypical people and do not consider the embodied practices and sensations of autistic people. As a result, autistic people experience themselves as deviant, which has a strong negative effect on their quality of life. In order to navigate employment efforts, autistic people use sophisticated masking and coping strategies, which is evidence of powerful resources that are wasted due to a lack of knowledge about autism.

Employment initiatives can, though environment, communication/interaction and structure, qualify themselves to accommodate autistic people by *regulating what is perceived*, how *emotional life is managed* and what *coping strategies are accessed*.

The conclusion is that the field of social work faces a lack of independent knowledge about neurodiversity. There is a need to understand autism in depathologising ways. If science on autism in the social work field is designed in co-creation with autistic people, it would allow to adequately see society from an autistic perspective and thus translate knowledge into effective change.

*Til Aksel, der evigt at inspirerer og udfordrer mig til
at dykke ned i den forunderlige verden af neurodiversitet.*

Tak til de fem inspirerende kvinder der har bidraget med viden til et underbelyst felt.

Ikke mindst tak til alle jer der har vist dyb interesse og understøttet min tro på hvor vigtigt dette arbejde er. Jeg ville ønske at der havde været tid og rum til at inddrage jeres perspektiver.

Jeg håber og ønsker for alle os der er neurodivergente, at dette blot er en lille sardin, i et stort hav af kommende viden, der har potentiale til at understøtte diversitet- ikke blot i et beskæftigelsesperspektiv, men i alle livets aspekter.

INDHOLD

Abstract	1
Indledning	5
Problemfelt	6
videnshul	6
socialarbejderes behov for viden om autisme	7
Autisters bekymringer relateret til socialt arbejde	8
Undersøgelsens positionering i feltet	9
Problemformulering	10
Forskningsspørgsmål	10
Afgrænsning	10
Begrebsafklaring	11
politisk kontekstualisering	11
Autisme diagnosen	13
Handicapforståelse	14
Autismes forståelsesramme	15
Undersøgelsens Målgruppe	17
Videnskabsteoretisk positionering	18
Forforståelse	18
Videnskabsteori	19
Fænomenologi	20
Hermeneutik	20
Forskningsdesign og Metode	20
Kvalitativ forskningsundersøgelse	20
Interviews som kvalitativ forskningsmetode	21
informanter	21
Adgang gennem gatekeeper	21
Udvælgelse af informanter	22
Kritik af metode	23
Analysestrategi	23
Kvalitativt interview	24
Interviewguide	24
Bearbejdning af datamateriale	25
Transskribering af interviews	25
Kodning af empiri	25

Analysestrategi kritik.....	26
Kvalitet og etik i forskningsundersøgelsen	27
Etiske overvejelser i forskningsprocessen	27
Analyse.....	28
Analyse 1	30
teori indflyvning-	30
Neurodiversitetsparadigmet.....	30
Goffman.....	31
Normalitet / afvigelse- hvem er jeg, hvem ser de jeg er- kontekst(dualiteten)	31
Normativitet	33
masking.....	40
Misforstået.....	49
Delkonklusion- <i>Hvordan oplever autistister at normalitetsforståelser påvirker mødet med beskæftigelsesindsatsen?</i> 54	
Analyse 2.....	55
Teori indflyvning.....	55
Enaktivisme	55
Mestringsstrategi	56
Autisme i eksplorativt møde med beskæftigelsessystemet.....	57
Syn- lugt- lyd.....	57
Sprog og social interaktion	64
Struktur og indsigt i egen sag	70
Del konklusion- <i>Oplever autister at deres diagnose er en barriere for den beskæftigelsesrettede indsatsen?</i>	75
Konklusion- <i>Hvordan oplever autistiske mennesker beskæftigelsesindsatsen?</i>	77
Konkrete råd til praksis-	78
Overordnede råd:	78
råd til Interaktionen:	79
Perspektivering	80
Videre forskning	82
Referencer	83

INDLEDNING

Min interesse for autisters oplevelse af beskæftigelsesindsatsen har været iboende, siden min tid som socialrådgiverpraktikant i kommunalt regi. Yderligere vagtes den, da Landsforeningen for Autismes nøgletal-beregning påpegede at 73,2 % voksne autister er på offentlig forsørgelse (Autismeforeningen, 2023). Samtidig peger forskning på at en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet forbedrer sundhed, livsresultater samt adaptive funktioner for autistiske mennesker (Taylor, Smith, & Mailick, 2014).

At en høj andel af autister står udenfor arbejdsmarkedet, kan dermed være af væsentlig betydning for målgruppens livskvalitet. Internationalt har Kamio et al. I Japan sammenlignet den psykosociale livskvalitet for autistiske voksne med den neurotypiske befolkning og fandt, at den var markant dårligere (Kamio, Inada & Koyama, 2013). Ved beskæftigelse fandt Graetz i New Jersey tegn på dårlige beskæftigelsesmuligheder for autistiske voksne (Graetz, 2010) og Danneris identificerede et ”bottom up” videnshul i arbejdsmarkedsrettet international forskning, der præger den måde indsatser tilrettelægges på (Danneris, 2016).

I den danske velfærdsstat, påhviler det beskæftigelsesindsatsens sociale arbejde at støtte autister tættere på arbejdsmarkedet. Denne instans er dermed af afgørende betydning ikke blot for tilknytning til arbejdsmarkedet, men også målgruppens livsmuligheder.

Kan det at 73% er forsørget af offentlige midler indikerer, at det sociale arbejde der hidtil er blevet gjort, ikke er tilstrækkeligt? Kunne der skabes en beskæftigelsesindsats, der understøtter at flere autister kommer nærmere arbejdsmarkedet og dermed bedre livsmuligheder? Litteratur indenfor området er begrænset, men indikerer at det sociale arbejdes praksis, står overfor barrierer i arbejdet med autisme. Forskning peger på, at mennesker med intellektuelle og udviklingsmæssige handicap som autisme marginaliseres og undertrykkes grundet det sociale arbejde er dårligt oplyst (Fuld, 2020). Hvis dette er sandt, så eksisterer et videnshul i det sociale arbejde, der ikke blot medvirker til undertrykkelse, men også kan være en faktor for, at samfundet mister værdifulde ressourcer.

Den begrænsede forskning på området betyder, at jeg i dansk kontekst ikke har noget belæg for denne antagelse. Det må dog være i samfundets interesse at finde svar på om beskæftigelsesindsatsen kan kvalificere sig til i højere grad at imødekomme autister. Beregninger

viser at der kan hentes 13,9 milliarder i samfundsøkonomisk gevinst over de næste 10 år, hvis beskæftigelsen for mennesker med handicap stiger med én procent. (COWI, 2021).

At få indblik i det beskæftigelsesrettede arbejde med autisme, rækker ifølge Mogro-wilson ud over at øge viden og bevidsthed. Det flytter det sociale arbejdes videnspraksis fra et snævert perspektiv på tjenester og rehabilitering til et perspektiv, der omfatter menneskerettigheder, social inklusion, accept og livskvalitet (Mogro-Wilson et al. 2014).

Funderet i det sociale arbejdes felt vil indeværende speciale derfor undersøge autisters oplevelse af beskæftigelsesindsatsen. Da denne instans har potentiale til at være af afgørende betydning for arbejdsmarkedets tilknytning, forbedret livskvalitet samt styrke samfundets største rigdomsdiversitet.

PROBLEMFELT

Der foreligger begrænset viden om autisters tilknytning til beskæftigelsesindsatsen, både på brugeroplevelsesniveau og generelt. Problemfeltet hviler derfor på litteratur fra nærtliggende områder, der tilsammen skaber et billede af undersøgelsens udsyn. Forinden undersøgelsens problemfelt belyses vil der være en gennemgang af foreliggende viden.

VIDENSHUL

Danneris udarbejdede en systematisk kortlægning af international forskning, med fokus på aktiv arbejdsmarkedspolitik og arbejdsløshedsundersøgelser. Formålet var at identificere forskningens omfang, udbredelse og metodiske kvalitet, samt identificere videnshuller (Dennaris, 2016, s. 2). Hun fandt at mere end to tredjedele af den eksisterende forskning er baseret på kvantitativ metodologi. Hertil hviler det meste forskning på hårde resultatomål. Op til 75% af undersøgelserne har ikke en klart defineret målgruppe udover arbejdsløse og der skelnes ikke mellem forskellige sociale problemer samt årsager til arbejdsløshed. Det mest konsekvente billede er overvægt af forskning, der studerer resultater af specifikke, lokale eller nationale aktiviteter som vejledning, jobsøgningshjælp ect., samt obligatoriske aktiveringsprogrammer, sanktionering ect. Ligeledes er der en gennemgående "top-down" tilgang i forskningen, hvilket efterlader et videnshul om, hvordan borgere oplever beskæftigelsesindsatser (ibid. s. 13-14).

Hun konkluderer, at forskning på feltet mangler nuancer og ikke afspejler den mangfoldighed, det reelt indebærer. De videnshuller kan ifølge Dannaris have alvorlige konsekvenser for borgere, der er tilknyttet beskæftigelsesindsatsen, da den er baseret på forskningsmæssige mangler. Over hele linjen er der akut behov for dybdegående viden og følsomhed overfor borgers rolle som aktiv deltager for at kunne udforme politikker, der skaber fordrende resultater. Ud fra foreliggende forskning findes et fremherskende billede af ”one-size” klient samt aktiveringsordning. Der er overfladisk fokus på resultater rettet mod kvantificerbare mål, for effekter der primært relaterer sig til beskæftigelse som mål i sig selv. Forskning bør derfor fremadrettet adressere kompleksiteten af ledige som gruppe for at muliggøre skræddersyede tjenester samt fokusere på forskellige positive resultater, ikke blot beskæftigelse. Det kræver vægtning på både hårde og bløde resultater som ikke er umiddelbart synlige i administrative registre, hvilket bottom-up perspektiver kan tydeliggøre, dermed forskning omhandlende målgruppers oplevelser. (ibid. S. 19) Hun peger på et stigende fokus på at inkludere forskning i udarbejdelse af lovgivning, hvilket bevirker lovgivning er baseret på entydig og mangelfuld forskning (ibid. s. 17-18).

SOCIALARBEJDERES BEHOV FOR VIDEN OM AUTISME

Heslop og Bushell peger på et videnshul i forskning om socialt arbejde og autisme, da mennesker med autisme er overrepræsenteret i de grupper, som socialarbejdere vurderer og støtter. Socialt arbejde med målgruppen kan ofte være kompliceret på baggrund af autisms ”skjulte natur” gemt bag *maskering, der camouflerer autistiske træk* som en overlevelses- og mestringsstrategi. Ydermere at der er et stort mørketal af udiagnostiserede autister, særligt blandt kvinder grundet tilpasningsstrategier og diagnosekriterier, der som udgangspunkt er tilpasset maskulin autistisk fremtræden. Ligeledes blandt minoritetsgrupper indenfor eks. race, da kulturel baggrund kan påvirke autistiske udtryk, hvorfor de kan blive overset i de diagnostiske kriterier (Heslop & Bushell, 2023, s. 3020). De mener derfor, at den generaliserende medicinske forståelse af autisme kan være et bånd i socialt arbejdes praksis, da det blokerer for differentierede udtryksformer. På trods af den lille andel af forskningsbaseret viden om autisme i socialt arbejde viser undersøgelser, at målgruppen oplever markant og vedvarende modgang ift. andre målgrupper. Eks. kan en stor andel ikke bevare arbejdsmarkedstilknytning og er afhængig af offentlig forsørgelse, hvilket bevirker yderligere sociale problemer (Ibid. 3221).

Heslop og Bushels forskning relaterede sig til to fokusgruppeinterview, af engelske socialrådgiveres opfattelse af egne træningsbehov og hvordan de arbejder med autisme indenfor alle aldersgrupper. Alle informanterne har forhåndserfaring med autismspecialiseret arbejde indenfor voksenområdet. Undersøgelsen fandt, at socialrådgivere anbefalede kompetencegivende efteruddannelse for alle medarbejdere, da den foreliggende viden om autisme i socialt arbejde er utilstrækkelig. Fokusgruppen identificerede uddannelse indenfor kommunikationsevner, viden om sensoriske behov, en mere dybdegående forståelse af autisme samt redskaber til at formidle den individuelle indsats til målgruppen bla. ved visualiseringsredskaber. Ligeledes savnede de refleksion- og sparringsmuligheder (Ibid. s. 3230).

Heslop og Bushel anerkender, at deres studie er lille og på mange måder mangelfuld samt ikke repræsentativt. De plæderer for, at det illustrerer et behov for at forske i feltet mellem socialt arbejde og autisme, herunder at udbrede viden om målgruppen. De mener at det sociale arbejde har en ledende rolle i at støtte mennesker med autisms sociale behov. Der peges på, at der er mangel på forskningsbaseret litteratur og uddannelse heri, ligesom autisme bør være en del af pensum for at kvalificere det sociale arbejde (Ibid. s. 3223).

AUTISTERS BEKYMRINGER RELATERET TIL SOCIALT ARBEJDE

Rogders et. al argumenterer for deres brede forskningsperspektiv må anses som nødvendigt på baggrund af udeblevet forskning om voksne med autisms perspektiver (Rogders et Al., 2018, s. 1818, 1821). Data blev indsamlet over fire fokusgruppeinterview i et samarbejde mellem to engelske universiteter.

De fandt at den mest tilkendegivende bekymring for deltagende autister var støtte i fremtiden. Om den støtte de vil modtage, var forstående, da det er kompliceret at dele oplevelser om deres autisme vanskeligheder. Herunder om de ville blive troet på og behandlet seriøst af fagfolk. Den støtte, der allerede var modtaget, havde haft negativ effekt på deres liv. Rodgers et. al fremhæver at der tegnes et akut billede af, at adgang til passende støtte er et komplekst, problematisk og bekymrende område for autister (Ibid. s. 1824-1825).

Den næsthøypigste bekymring var diagnosen primært relateret til andre menneskers viden om autisme, samt om det ville påvirke støtte og adgang til muligheder både personligt og professionelt. De finder, at usikkerhed og bekymring om stigmatisering og sårbarhed ser ud til at påvirke

autistiske voksne uforholdsmæssigt meget. En anden hyppig bekymring var levevilkår, som involverede arbejde, økonomi, ophold, uafhængighed, politik samt usikkerhed om boligforhold (Ibid. s. 1826). Ligeledes var relationer en bekymring, relateret til romantiske, sociale, familiære og professionelle relationer samt tabet af disse og isolation. De peger på, at autisme i relationelle sammenhænge er kompleks, da der er en stærk opmærksomhed på deres differentierede sociale ”evner” (Ibid. s. 1827). Endelig fandt de, at sundhed var en bekymring relateret til rettidig og tilgængelig støtte, herunder ift. de komorbiditeter autisme medfører, var de bekymret for at fremtidsudsigterne førte til forværret mental sundhed, på baggrund af utilstrækkelig støtte (ibid.).

Ud fra deres indhentede data påpeger Rodgers et. al på at informanterne oplevede høj grad af stigmatisering, diskriminerende, stereotype eller homogeniserende holdninger til autisme. De påpeger generel mangel på bevidsthed, ja ligefrem en *ubevidst uvidenhed*, om hvad autisme er i sundhedssystemet og socialt arbejde. Det udgør en barriere der resulterer i, at støtten falder uforholdsmæssigt meget på familie og venner og derfor kan man ikke isolere de problematikker autister oplever til det enkelte individ. Implikationerne for socialt arbejde omfatter autisme-bevidsthed og fokuseret praksisbaseret støtte til autistiske voksne. Manglen på autisme-specifik viden blandt fagfolk og den brede offentlighed blev identificeret som en barriere for adgang til beskæftigelse og sundhedspleje (Ibid. s. 1828-1830).

UNDERSØGELSENS POSITIONERING I FELTET

Danneris peger på nødvendigheden af at undersøge et brugerperspektiv for at styrke beskæftigelsesindsatsen, så vi kan komme uden om en ”one-size fits all” model. Det relevantgøres ikke mindst udfra Rodgar et. Al.’s forskningsresultater, der viser tydelige tegn på autistiske menneskers oplevelse af manglende støtte, grundet den stigmatisering, de oplever autisme tilvejebringer i det sociale arbejde. Det kan have vidtrakte konsekvenser ikke blot for den enkelte, men i høj grad også for dennes omgangskreds, der må løfte, hvor velfærdssystemet ikke evner. Heslop og Bushell’s understøtter, at det er yderst relevant at det sociale arbejdes felt bygger på viden om autisme, der ikke er centreret om et medicinsk vidensparadigme. Da autisme er højt repræsenteret i det sociale arbejdes felt- ligesom der kan forekomme et stort mørketal, der lever i autistisk oplevelsesverden, men ikke er diagnosticeret. Samtlige studier påpeger et akut videnshul i autisdeforskning.

Nærværende undersøgelse har derfor til formål at belyse autistiske menneskers oplevelse af beskæftigelsesindsatsen. Taget i betragtning af den liden forskningsbaseret viden, der ligger til grund for denne undersøgelse, forefindes der stærke indikatorer på at det sociale arbejde, herunder beskæftigelsesindsatsen, på trods af en centrale rolle i målgruppens liv, har utilstrækkelig viden om autisme. Det kan have vidtrakte konsekvenser for forskellige livskvalitetsparametre, og muligvis modarbejde den arbejdsmarkedsrettede indsats. Et ”Bottom-up” perspektiv ville give mulighed for at præcisere hvilken viden, samt tiltag der ville virke fremmende for beskæftigelsesindsatsen.

I tråd med Rodger et. al. har jeg på baggrund af feltets manglende viden ikke afgrænset problemformuleringen til et konkret område eller indsats, men derimod interesseret mig for et bredere perspektiv af målgruppens oplevelse af beskæftigelsesindsatsen, for så vidt muligt at få indsigt i problemfeltet fra deres oplevelsesverden.

PROBLEMFORMULERING

Hvordan oplever autistiske mennesker beskæftigelsesindsatsen?

FORSKNINGSSPØRGSMÅL

- Hvordan oplever autistister at normalitetsforståelser påvirker mødet med beskæftigelsesindsatsen?
- Oplever autister at deres diagnose er en barriere for den beskæftigelsesrettede indsatsen?

AFGRÆNSNING

Arbejdsmarkedet: Mit udgangspunkt var at undersøge problemfeltet i samspil mellem- autisme, beskæftigelsesindsatsen og arbejdsmarkedets parter, da arbejdsmarkedet har en essentiel rolle i det at skabe neurodivers beskæftigelse. Jeg blev dog i løbet af den indledende fase gennem samtaler med målgruppen opmærksom på, at beskæftigelsesindsatsen isoleret har stor indvirkning på autistiske menneskers liv, hvorfor jeg har afgrænset mig fra at indhente oplysninger om

arbejdsmarkedsforhold. Jeg vil mene at det fremadrettet kan være relevant at undersøge de tre parametre i et samspil.

BEGREBSAFKLARING

Autist, autistisk, autistisk menneske: Som udgangspunkt betegner man handicap, psykiske sygdomme ect i en eksternaliserende rækkefølge- *et menneske med autismespektrumforstyrrelse*- men det findes at størstedelen af autister, oplever denne terminologi ikke rummer den centrale plads, autisme har i deres identitetsdannelse. Selv fortalere plæderer for at det ikke er en lidelse, men en del af hele mennesket. Et autistisk menneske fremhæver dermed den særlige karakter af individets kognitive færdigheder og adfærdsvaner. Det internaliserende retoriske udgangspunkt kan virke som anerkendelse for fremme af et positivt selv billede samt et modstykke til de negative bias, autister kan opleve fra den neurotypiske normalitetsforståelse (Jurgens, 2020, s. 75).

Neurodiversitet: autisme (eller andre neurologiske forskelle) bliver betragtet som et udtryk for kognitiv diversitet og er dermed en variation i hjernen, fremfor et medicinsk handicap (Pellicano & Hounting, 2022).

Neurotypisk: Mennesker der har en kognition der historisk bliver opfattet som indenfor normalen, altså en typisk kognition (ibid.).

Neurodivergent: Mennesker der har en kognition der historisk bliver betragtet som afvigende- som autisme (Ibid.).

Neuronormativ: Henviser til de normative neurotypiske rammer et samfund, institution, interaktion ect. er bygget op omkring (Ibid.).

POLITISK KONTEKSTUALISERING

Beskæftigelsesindsatsen er lige nu under hastig udvikling, ikke mindst på baggrund af den nye beskæftigelsesreform, der har til formål at forenkle og effektivisere indsatsen (STAR, 2023). En stigende efterspørgsel på arbejdskraft bevirker at der søges alternative arbejdstagere. En af de Beskæftigelsespolitiske målsætninger er, at flere personer med handicap skal i beskæftigelse, da det er den største enkelte målgruppe udenfor arbejdsmarkedet (STAR, 2023).

Beskæftigelseslovgivningen indeholder ikke bestemmelser der specifikt omhandler handicap, ligesom det ikke er en særskilt målgruppe jf. § 6. Det fremgår af lovens formål jf. § 1, at der skal ydes individuel og målrettet beskæftigelsesindsats til personer med begrænsninger i arbejdsevnen (beskæftigelsesindsatsloven, 2022). I Lov om kompensation til handicappede i erhverv findes støtte og kompensationsordninger, som har til formål at give mennesker med handicap mulighed for erhvervsudøvelse (kompensationsloven, 2020). Ingen af områdets lovgivninger rummer bestemmelser om, hvornår disse skal inddrages i beskæftigelsesindsatsen. Beskæftigelsesloven giver få handlingsanvisninger på handicapområdet og kompensationsloven giver brede rammer for skønsudøvelse. Dermed kan der være stor variation i definitionen af målgruppen samt i indsatsen (Kjeldsen, Amby, & Eskesen, 2021).

Eftersom beskæftigelseslovgivningen ikke definerer personer med handicap som målgruppe, opsamles der ikke systematisk data om indsats, resultater samt forvaltningspræstationer. Der forefindes derfor ingen effekt-kortlægning af den kommunale indsats (Amby, 2015, s. 153). I henhold til FN's handicapkonvention artikel 27- arbejde og beskæftigelse, skal deltagerstaterne sikre og fremme virkeliggørelsen af retten til arbejde. På den baggrund er der de seneste år iværksat en række initiativer med fokus på at virksomheders sociale ansvar samt målgrupperelaterede projekter som IPS¹ og ”flere skal med 3”² og som led i satspuljeaftalen i 2019-2022 om at flere mennesker skal i arbejde, oprettedes en vidensplatform om handicap og beskæftigelse i 2021 (Socialministeriet, 2023).

Forskningscenter for beskæftigelse og handicap har gennem surveys på tværs af jobcentre adspurgt medarbejdere, hvordan beskæftigelsesindsatsen for ledige borgere med handicap er tilrettelagt. Udover en stor variation mellem jobcentre ses også en difference på svar fra forskellige fagprofessionelle grupperinger. De fandt at der var lav grad af målrettede tilbud til ledige med handicap. Omkring 30% af jobcentrene angiver at de har særlige vejledningssamtaler, mens færre endnu har kursus- eller rådgivningstilbud (Bredgaard m.fl., 2020, 178). Ligeledes ses det at

¹ IPS (Individuelt Planlagt job/uddannelse med Støtte) er en beskæftigelsesindsats, der er målrettet job motiverede mennesker, med en psykisk lidelse. Forankret i 8 principper er IPS en tværfaglig indsats der samarbejder på tværs af fagpersoner (eks. psykiater, misbrugsbehandler ect.)

² ”flere skal med” ansøgningspulje har til formål at borgere på kanten af arbejdsmarkedet opnår helt eller delvis fodfæste på arbejdsmarkedet. Ved tildeling af personlig jobformidler som bygger bro til arbejdsmarkedet, samt iværksætter en koordineret og tværfaglig indsats.

organiseringen af indsatsen tager mange former, eks. nøglepersoner³ er ikke underlagt nogen central regulering og kun et mindre antal af jobcentre har udformet lokale retningslinjer (Bredgaard m.fl., 2020: 176). En kortlægning af kommunernes praksis på handicapområdet peger på at jobcentermedarbejdernes tro på borgere med handicap er markant lavere end troen på borgere uden troen er lavest for personer med et psykisk handicap. Des højere viden om handicapkompenserende ordninger jo bedre vurderes borgerens ressourcer. Handicapkompenserende ordninger bliver i højere grad brugt til mennesker med fysisk handicap. Det konkluderes at viden og brug af handicapkompenserende ordninger, samt at det strategiske fokus på nøglepersoner, er mangelfuld, hvilket har betydning for arbejdsmarkedstilknytning for målgruppen (Marselisborg, 2021).

AUTISME DIAGNOSEN

Autisme i sin essens forekommer i en menneskehjerne i funktion, og kan dermed siges at være en menneskehjerne i funktion (for nuværende).

Autisme er gennem tiden tolket, forstået og behandlet ud fra signifikant forskellige forklaringsmodeller. Autisme har medført megen debat og meningsskel- politisk og socialt gennem årtier. At autisme er en diagnose, positionerer det som et handicap/en funktionsnedsættelse, men hvordan det omkringværende samfund og kulturer tolker både diagnosen og autisme som udtryk, er differentieret og reflekterer hvordan autisme fortolkes i en given kontekst (Russell, 2021, s. 3-5). Autisme kan dermed ikke forklares entydigt. Indeværende undersøgelsesbeskrivelse vil derfor afgrænses til, hvordan autisme fortolkes i velfærdsstaten Danmark, da det er den kontekst vi skal forstå informanternes oplevelser ud fra.

Handicapbegrebet i beskæftigelsesindsatsen forlyder Jf. Kompensationsloven § 2.2.1.

”Kompensationsloven bygger på et handicapbegreb, der sondrer mellem funktionsnedsættelse og handicap. Det betyder, at handicap opstår, når funktionsnedsættelsen medfører barrierer i mødet med omgivelserne.” herunder er et af kriterierne at tilstanden er en lægeligt diagnosticeret helbredelig eller uhelbredelig sygdom (Kompensationsloven, 2022).

³ En nøgleperson er en medarbejder i jobcenteret, der har en nuanceret viden om de handicapkompenserende ordninger. De har til formål at fungere som konsulent på handicapområdet, internt i jobcentret og eksternt med øvrige samarbejdspartnere, samt at fungere som bindeled mellem jobcentret og Specialfunktionen Job og Handicap.

For at have autisme i beskæftigelsessystemet skal der dermed forelægge en diagnose. Forinden en beskrivelse af hvordan autisme begribes i konteksten, er det relevant at positionere det handicapbegreb, der ligger til grund for forståelsen.

HANDICAPFORSTÅELSE

Når *en* forståelse af autisme skal rammesættes, må man begribe hvad diagnosen hviler på. Handicap forskning domineres af to forskellige forklaringsmodeller- den medicinske model og den sociale model. Den medicinske model hviler på ideen om, at handicap udspringer fra individuelle funktionsnedsættelser ud fra en kropslig og mental patologi. Dermed knytter den sig tæt til afvigelse fra det normale og diagnoseforståelsen. Handicap er dermed det enkelte individs manglende evne til at udføre aktiviteter. Den medicinske model benægter ikke det sociale og kulturelles indvirkning på graden af handicap, men fastholder funktionsnedsættelsens medicinske forklaring som primær årsags logik. Kurth plæderer for at den medicinske handicapforståelse er udbredt i samfundet, generelt såvel som i professionel praksis, hvilket er i tråd med kravet om en lægelig diagnostisk udredning i kompensationsloven (Kurth, 2013, s. 37-38). Det illustreres blandt andet gennem fastholdelse af handicap som begreb i Danmark. I modsætning til Norge hvor man skelner mellem funktionsnedsættelser og funktionshemming og i Sverige mellem funktionsnedsættelse og funktionshinder, hvilket differentierer betydningen for hvor videns-fokus er rettet (ibid s. 41).

Den sociale models hovedargument består i, at handicap opstår på baggrund af omgivelsernes evne til at imødekomme funktionsnedsættelse. Dermed bliver handicap en social situation og fratager funktionsnedsættelsen den primære årsag (Kurth, 2013, s. 41). Inspireret af marxistisk teori var formålet at skabe politisk og social forandring som modvægt til den medicinske model. Den hævder at handicap i sig selv er undertrykkende som følge af omgivelsernes ekskluderende udformning. Mennesker med handicap er en undertrykt og diskrimineret social gruppe- dermed er det omgivelserne, der skaber handicappet. Ligeledes menes det at menneskesynet frisætter individet fra handicap, hvilket kan have en aktivistisk empowerment. Den sociale model åbner dermed op for at samfundet kan tage ejerskab over inklusion og eksklusion. (ibid s. 41-42).

Beskæftigelsesindsatsen hviler på at handicappolitik forstås som noget, der opstår i relation mellem individuelle funktionsnedsættelser og barriere i omgivelserne. Dermed ses elementer af begge paradigmer i indsatsen. Men da klassifikationen af autisme bygger på en medicinsk forståelse, samt at medarbejdere indhenter viden om borgerens funktionsniveau gennem lægefaglige vurdering,

bygger forståelsen af *diagnosen* på et medicinsk paradigme. Samtidig ses netop kompensationsloven samt kurser som eks. ”lær at tackle” for at mestre at leve med kronisk sygdom/smerter (Socialstyrelsen, 2023) der har til formål at tilpasse omgivelserne. Autisme skal altså forstås som en funktionsnedsættelse, der i mødet med dets omgivelser bliver et handicap. Dermed har omgivelserne et ansvar for at tilpasse sig.

AUTISMES FORSTÅELSESRAMME

Velfærdsstatens nuværende forståelsesramme hviler og er påvirket af autisme som historisk fænomen. Autisme som fænomen startede med en systematisk beskrivelse af Leo Kanner⁴ i 1943. Senere har Hans Asperger⁵ samt Lorna Wing⁶ været fremtrædende i videreudviklingen af den viden der ligger til grund for nutidens diagnosekriterier for autismespektrumforstyrrelser. Mange klinikere og forskere har forsøgt at forklare og forstå syndromet både psykologisk og medicinsk. Gennem 1950- og 60'erne var en udpræget forståelse af, at baggrunden for autisme fandtes i forældrenes følelsesmæssige skadelige indvirkning på barnet. Manglende forskningsmæssigt belæg bevirkede at man fra 1960'erne og frem primært har fokuseret på de kognitive og neuropsykologiske mekanismer og disses organiske baggrund. Siden 1980'erne er den forskningsmæssige erkendelse, at autisme stammer fra en anderledes funktion i hjernen. Neurokemiske og neurofysiologiske fund samt kromosomafvigelser og medicinske sygdomme, som indvirker på hjernens funktioner, er koblet til autisme. Man har ikke fundet et klart svar på, hvordan autisme opstår og måske må man erkende at der ikke findes en entydig årsagsforklaring. Forskning peger på, at autismespektrumforstyrrelser er forårsaget af genetiske- og/eller miljømæssige faktorer før under eller efter fødslen (Nylander, 2003, s. 7-9).

Historisk er autisme placeret som en utilsigtet tilstand og i dag forstår vi også autisme som en afvigelse fra det normale. Som Russel siger, interagerer autisms multidimensionelle psykologiske træk med hinanden, miljøet og historien: ” *Autism is a multi-dimensional collection of psychological traits (...) They are bound together not only for medical diagnostic reasons but also for historical, pragmatic and political reasons.* ” (Russel, 2021, S. 6, L. 38-42).

⁴ Amerikansk børnepsykiater Leo Kanner i 1943, i artiklen ”autistisk forstyrrelse af den affektive kontakt”. Kanner observerede 11 børn med det vi i dag kender som infantil autisme. (Nylander, 2003, s. 7-9)

⁵ Hans Asperger skrev i 1944 artikel om fire drenge med ”autistisk personlighedsforstyrrelse”. Kendetegnene Asperger fandt havde sammenlignelige træk med Kanner, men disse havde bedre sprog og kommunikative evner. (ibid.)

⁶ Lorna Wing genoptog Aspergers arbejde i 1981. hendes studier og befolkningsundersøgelser af ”aspergers syndrom” ligger til grund for nutidens diagnosekriterier for autismespektrumforstyrrelser samt spektrumtanken. (ibid.)

For nuværende er vi forskningsmæssigt i en forebyggelsesæra. Størstedelen af forskningsmidler placeres i genetik og neurovidenskab ud fra en ide om: 1. identificere børn i risiko, før de viser tegn på autisme- for at muliggøre et tidligere indgreb (også på fosterstadie- abort), og 2. der vil være medicinske fordele ved at forbedre autistiske personers helbred (Pellicano & Stears, 2011, s. 274).

I dag benyttes det danske sygdomsklassifikationssystem, som er en oversættelse af WHO's ICD-10⁷ ved udredning af autisme. Hvorfor det er her velfærdsstatens gældende diagnosekriterier må findes.

Efterfølgeren ICD-11 er udkommet internationalt og skulle træde i kraft pr. 1 januar 2022 i Danmark. Det forventes indført indenfor ganske kort tid, der foreligger ikke en endelig dato (sundhedsdatastyrelsen, 2023). Der er bred opbakning blandt autismeorganisationer for den nye diagnoseklassifikation. Kort beskrevet vil autismspektrumforstyrrelse ikke længere være opdelt i kategorier, men et spektrum hvor graden af tilstedeværende symptomerne vurderes, da det menes at der eksisterer en mere glidende overgang mellem kategorierne, end tidligere antaget. Ligeledes er diagnosen langt mere dybdegående og detaljeret beskrevet (Molis, 2023). Hvor stor betydning det vil have for den enkelte og velfærdssystemets indsatser, kan man kun gisne om. Hypotetisk set kan det have indflydelse på diskursen omkring diagnosen og potentielt være en faktor der fordrer til udvikling af en mere specialiseret indsats. Hypotetisk set kan det som Etisk råd bla. peger på vanskeliggøre korrekt formidling, når symptomer beskrives på et "ikke fastlåst" spektrum, da flydende kategorier kræver dybdegående viden (Etisk råd, 2016, s. 16).

ICD-10

I ICD-10 kategoriserer fem forskellige diagnoser indenfor autismspektret:

F84.0 Infantil autisme, F84.1 Atypisk autisme, F84.9 Gennemgribende udviklingsforstyrrelse uspecificeret (GUU), F84.8 Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, andre (GUA), F84.5 Aspergers syndrom (ICD 10, 2019).

At beskrive dem er for omfattende for denne undersøgelse, derfor beskrives de karakteristika der vurderes på tværs af kategorierne. Diagnosekriterierne for det autistiske syndrom er funderet på tre kernesymptomer: (Nylander, 2003, s. 15-18)

⁷ICD-10 er den 10. Udgave af International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems

"Begrænsning" af evnen til gensidig social interaktion

- Alt fra isolerende adfærd til særegen social interaktion- naiv, gammelklog, rigid.
- Feljtolker sociale signaler, uneauanceret, imødekommer ikke gensidighed.

"Begrænsning" af evnen til gensidig kommunikation

- Alt fra ingen talesprog til stift, formelt og beukratisk kommunikation.
- Manglende forståelse af uskrevene regler, underforstået meninger, ironi og humor.
- Kropssproget er stift og kejtet og der findes manglende øjenkontakt.

"Begrænsning" af adfærdsrepertoire, leg, fantasi og interesser

- Rutine- og ritual præget adfærd, intense særinteresser. Konkrete og forekommer fragmenteret i deres opfattelse af omverdenen.

Udover diagnosekriterierne peger forskning på: (Nylander, 2003, s. 26-28)

Perceptionsforstyrrelser.

- Anderledes kvalitet i sansningen, ofte beskrevet som en overfølsomhed overfor sanseindtryk

Kormobiditet.

- Høj grad af følgesygdomme bla. pga. overbelastning
- Eks. depression, angst, spiseforstyrrelse, tvangstanker ect.

UNDERSØGELSENS MÅLGRUPPE

I den gængse litteratur samt i en generel forståelsesramme bliver begrebet "højtfungerende" og "lavtfungerende"- autist benyttet, men grundet et debatindlæg af Svare⁸ som bla. skriver:

"Begreberne højtfungerende og lavt fungerende autist bliver delt ud, alt efter hvor godt man fungerer, med de opgaver der af neurotypiske bliver defineret som nemme, såsom at tale, gebærde sig socialt(...) men det giver ingen mening at måle autister ud fra en skala der er lavet af folk der aldrig har prøvet at have autisme" (Svare, 2021).

⁸ Silke Ena Svare: Talsperson for Autisme ungdom

Må jeg erkende at disse begreber indeholder værdiladninger der ikke stemmer overens med undersøgelsens fænomenologiske udgangspunkt. For at informanternes oplevelser belyses fyldestgørende, må der være en passende neutral tilgang til målgruppens funktionsniveau, hvorfor undersøgelsens funktionsniveau forståelse vil være:

Autistiske-og neurotypiske mennesker har et asynkront funktionsniveau og kan dermed ikke sidestilles.

Undersøgelsens målgruppe vil afgrænses til følgende:

Mennesker udredt på autismspektret, en (tilsyneladende) IQ indenfor normalområdet- eller højere, tilknyttet beskæftigelsesindsatsen, har talesprog, bor ikke på institution, samt har funktion til primært selv at tage tøj på, gå i bad, handle ind, lave mad.

VIDENSKABSTEORETISK POSITIONERING

Undersøgelsen positionerer sig videnskabsteoretisk i en vekselvirkning mellem et fænomenologisk og hermeneutisk perspektiv. Specialets udgangspunkt er en fænomenologisk dybdegående undersøgelse af autistiske menneskers oplevelse af beskæftigelsesindsatsen. Samtidig må jeg erkende at personlige erfaringer med beskæftigelsesindsatsen og målgruppen bevirker, at min forforståelse har betydning for specialets problemforståelse. Forinden uddybning af det videnskabsteoretiske udgangspunkt vil jeg kort opridse de forforståelser der var indgangsvinkel til undersøgelsen.

FORFORSTÅELSE

Grundet min søn på 10 år er diagnosticeret med og identificerer sig med autisme, har jeg en personlig interesse i feltet og et dybdegående kendskab til én med autisme. Ligesom jeg er en del af fællesskaber, både specialskole og organisationer, med nærtstående personer og autister. Ydermere har jeg på baggrund af min tidligere profession som socialrådgiver arbejdet i beskæftigelsesindsatsen.

Min forforståelse er baseret på egne erfaringer, litteratur samt personfortællinger om autisme og beskæftigelsesindsatsen. Endvidere har jeg en forforståelse om beskæftigelsesinstansens virkemåde og rammer fra et medarbejderperspektiv.

Det efterlader en fragmenteret viden om feltet, som skitserer, hvordan verden ser ud fra min forforståelse. Jeg har over tid opbygget en forforståelse om, at de rammer samt den viden om autisme, jeg har oplevet i beskæftigelsesindsatsen, har været i modstrid med min forforståelse om, hvad der er gavnligt for autistiske mennesker er.

Denne forforståelse danner grundlaget for undersøgelsens opståen og er dermed også grundlaget for hvilken litteratur der er fremsøgt. Selvom der ikke forefindes meget, kunne man forestille sig at en anden forforståelse havde bragt en anden viden, f.eks. ved at bruge bredere kvantitative undersøgelser. Ligesom en anden forforståelse muligvis ikke havde undersøgt et brugerperspektiv. På den baggrund har min forforståelse farvet undersøgelsens datamateriale.

VIDENSKABSTEORI

Da undersøgelsen centrerer sig om at skabe viden om målgruppens oplevelser, er der ikke indlejret en fast afgrænset forskningsgenstand. Specialet har derfor en mere eksplorativ tilgang, hvor den egentlige forskningsgenstand først i sidste ende kan formuleres (Frederiksen, 2018, s. 85). Herved begrænses udvalget af forskningsstilart. Da jeg ikke på forhånd havde kendskab til informanternes oplevelser, viste forskningsgenstanden sig først ved deres bidrag (Ibid. s. 91). Valget af undersøgelsens tilgang er truffet på baggrund af, at eksisterende forskning har peget mig i retning af, at der er et videnshul (Frederiksen, 2018, s. 88-90). Hertil er jeg opmærksom på, at den data jeg har indhentet, opstår i samspil med den udarbejdede interviewguide, som bærer præg af min forforståelse. Baggrunden for at informanterne har skabt undersøgelsens data, er at jeg ikke på forhånd havde en erkendelse af hvilke mulige problemstillinger, der blev synliggjort ved interview af brugergruppen. Specialets videnskabsteoretiske perspektiv vil derfor positionere sig i varierende grad mellem hermeneutikken og fænomenologien (Monrad, 2018, s. 110).

FÆNOMENOLOGI

Fænomenologien analyserer sociale fænomener, som fænomener der optræder i menneskers livsverden (Juul & Pedersen, 2012, s. 403). Undersøgelsen hviler på at informanterne er det erfarne subjekt og dermed er virkeligheden det, som deres erfaringer består af. Der findes altså ikke en objektiv virkelighed. Fænomenologi er ”læren om det, som viser sig for os” og dermed skellet imellem ”verden som den er for os” og ”verden som den er i sig selv” (Ibid. s. 65). Fokus er derfor centreret mod en interesse i informanternes erfaringer, oplevelser og livsverdensperspektiv på fænomenet med henblik på fortolkning gennem analyse.

HERMENEUTIK

Hermeneutikken har en indbygget forståelse af at den intuitive forforståelse altid har en påvirkning i forståelsen af det ukendte (Juul i Olesen & Monrad, 2018, s. 325). Jeg har fundet min inspiration i Gadamer's filosofiske hermeneutik. Han plæderer for at der ikke eksisterer en standardmetode til forståelsen af menneskelivet. Som forsker skal man dermed ikke søge sandheden om virkeligheden, men en ny forståelse af det allerede bevidste. Ved ethvert forskningsfelt medbringes nemlig forforståelser, disse skal forstås som produktive for erkendelsen. De er bestemmende for hvad vi forstår og ikke forstår, og dermed også hvad der sættes spørgsmålstegn ved (ibid., s. 324).

Dermed er mine forforståelser definerende, både for det udgangspunkt jeg søgte viden samt den viden, undersøgelsen skaber. Den viden jeg opsøger både gennem litteratur og informanter, tolkes i kraft af min forforståelse, ligesom den ny viden jeg har tillært mig, står oven på og dermed udvikler min forforståelse. Hvorfor mine forforståelser om feltet ændres kontinuerligt.

FORSKNINGSDESIGN OG METODE

KVALITATIV FORSKNINGSUNDERSØGELSE

Som tidligere nævnt er der et forskningsmæssigt videnshul inden for feltet. Dennaris fandt at feltet var præget af et ”top-down” perspektiv som overvejende hvilende på kvantitative data. Dette har inspireret mig til at benytte den kvalitative forskningsmetode med et ”bottom-up” perspektiv. Jeg

søger dermed informanternes subjektive erfaringsoplevelse (Brinkmann & Tanggaard, 2020, s. 20-21).

INTERVIEWS SOM KVALITATIV FORSKNINGSMETODE

Kvalitative interviews som metode kan bidrage med at opnå en subjektiv viden om informanternes oplevelser (Jacobsen, Tanggaard, & Brinkmann, 2020, s. 294). Gennem interviews inspireret af et fænomenologisk udgangspunkt opnås præcise beskrivelser af hvordan informanterne oplever fænomenet ud fra et førstehåndsperspektiv (Giorgi, 1975 i Jacobsen, Tanggaard & Brinkmann, 2020, s. 295). Interviewene fungerer dermed som en metode, der kan udtrykke de enkeltes erfaringer fra episoder forud for interaktionen, der er til stede i selve interviewet (ibid.).

INFORMANTER

Adgangen til informanter har haft flere mulige indgangsvinkler på baggrund af personligt netværk. I processen afgrænsede jeg derfor søgning fra informanter jeg tidligere har været i direkte kontakt med, da jeg fandt at dette kunne påvirke interview situationen både i forhold til at indsnævre informantens respons som det erfarne subjekt samt muligheden for, at egen baggrundsviden ville påvirke min tolkning af de oplevelser, der blev delt. For at få adgang til informanter udenfor eget netværk har jeg benyttet en gatekeeper.

ADGANG GENNEM GATEKEEPER

En gatekeeper kan give adgang til at forske indenfor en bestemt social kontekst (Monrad, 2018, s. 133). Der har i processen været forskellige mulige gatekeepers, da der har været både telefonisk og mailkontakt til forskellige organisationer. Endeligt fandtes kontakten til en specialskole for autistiske børns ledelse mest relevant, da der tidligt i processen var respons fra interesserede informanter- yderligere har jeg fået kontakt til to informanter på baggrund af, at ordet har spredt sig. Dvs. de interviews der ligger til grund for datamaterialet er fra de første fem, jeg fik kontakt til.

Den pågældende skoleledelse samt de, der har videregivet oplysninger om undersøgelsen til deres netværk, har muligt påvirket denne undersøgelses udfald. Da de kan have forestillinger både om, hvad der karakteriserer målgruppen samt hvilke personer, der er egnede som informanter. Der kan

dermed bevidst eller ubevidst være forekommet en selektion af adgangen til informanter (Ibid. s. 133).

UDVÆLGELSE AF INFORMANTER

Grundet tidsperspektiv har jeg fra start fastlagt at fem interviews skulle udgøre undersøgelsens datamateriale. Forud for interviewene på baggrund af den fænomenologiske indgangsvinkel var der et ønske om at vide så lidt som muligt om informanterne. Der blev dog indhentet oplysninger om, at der foreligger en aktuel tilknytning til beskæftigelsesindsatsen samt at informanterne er udredt indenfor autismspektret. Nedenstående fem informanter har bidraget med viden, erfaringer samt oplevelser til denne undersøgelse. For at sikre anonymitet vil informanterne blive refereret til som informant1-5. Denne reference vil ligeledes blive benyttet i kildehenvisningen. Jeg kender pågældendes rigtige navne og identitet. Antal år i beskæftigelsesindsatsen henviser til den sammenhængende indsats, de nuværende er i, hvorfor tidligere tilknytning ikke er medregnet. Uddannelse har jeg ligeledes valgt at inddrage, da det fortæller noget om det persongalleri, undersøgelsen hviler på.

Informant	Køn	Alder	uddannelse	Diagnose	År i beskæftigelsesindsatsen
Informant1	kvinde	36	Kunstakademiet	Autisme	3
Informant2	kvinde	33	Datadesign	Aspergers og adhd	3
Informant3	kvinde	28	Folkeskole	Aspergers og adhd	10
Informant4	kvinde	38	Mediegrafiker	Autisme og angst	2

Informant5	Kvinde	46	Biokemiker	Autisme	7
------------	--------	----	------------	---------	---

KRITIK AF METODE

Undersøgelsens datamateriale er højest sandsynligt påvirket af måden, hvorpå informanterne er udvalgt. At alle informanterne har været tilknyttet uddannelsessystemet illustrere at persongalleriets evner til at agere i "neuronormative institutioner" er høje. Undersøgelsens datamaterielale skal derfor også læses fra dette perspektiv. Samtlige informanter har ligeledes noget "har noget på hjertet" ift. deres oplevelse af beskæftigelsesindsatsen de har på forhånd været i en reflektionsproces om deres oplevelser i beskæftigelsesindsatsen. Undersøgelsen må dermed formodes at være mindre repræsentativ, da udsnittet af målgruppen centrere sig om en sammenlignelig gruppe. Det kunne være interessant at udføre undersøgelsen med et bredere snit af målgruppen. Eksempelvis er jeg blevet opmærksom på, at onlinefællesskaber for autister er udbredt. Ligeledes at verbal kommunikation kan være en hindring for at studere autisters oplevelsesverden (Hillary, s. 97). Det kunne været interessant hvilket datamaterielale et onlinefællesskab kunne tilvejebringe. Ligesom det kunne være interessant at udforme et skriftligt interview eller foretage interviews ved hjælp af virtual reality for at åbne op for alternative kommunikationsformer.

Alle undersøgelsens informanter er kvinder, hvilket er udvælgelsens største svaghed. Som skrevet i problemfeltet kan autistiske kvinder og mænd have meget forskellige karakteristika. Jeg har i undersøgelsen ikke taget højde for dette, på trods af at maskering og tilpasningsstrategier er hyppigere hos kvinder. Dermed burde der være taget højde for enten- at have køns diversitet mellem informanterne, eller tydeliggjort et eks. intersektionalitets perspektiv og fokuseret på autistiske kvinders karakteristika.

ANALYSESTRATEGI

Analysen tager allerede sit udgangspunkt ved udformningen af interviewguiden, da refleksioner om relevante spørgsmål påvirker, hvad der senere vil kunne foretages en kodning på (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 250).

Analysestrategien er inspireret af metodologisk relationisme, hvilket indebærer at forstå informanternes positioner og de relationer, der forekommer som dynamiske og udviklende i en vekselvirkning mellem strukturelt givne sociale forhold og individuelle dispositioner (Olesen, 2018, s. 149). Analysen vil bestå af indhentet datamateriale, som der efterfølgende foretages en kodning på med henblik på at opstille sammenhænge på tværs af interviewene. Dette vil sammenkædes med eksisterende teorier, ligesom datamaterialet vil kunne lede til nye teorier. Hvilket bevirker at der både før og efter indhentelse af data er foretaget et litteraturstudie for at finde frem til eksisterende forskning, der kan fungere som pejlemærke til de fortolkninger der gøres på baggrund af undersøgelsens data (Olesen, 2018, s. 152).

KVALITATIVT INTERVIEW

Formålet med kvalitative interviews er at kunne udarbejde en detaljeret analyse af informanternes oplevelser indenfor problemfeltet (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 32). Interviewguiden er udarbejdet ud fra et fænomenologisk udgangspunkt, den er semistruktureret og styret af mig som ”forsker i feltet”, mens informanterne har råderum til at fokusere på det, som er relevant ud fra deres oplevelser. Det er dermed informantens perspektiver der bliver fremtrædende (Parker, 2005 i Brinkmann & Tanggaard, 2015, s.34).

INTERVIEWGUIDE

Ved de individuelle interviews ønskes at generere data, der til en vis grad har det samme udgangspunkt for at sikre, at den viden, der indhentes, er relevant for problemfeltet. Sideløbende ønskes der rum til at informanterne beretter om deres subjektive oplevelser. Hvorfor jeg som interviewer har været særligt opmærksom på ikke at præge informanterne med en forudindtaget indstilling til situationen og deres livsverden, så nye problemforståelser indenfor feltet blev belyst. Under interviewet har jeg en aktiv rolle ved at spørge ind til specifikke emner og temaer samt folde nye emner ud løbende, som de opstår under interviewsituationen. Dette foregribes som en løbende vurdering, når der opstår ny viden, emner samt temaer, jeg ikke har forhåndskendskab til (Monrad, 2018, s. 119-121).

BEARBEJDNING AF DATAMATERIALE

Interviewene er alle lavet med skriftligt samtykke fra informanter som audiooptagelser. De er efterfølgende transskriberet med henblik på kodning, derefter analyseret.

TRANSSKRIBERING AF INTERVIEWS

Den mundtlige interaktion der er fundet sted i interviewsituationen er oversat til skriftsprog gennem transskribering med formålet at kode den indsamlede empiri (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 43). Udgangspunktet for transskriberingen er at den er så præcis som mulig, men der forekommer en høj grad af reducere ved audiooptagelser, hvilket bl.a. indebærer at nonverbalt sprog ikke inddrages (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s.43).

KODNING AF EMPIRI

Jeg har haft en datadrevet tilgang til kodning, undersøgelsens temaer er derfor opstået induktivt af materialet (Tanggaard, Brinkmann, 2020, 55-56). Der forekom flere temaer fra informanternes oplevelsesverden, som jeg mener var berettiget at inddrage i undersøgelsen. Hertil har jeg måttet foretage en afgrænsning. Jeg er bevidst om, at det kan skabe en skævvridning ift. informanternes perspektiv, da jeg dermed udpeger det, jeg oplever, er mest relevant, hvorfor jeg uundgåeligt påvirker analysens udgangspunkt. Temaer jeg har afgrænset mig fra, der ifølge min data ligeledes er relevante for undersøgelsen er bla.:

-Økonomi- frygten for at miste levegrundlag/-det ekstra pres sanktionering påfører

-Arbejdsprøvning- der ikke matcher evner/ forværre tilstand/ langt under kvalificeringer

-Familie- frygt for at blive for belastet til at varetage familieliv/ frygt for at familien skal hjælpe for meget (bla. madlavning, rengøring ect.) / frygt for at påvirke børn

De temaer jeg fandt mest fremtrædende i transskriberingerne og derfor vil stå som udgangspunkt for analysen er:

-Normalitet/afvigelse

- Autistiske udtryksformer i mødet med beskæftigelsessystemet

Disse temaer sættes i en fortolkningsramme, som igen kan være præget af min forforståelse. Hermed bevæger jeg mig fra en fænomenologisk tilgang til en hermeneutisk inspireret tilgang. Der forekommer en konstant bevægelse mellem at se på fænomenet i sin helhed og i relation til min forforståelse. Ydermere ses på dele af helheden for at skabe en vekselvirkning, der gør mig i stand til at opnå en horisontsammensmeltning mellem egen forforståelse og informanternes oplevelsesbidrag (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 274-276).

ANALYSESTRATEGI KRITIK

Det hermeneutiske udgangspunkt for undersøgelsen blev tydeligt ved interviewguiden. Min forforståelse om autisme var præget af de medicinske diagnosekriterier, hvorfor datamaterialet kan bære præg af dette. Jeg tænker at det potentielt kan indskrænke informanternes udtryksformer, hvis de oplever at jeg har samme forforståelse af diagnosen, som de oplever i beskæftigelsesindsatsen og derved indskrænker, hvad der videregives af oplevelser. For nuværende er jeg stadig i tvivl om hvordan en interviewguide skal formuleres for at undgå at ”lade” interaktionen. Sandsynligt er de ”medicinske forforståelser” internaliseret i en grad, at hverken informanterne eller jeg havde en erkendelse af påvirkningen i interviewsituationen. Men jeg finder det interessant, om der kan findes en metode til at vende interviewet ”på hovedet”, om data da ville have et andet udtryk.

Det havde været relevant at inddrage et observationsstudie af informantens kropssprog. Da alle informanterne fortæller at de benytter maskering i beskæftigelsesindsatskonteksten, er der stor sandsynlighed for at de også i en interviewkontekst benytter maskering. Selvom maskering også forekommer ved verbalt sprog, så ville både verbal- og kropssprog alligevel kunne bidrage med et mere fyldestgørende datamateriale til at komme nærmere deres perspektiv.

Jeg har ved transskriberingen afgrænset mig fra at skrive, når der bliver eks. grint, grædt samt udtrykt andre følelser. Det har jeg på bagkant fortrudt, da det fortæller meget om deres oplevelser. Eks. oplevede jeg at deres egne autistiske træk kunne lades lidt negativt ved at grine af dem. Det havde været passende at belyse i denne undersøgelse, da det kunne fortælle noget om deres selvfølelse.

Havde jeg benyttet anden datareduktion, som eks. et datastyret kodesystem som Nvivo, havde det muliggjort mere detaljeret data-mønstre, sammenhænge og relationer. Det havde muliggjort at præcisere de temaer og undertemaer der måtte findes, som ikke var umiddelbart tydelige. Hvilket sandsynligt kunne bidrage med andre nuancer (Kristiansen, 2020, S. 607).

KVALITET OG ETIK I FORSKNINGSUNDERSØGELSEN

For at opnå validitet har jeg benyttet semistruktureret interview, for at deres perspektiver kunne lede vidensretningen. Ligeledes har jeg løbende revurderet problemformuleringen samt forskningsspørgsmålene efter dataindsamling, når jeg har opnået nye erkendelser (Olesen & Monrad, 2018, s. 299-300). For at højne undersøgelsens reliabilitet har jeg ved litteraturstudiet benyttet mig af reviewskema. Endvidere er den samme interviewguide benyttet for at sikre en vis sammenlignelighed og sammenfald i temaer. Jeg har videst muligt søgt at sætte disse temaer ind i forskellige fortolkningsrammer- eks. ved egen løbende refleksion over, om et fænomen kan se forskelligt ud afhængig af ontologisk blik. (Olesen & Monrad, 2018, s. 302).

Undersøgelsen er som udgangspunkt ikke overførbart, da der er fem informanter samt at det som tidligere beskrevet er et smalt udsnit af målgruppen. På trods heraf kan jeg ud fra datamaterialet identificere en høj grad af fælles erfaring, som jeg vil påstå kan indikere en vis overførbart. Dermed er det også mit indtryk, at konklusioner på baggrund af denne undersøgelse kan være relevante i andre målgruppesammenhænge, ligesom jeg anser det for relevant at undersøge problemfeltet i et bredere format (Olesen & Monrad, 2018, s. 306).

ETISKE OVERVEJELSER I FORSKNINGSPROCESSEN

For at sikre at undersøgelsesprocessen lever op til de etiske retningslinjer for forskningsprocesser, følger jeg de etiske retningslinjer, som er defineret i publikationen ”den danske kodeks for integritet i forskning” både ved kontakt til specialets informanter samt ved bearbejdning af data.

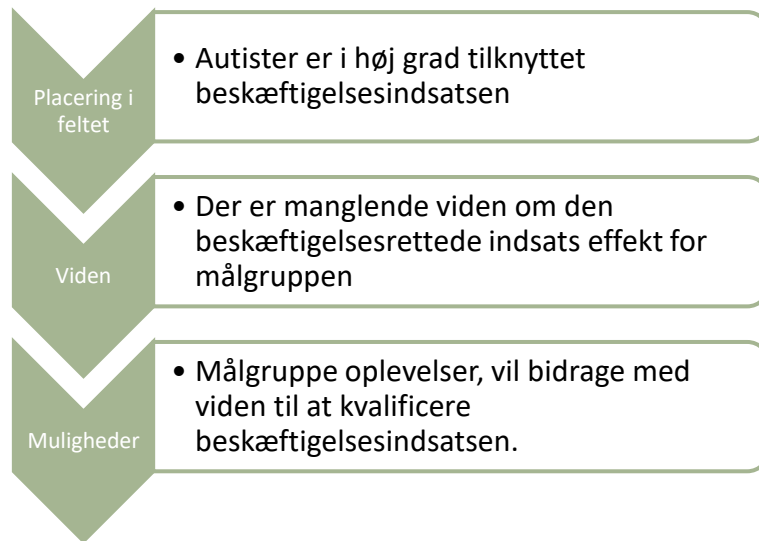
Jeg har bevaret ærlighed ved løbende at redigere hensigten, processen og undersøgelsens udformning ved ændringer. Ligeledes har jeg lagt vægt på, at der er sammenhæng mellem undersøgelsens akademiske overvejelser og den praksis, der er gældende indenfor forskning i socialt arbejde. Ved løbene at være gennemsigtig ift. metodiske overvejelser samt at reflektere over,

hvilke relevante områder undersøgelsen ikke berører. Jeg har ved interviewsituationerne været tydelig omkring rammerne og formidlet hensigten, samt udarbejdet samtykkeerklæring. (forskningsministeriet, 2014, s. 6).

ANALYSE

Analysen vil bestå af to dele, tematiseret efter de to emner jeg fandt mest fremtrædende i datamaterialet. Hver del opstartes ved at præsentere analysens primære teori, som yderligere vil foldes ud i løbet af analysen. Hver analysedel knytter sig til undersøgelsens forskningsspørgsmål for i konklusionen tilsammen at svare på problemformuleringen. Da de analyserede oplevelser kommer fra samme dialog og om samme emne, har de indflydelse på hinanden. Elementer der er analyseret i *Analyse 1* kan være påvirket af elementer, der analyseres i *Analyse 2*. Oplevelser der figurerer som *normalitet/afvigelse* og *Autistiske udtryksformer i mødet med beskæftigelsessystemet* har en tæt sammenhæng, ligesom de har en tæt sammenhæng til temaer der afgrænses fra i denne undersøgelse.

Nedenstående illustration er en oversigt over de argumenter der har ført til analysen, efterfulgt af analysens opbygning samt fremtrædende fund, der blev synliggjort i processen. Disse fremtrædende fund vil fungere som analysens opbygning ved temavis at blive udfoldet.

Analyse 1	Analyse 2
Teori- Neurodiversitetsparadigmet, Goffman	Teori- Enaktivisme, Mestringsstrategi
Forskningsspørgsmål: Oplever autistister at normalitetsforståelser påvirker mødet med beskæftigelsesindsatsen? Fremtrædende fund- Normativitet, maskering, misforståelser	Forskningsspørgsmål: Oplever autister at deres diagnose er en barriere for den beskæftigelsesrettede indsatsen? Fremtrædende fund- Stimuli, kommunikation, struktur

Konklusion
 problemformulering:
Hvordan oplever autistiske mennesker beskæftigelsesindsatsen?
 fremtrædende fund-
 Oplevelsen af normalitet og afvigelse er afhængig af måden autisme
 bliver mødt i beskæftigelsesindsatsen.

ANALYSE 1

TEORI INDFLYVNING- NEURODIVERSITETSPARADIGMET

Første analysedel vil ved hjælp af neurodiversitetsparadigmet rammesætte informanternes oplevelser af normalitet og afvigelse. Indenfor disability studies er opstået et nyere forskningsfelt- neurodiversitetsparadigmet- som beskæftiger sig med dybereliggende samfunds- og individorienterede mekanismer, der påvirker neurodivergente individer.

I ”neurodiversities studies: A new paradigm” præsenterer forskellige fortalere en teoretisering af de forhold, der påvirker individets identitetsfølelse og livsbetingelser. Paradigmet sætter spørgsmålstejn ved grænserne mellem de fremherskende neurotyper og deres 'andre'. Den henvender sig til de kulturelle og sociale processer af 'kognitiv andet', som er opstået i Vesten gennem de sidste 100 år. Der plæderes for, at skabelsen af grænser – både af neurotypiske og neurodivergente – altid er underlagt et kulturelt og ideologisk pres. Ved at bruge neurodiversitet som position muliggør jeg en decentrering af dominerende perspektiver (Rosqvist & Chown & Stenning, 2020, s. 2-3). Det bidrager til at analysere Informanternes oplevelser uden at lade dem være påvirket af gældende handicapperspektiv og normativ praksis i beskæftigelsesindsatsen. Normalitet bliver dermed en relativ størrelse og ikke et gældende udgangspunkt at analysere ud fra. Hvorfor indeværende undersøgelse søger at skabe viden, der problematiserer neurotypisk dominans i institutioner (ibid).

Med dette analyseudgangspunkt foreligger en anerkendelse af, at de oplevelser informanterne har, kommer fra et marginaliseret ståsted, da beskæftigelsesindsatsen som institution må betragtes som en neurotypisk kontekst (Rosqvist & Chown & Stenning, 2020, s. 3). Andre perspektiver vil kunne skabe et andet undersøgelsesresultat, men på baggrund af problemfeltet finder jeg det relevant at benytte en litteratur, der kan stille skarpt på et autismespecifikt perspektiv.

GOFFMAN

Da jeg i denne undersøgelse vil synliggøre informanternes interaktionsoplevelser med beskæftigelsesindsatsen, vil jeg benytte mig af dele af Goffmans begrebsapparat. Goffman bevæger sig både på makro- og mikroniveau. I hans *labeling theory* er definitionsprocesser og dominerende antagelser om normalitet og patologi udledt af samfundsskabte konstruktioner. Det anerkendes at normalitet eksisterer i det kollektive og at bevidsthed samt erkendelse sker i interaktion med det omkringværende (Jacobsen & Kristiansen, 2002, s. 117).

Alt imens at grundlaget for enhver social aktivitet hviler på et eksisterende system af regler (Ibid., s. 48) er genstanden for Goffmans udlægning af hverdagssociologien, at samfundet opstår og bekræftes i de sociale interaktioner. De rollespil, sociale situationer og mange mikroskopiske detaljer udgør *sui generis/ en virkelighed for sig*, hvorfor interaktionens gensidige overvågning og påvirkning er berettiget til at blive analyseret separat på samme måde som andre grundlæggende former for samfundsmæssig organisation. (Ibid. s. 63). Goffmans begreber åbner op for, at det oplevelsesrum vi træder ind i, eksisterer i interaktionen, men også må betragtes som et spejl af de samfundsmæssige definitionsprocesser som neurodiversitetsparadigmet plæderer for. Dermed får vi adgang til at udforske et autistisk perspektiv på beskæftigelsesindsatsen, der både favner de sociale situationer og dominerende normalitetsforståelser.

NORMALITET / AFVIGELSE- HVEM ER JEG, HVEM SER DE JEG ER-KONTEKST(DUALITETEN)

”Jeg har prøvet så mange år at tilpasse mig samfundet, så jeg pålægger mig selv, at jeg skal sige ja til alt muligt, og de ved jo ikke hvad der er svært for mig, før jeg siger hvad der svært. Så en stor del af udfordringen kan nogle gange være at få identificeret, hvad det er, der er svært.”

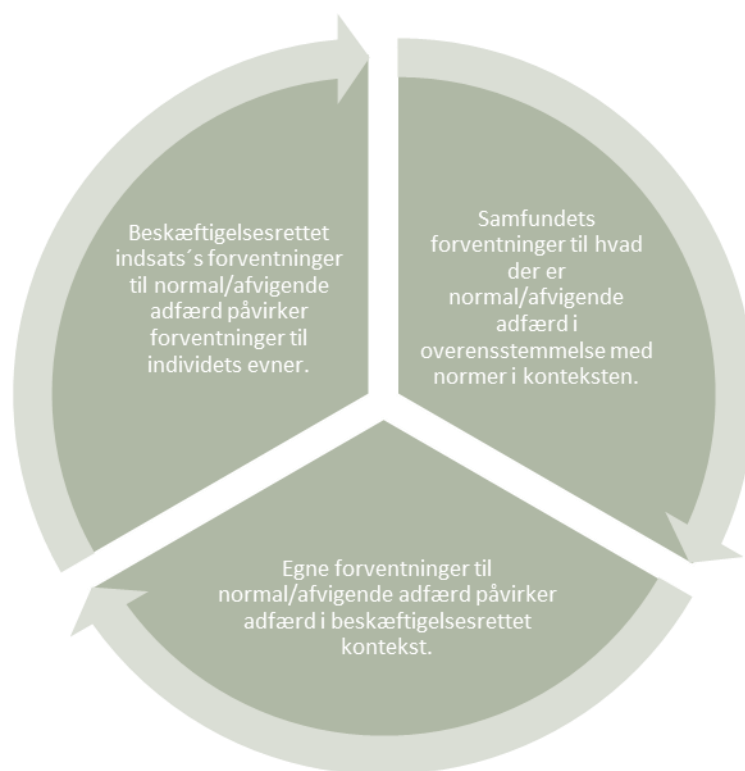
(Informant 2)

Informant 2 peger her på en problematik, der ifølge min dataindsamling er en integreret del af autisters møde med beskæftigelsesindsatsen. Informantens ønske om at passe ind gør, at hun glemmer- eller nærmere blokerer for bevidstheden om egne begrænsninger. Ifølge udsagnet er det en livslang proces at tilpasse sig samfundet, hvorfor det fungerer som en automatreaktion. Samtidig fratages beskæftigelsesindsatsen ansvaret for at beskytte hende, da det ifølge informanten kræver, at

hun videreformidler egne begrænsninger. Der tegnes et normalitetsdilemma forankret i informanternes møde med beskæftigelsesindsatsen.

Ifølge Goffman er en kulturs upåagtede sociale normer grundlæggende for forståelsen af normalitet og afvigelse. Det indgår som en del af det fælles intersubjektive grundlag for handlinger. De værdier og normer der eksisterer i beskæftigelsesindsatsen, er dermed definerende for informanternes forståelse af normalitet og afvigelse (Goffman, 2009, s. 44). Informantens subjektive oplevelse må sættes i kontekstens forståelse af normalitet og afvigelse. Med afsæt i neurodiversitetsparadigmet må oplevelserne forstås i en kulturel institutionel ramme, som ikke tilgodeser deres kognitive minoritetsstil. Hvorfor autistisk handlemåde kan virke afvigende for kulturen (Chapman, 2020, s. 62).

Undersøgelsens data indikerer ligeledes, at informanternes oplevelse af normalitet og afvigelse ikke kan forstås entydigt, men eksisterer på flere niveauer- i jegét, i interaktion og på et strukturelt niveau. Oplevelsen af niveauernes normalitets/ afvigelsesforståelse kommer til udtryk som værende i konstant påvirkning af hinanden i deres møde med beskæftigelsesindsatsen. Nedenstående illustration skitserer cyklussen af de 3 hovedelementer jeg har fundet:

Ovenstående illustration tegner et billede af, at informanternes oplevelse af normalitet og afvigelse udspringer af oplevede forventninger fra tre niveauer: Samfundets forventninger til hvad der er normal og afvigende adfærd, påvirker informanternes forventninger til egen adfærd. Ligeledes er beskæftigelsesindsatsens forventninger til normal og afvigende adfærd påvirket af samfundets forventninger, hvilket påvirker tolkning af den adfærd informanterne udviser i interaktionen.

Sagt på en anden måde- informanternes oplevelser må vi forstå i en kontekst af de politiske og samfundsmæssige strømninger, der er til stede- disse legaliserer beskæftigelsesindsatsens og informanternes opfattelse af normalt/afvigende. Det påvirker dermed både medarbejdere og borgernes tolkning, som igen i sidste ende påvirker hinanden i den individuelle interaktion og dermed informantens adfærd og selvoplevelse.

Denne analyses afsæt er derfor at dykke ned i de tre niveauer for en forståelse af, hvordan normalitet/afvigelse figurerer i beskæftigelsesindsatsen fra et autistisk perspektiv.

NORMATIVITET

Til en start rettes blikket mod informanternes oplevelse af, hvordan samfundsskabte forventninger til normal/afvigende adfærd spejler sig i konteksten. Billedet, der tegnes, er et udtryk for informanternes oplevelser i mødet med beskæftigelsesindsatsen. Men da jeg skriver mig ind i neurodiversitetsparadigmet, er oplevelserne også et udtryk for strukturelt indlejrede normalitetsforståelser. Eksempelvis kan en jeg-oplevelse tolkes som en udefrakommende tillært oplevelse, selvom informanterne udtrykker det som en indefra styret oplevelse.

Informant2 beskriver, hvordan hun oplever det at skulle arbejde 37 timer som et underliggende skjult normalitetspres i beskæftigelsesindsatsen, på trods af at hun ikke har fået besked herom:

”Det gør jo at jeg kan føle mig i vejen, eller forkert, for hvis jeg skal sådan, leve op til det, så skal jeg jo være hurtigt videre. Men det kan jeg jo ikke, for jeg kan slet ikke leve op til det, og måske nogensinde. Det er lidt en del af det skjulte pres- det bliver ikke sagt højt, men det er stadig det vi alle skal sigte efter, at arbejde 37 timer- det skjulte pres. Men når man nu som mig knapt, ikke kan komme ud ad døren, så er det en meget lang vej. Det virker uoverkommeligt. Jeg synes at den ene time jeg er i praktik om ugen, kan være uoverskuelig. Så er der virkelig lang vej til de 37 timer.”

(Informant 2)

Informant2 oplever en normativ samfundsforventning om at være tilknyttet arbejdsmarkedet 37 timer, som hun spejler i mødet med beskæftigelsesindsatsen. Hun beskriver, at hun føler sig ”i vejen eller forkert”, grundet en oplevelse af ikke at leve op til det skjulte pres. Sagt med andre ord beskriver hun det som utopisk at leve op til det skjulte pres. Hvilket efterlader hende fastlåst i en afvigende rolle i konteksten.

Informant5 beskriver ligeledes at den ”skjule forventning” om at arbejde 37 timer, er allestedsnærværende- alle omkring hende, i sig selv og fra beskæftigelsesindsatsens side.

”Jeg arbejdede jo 37 timer i mange år, jeg var vel egentlig det man kaldte en karrierekvinde, det var bare det, at jeg ikke kunne andet, jeg levede jo helt skørt, flere ugers gammel opvask og ja du ved. Jeg blev syg af det. Men jeg føler stadig at når jeg nu har vist at jeg kunne, så har alle en ide om at jeg stadig burde, og nok også mig selv og i særdeleshed jobcenteret der konfronterer mig med det hver gang. Men jeg kan ikke leve i det hul mere. Jeg har jo også barn nu. Men den forventning er ligesom et brandmærke i min bevidsthed jeg savner jo også den (informantens navn)...”

(Informant 5)

Informant5's erfaring med at være tilknyttet arbejdsmarkedet 37 timer, afspejler at det havde konsekvenser for hendes livsførelse. Hendes privatliv var nedprioriteret i en grad, at hun blev syg. I mødet med beskæftigelsesindsatsen bliver hendes tidligere tilknytning, tolket som et ”bevis for hendes arbejdsevner”, primært fra omgivelserne, men figurerer også i hendes bevidsthed som et savn og forventning til egne evner.

Informant1 beskriver hvordan mødet med beskæftigelsessystemet konfronterer hende med egne ideer om det at være normal/afvigende, og hvordan hun ikke føler at hun lever op til egne forventninger:

”Neurotypiske mennesker kan, men det.... Men Det kan jeg ikke, og den forventning til mig selv omkring den er jo også ret stor, så ja den kommer jo med ind i det her spil og det er jo også i mødet med sådan noget som jobcenter, hvor det også virkelig bliver sat på spidsen for mig, at jeg ikke kan det som andre mennesker kan. Eller neurotypiske ja.... Der er jo lidt nogle forestillinger om nogle evner på en eller anden måde, indlejret i hele konceptet jobcenter, som mit handicap ikke lader mig

leve op til... Men at Jeg har nogle andre begrænsninger ja. Som selvfølgelig også kan være ressourcer og styrker. Men det føles bare ikke rigtig som styrker der”

(Informant 1)

Hun beskriver hvordan hun spejler sig i neurotypiske menneskers evner og på den baggrund oplever forventninger til sig selv, som hendes autisme blokerer for. Disse kommer ydermere i spil, i mødet med konteksten, da hun oplever ”neurotypiske forestillinger om evner, indlejret i konceptet jobcenter”. Hun påpeger selv at hendes autisme også kendetegnes ved særlige ressourcer og styrker, men at disse i denne kontekst ikke føles som styrker.

Informanterne beskriver, hvordan de i mødet med konteksten oplever at være afvigende på baggrund af egne internaliserede forventninger. Der forekommer altså en selvstigmatisering, hvilket ifølge Goffman bevirker en mistillid til jegét, der effektivt reducerer egne livschancer. Dette forekommer ofte som en del af individets naturlige indstilling, altså på et ubevidst niveau som påvirker den enkeltes handlemuligheder (Goffman, 2009, S. 24). Denne selvstigmatisering som for informanterne opleves som forhåndsindlejret i konteksten kan derfor have direkte påvirkning på deres handlemuligheder.

Informant 1 beskriver hendes oplevelse af ”blokada” stammer fra en følelse af at være afvigende fra barnsben, grundet et oplevet selvstigma om manglende evner, i mødet med hendes omgivelser. Hvilket har medført en internaliseret følelse af ikke at kunne leve op til udefrakommende forventninger. Den handlemulighed, hun har tillært sig, har været at gå i ”blokada” som en form for beskyttelse fra at blive konfronteret med oplevelsen af manglende evner:

”Siden dengang (barndommen) tror jeg at jeg har haft sådan en indre følelse af at være sådan... anderledes. På sådan en måde. Og så er man ligesom ikke helt god-nok-agtig, man føler ikke at man kan leve op til forventningerne. Og så er det måske bare nemmere at gå i blokade, for når man så ikke forsøger at leve op til forventningerne, så kan man i hvert fald ikke, ikke være god nok, hvis det giver mening? Så er det nemmere bare at sige nej. Man bliver i hvert fald ikke konfronteret med at man så ikke kan i hvert fald.”

(Informant 1)

Men samtidig kan man som udefrakommende observatør konstatere, at det netop er normalt at befinde sig i beskæftigelsesindsatsen ved manglende arbejde/nedsat arbejdsevne. De illustrerer altså

her, hvordan samfundets forventninger til normalitet/afvigende er gennemførende i en grad, at de på trods af at være udredt med autismespektrum-forstyrrelse og har et ”gyldigt medicinsk handicap”, stadig har en indre følelse af ikke at være berettiget til en position som arbejdsløs. Jurgens beskriver, hvordan normative sociale praksisser- og institutioner påvirker individets selvbillede og sociale position i samfundet. Gennem interaktion med andre, internaliseres de sociale normer og individet vil bevidst, eller ubevidst forsøge at tilpasse sig. (Jurgens, 2020, s. 73- 75) Denne forståelse understøtter informanternes følelse af at være afvigende, opstår i mødet med samfundet. På trods af at der foreligger en medicinsk forklaring der ”retfærdiggør” deres position i beskæftigelsesindsatsen, spejler de sig i de normative idealer, de gennem livet er socialiseret ind i.

Informant4 beskriver hvordan hun i mødet med konteksten oplever sig selv som handicappet, dum og uintelligent, på trods af at hun er bevidst om, at hun har styrker som at være vidende, både som studerende og når hun er hjemme.

”Jeg ved at jeg har nogle kæmpe styrker, der er bare det når jeg ligesom er i den her sammenhæng, så har jeg bare ikke rigtig nogen, så er jeg mere bare handicappet. Det var ligesom nemmere da jeg studerede, der kunne jeg også blive hjemme, eller når jeg er hjemme, hvis man kan sige det sådan. Jeg elsker jo at nørde alt muligt, og jeg kan alt muligt, jeg ved ikke hvorfor jeg går helt i sort, når det kommer til at arbejde og sådan jobcenteret generelt agtig. Det får mig sgu til at føle mig dum og uintelligent”

(Informant 4)

Som nævnt tidligere oplever Informant1 og 4 ikke at de ressourcer de har, føles som styrker i beskæftigelsesindsatsen. Dette kan ifølge Jurgens tilskrives hvordan en institution, som beskæftigelsesindsatsen, på baggrund af kultur, normer og værdier skaber en normativ ramme, der fordrer til specifikke tanke-, følelses- og adfærdsmønstre. Indenfor denne ramme belønnes de adfærds- eller tænkemåder der ses som gavnlige, ligesom man ”afstraffer/afskrækker” dem der ses som afvigende. Det kan betyde, at hvis autisters ressourcer og styrker, kommer til udtryk på anden vis, end hvad den neurotypiske norm fordrer, kan disse opleves som afvigende (Jurgens, 2020, s. 73- 75).

Givet er det også, at disse normative rammer kan gøre, at der bliver zoomet ind på ”fordrende” handle- og tænkemåder, så de udtryk der kan tolkes afvigende ikke anerkendes, i et forsøg på at

nedtone dem. Informant1 beskriver, hvordan der i beskæftigelsesindsatsen er blevet udvist tvivl om hendes autisme.

”Men det er jo fuldstændig det. De har jo langt hen ad vejen prøvet at normalisere mig, sådan. De har jo opfattet mig så neurotypisk og troet, at jeg har løjet. Eller altså taget fejl i mit eget hoved, eller et eller andet, jeg ved det simpelthen ikke. Men de har mistænkeliggjort mig i hvert fald. Jo altså den ene hun fik da besked fra min psykolog om at der ikke var nogen tvivl om at jeg var autist og der slet ikke noget der, og fik også strengt besked på at stoppe med at presse mig, fordi jeg røg helt ned ikke. Det er meget af den her med at de har set noget andet end det jeg har fortalt, og så vil de ikke lytte til det jeg siger. Ja så imens jeg godt ved, at ud af til der virker jeg meget normal. Måske lidt fjollet en gang imellem, men så er jeg det jo altså bare ikke. Og igen havde de gidet bare at høre efter og tro på mig, når jeg sagde det. Så havde det været en hel del nemmere, og Det var også kunne gå en hel del hurtigere, tænker jeg.”

(Informant 3)

Hun oplever at beskæftigelsesindsatsen har sået tvivl om hendes ord og hendes autisme, i et forsøg på at normalisere hende. Man kan tænke at informantens fremtoning påvirker beskæftigelsesindsatsens tolkning af hendes person, så det dermed er de neurotypiske træk der fra beskæftigelsesindsatsens side fremønskes. Hertil beskriver hun hendes autisme som modsætning til det normale samt at hun udadtil virker meget normal. Informant3's oplevelse er i tråd med Jurgens ide om neurodivergens tilpasning, til neurotypiske miljøer. Hun beskriver at der er en diskrepans imellem hvad hun viser udadtil og hendes egentlige jeg. På den baggrund bliver hun mødt med mistillid til hendes faktiske person og evner, og opfattet som neurotypisk.

For en dybere forståelse af hvilke processer der er på spil, imellem informant3 og medarbejderne hun møder i konteksten, inddrages Goffmans ideer om menneskelig samhandling. Den mikrosociologiske interaktion er med til at danne og opretholde individets identitet. Goffman understreger at individet altid forsøger at fremstå bedst muligt i sociale interaktioner ved at styre de indtryk der efterlades i interaktionen (Goffman, 2004, s. 102).

Goffman benytter scenen som metafor for individets ageren i det sociale liv. Han beskriver med begreberne ”frontstage” og ”backstage” hvordan mennesker påtager sig bestemte roller alt afhængig af hvilken scene de befinder sig på. På ”frontstage” er der dyb koncentration om den påtagede rolle, og dermed også den ”indtryksstyring” der viderebringes. Individet forsøger her at fremstå bedst

muligt, i overensstemmelse med den sociale situation de befinder sig i, for at "passerer" som normal ud fra hvad der findes socialt acceptabelt på scenen (Ibid., s. 100).

Informant 1's opfattelse af sig selv som "unormal" i konteksten, bevirker at hun forsøger at "indtryksstyre" så hun opfattes som normal, på den "frontstage" interaktionen udspiller sig. Ifølge Goffman forsøger individet på denne måde at opretholde den sociale interaktion og undgå sammenbrud, som følge af pinlige situationer. Ved at opretholde en "passende indtryksstyring" bibeholdes egen og andres definition af situationen og følelsesmæssige sammenbrud i den sociale samhandling undgås (Goffman, 2004, s. 92). Hendes forsøg på at opretholde den sociale samhandling, påvirker altså direkte mødet med beskæftigelsesindsatsen. Da hendes "indtryksstyre" er så stærkt, at dem hun møder i konteksten, ikke kan forbinde hendes ord til det indtryk de får af hende, og dermed konkluderer at hun lyver, samt at hendes autisme diagnose ikke er gyldig. Den sociale samhandel må anses for at være dilemmafyldt, da der opstår en angst for at blive afsløret samtidig med, at der er en manglende lyst til at agere frontstage og forsøge at passere i en rolle, der er i uoverensstemmelse med hendes autentiske selv (Ibid.). Ifølge Goffman kan det være fordi det kræver langt mere anstrengelse, end når individet befinder sig "backstage" hvor rollerne er en naturlig forlængelse af sit autentiske selv (Goffman, 2004, s. 100).

Det interessante her er dermed om den indlærte adfærd, som gennem social interaktion er spejlet i neurotypisk adfærd, bevirker at de medarbejdere informant 3 møder, miskrediterer hendes diagnose, og dermed ikke tror på hendes udfordringer.

Informant 4 oplever ligeledes, at den måde hun "indtryksstyrer" på beskæftigelsesindsatsens scene, står i et modsætningsforhold til hendes verbale udtalelser. Hvorfor der er manglende tillid til hendes ord.

"altså man siger jo normalt noget med at du skal høre hvad jeg mener ikke hvad jeg siger, mener jeg der er noget med, det er bare sådan lidt omvendt her jo, fordi jeg jo går i bad og ja jeg er præsentabel, og jeg ved hvordan man lades som om man holder øjenkontakt, og jeg ved hvor jeg skal gøre af mine hænder for at undgå tics, og alt sådan noget. Så jeg vil hellere sige til min sagsbehandler, du skal høre hvad jeg siger ikke hvad du ser. Giver det mening. Jeg har fået at vide det der med, så må du jo smide facaden, men helt ærligt, det kan jeg jo ikke, der er jo så meget skam i det"

(Informant 4)

Hun oplever det som skamfuldt at agere ”backstage”, det kan være et udtryk for hendes behov for at undgå følelsesmæssige sammenbrud og dermed opretholde den sociale samhandel. Den sociale samhandel foregår i ”hold” der fælles definerer den sociale situation. Holdet ledes af holdledere som er foregangsmænd og iscenesætter, samt tilstræber at fastholde egen samt holdspillerne, i en konsensusbevarende rolle (Goffman, 2004, s. 98). Sætter man denne samhandel-konstruktion ind i konteksten, bliver medarbejderen således- 1. en ”social detektiv” der skal ”gennemskue” informant 3 og 4, for at bevare en rolle der tilstræber arbejdsmarkedstilknytning, da dette er målet for den scene de optræder på. -2. En ”social detektiv” der skal ”definere samhandlen” og dermed har vægtet definitionsret over hvilke roller der kan føre til konsensus i samhandlen.

Det er her den direkte problematik kommer til udtryk. Hvis samfundets forventninger til normal / afvigende adfærd, er internaliseret i autistiske mennesker i en grad at de i denne sociale kontekst signalerer neurotypisk adfærd, på en måde så den ”sociale detektiv” opfatter det de verbaliserer deres virkelighedsperspektiv, erfaringsoplevelser og kendskab til egen diagnose- som usandheder.

Som Goffman skriver: *”Et af de mest interessante tidspunkter at observere indtryksstyring er på det øjeblik, når en optrædende forlader kulissen og indfinder sig på et sted, hvor publikummet kan forefindes, eller når han kommer tilbage derfra, for på disse tidspunkter kan man afsløre en vidunderlig aftagning og påtagning af roller”* (Goffman, 2004, s. 103, L. 19 – s. 104 L. 2).

Informant3 beskriver hvordan udtryk der kan forekomme ”backstage” kan være svære at forene med hendes udtryk ”frontstage”.

”(...)ja så det kan godt være svært for dem, når jeg sidder deroppe og forestille sig, at Jeg kan finde på at ødelægge døre og det ene og det andet, altså.”

(Informant 3)

(En note til dette citat, som jeg finder relevant for forståelsen af ”den sociale detektivs rolle”, er at jeg som interviewer, som svar til denne udtalelse siger *” Altså at du kan det, eller at de tror du kan det, jeg skal lige forstå det rigtigt.”* på trods af mit kendskab til autismes overbelastningsudtryk, kan jeg stadig ikke koble en udadreagerende adfærd, til de signaler jeg får fra informant3, der forekommer derfor en dissonans mellem hendes ord og min oplevelse af hende.)

Informant3’s beskrivelse af hvordan hun kan optræde når hun ikke befinder sig i konteksten, kan være svært for medarbejdere at koble til deres indtryk af hende. Hendes udtryk, på

beskæftigelsesindsatsens ”frontstage”, er dermed så anderledes end ”backstage” at det ikke er begribeligt for dem hun interagerer med.

Ligeledes oplever informant5 at ”normale mennesker” ikke begriber hendes autistiske træk, hvorfor hun skjuler dem, for at undgå den stigmatisering det gennem tiden har medført. Grundet stigmaet er blevet internaliseret i hende, oplever hun ydermere selv sin ”autistiske adfærd” som afvigende, hvilket kan bidrage til et yderligere behov for at skjule autistiske udtryk.

”Normale mennesker forstår jo bare ikke hvad det vil sige at have autisme, derfor er det bare nemmere ikke at sige så meget om det, altså det er jo ikke fordi jeg kan jo godt fortælle det. Men hvis jeg nu gik rundt og var som jeg egentlig føler er mig, eller mit autentiske jeg, som jeg kan være bag lukkede døre. Så ville de jo synes at jeg var helt fra den, og ja, det føler jeg jo i princippet også jeg er nogle gange, eller jeg har nok fået at vide nok gange at jeg er det så jeg føler det selv”

(Informant 5)

Den neurotypiske dominans eksisterer som en underliggende magtstruktur i samfundet. Som illustreret ovenstående er det en faktor informanterne beskriver, som en internaliseret forståelse af normalitet/afvigelse, de både besidder forinden mødet med beskæftigelsesindsatsen og som kommer til udtryk i mødet.

”Deres egne forventninger” som samtlige informanter udtrykker, de internaliserede ideer om normative evner og udtryk- der er indlært gennem sociale interaktioner og samfundsstrukturelle normer. Har direkte indflydelse på hvordan informanternes oplevelse- mødet med beskæftigelsesindsatsen- udspiller sig. Dette vil jeg nu dykke dybere ned i, i næste fremtrædende tema ”maskering”, som tidligere beskrevet kan disse ikke adskilles, hvorfor elementet allerede har været et overlappende tema i ovenstående.

MASKING

Informanternes oplevelse af egne forventninger til neurotypiske handlemåder og hvordan disse påvirker indsatsen, har været i øjenfaldende i dataindsamlingen. Det må derfor opfattes som elementært i en grad, at det på trods af at være inkluderet i flere af analysens undertemaer, alligevel bør stå som et selvstændigt element.

Denne analyse hviler ikke på en diskursiv strategi, alligevel fandt jeg det påfaldende at ordet ”forvente”/”forventning” ect. forekom i en grad, at det skabte rammen for samtlige interviews.

Forvente:

- *Have forestillinger om en persons (eller egne) evner og muligheder for at klare en bestemt opgave eller udfordring*

- *Stille krav om; forlange (Danske ordbog, 2023).*

Oplevelsen af forventning knytter sig både til egen person- hvad de forventer af sig selv, men allerede på forhånd er bevidste om at de ikke kan leve op til det og til beskæftigelsesindsatsens forventninger.

”Altså det med maskering sker rigtig meget, når jeg har en følelse af, at der er en bestemt forventning til mig. Ja, så det vil sige, at hvis Jeg træder ind i et rum, hvor jeg ved, at jeg ligesom skal noget. Jeg skal på en eller anden måde præstere, kan man kalde det (...) så det sker lidt i det format (beskæftigelsesindsatsen)”

(Informant 1)

Informant1 beskriver hvordan konteksten for hende knytter sig til en oplevelse af bestemte forventninger. Hvilket medfører at hun maskerer sine autistiske træk, for at præstere. Det vil sige, hendes oplevelse af forventning kommer i første omgang udefra- fra beskæftigelsesindsatsen- dernæst internaliserer hun forventningerne og forventer at hun ikke kan præstere tilstrækkeligt, hvis hun udtrykker autistiske træk. Der forekommer altså en (måske ubevidst) forventning om at de autistiske træk, skal maskeres for at leve op til beskæftigelsesindsatsens forventninger.

”Hun søger jo min øjenkontakt og hun mener jo at det er sådan man skal have sådan en samtale, tænker jeg. Der kan man godt få følelsen af at man er forkert, at man ikke helt kan leve op til det der forventes i den kontekst. Så nogle gange stirrer jeg på dem der imellem øjnene, du ved lige i bekymringsrynken, ja, så nogle gange har jeg total styr på deres livsbekymringer, men overhovedet ikke hvad de har sagt.”

(Informant2)

Informant2 beskriver hvordan hun oplever en forventning til øjenkontakt i interaktionen.

Medarbejderen verbaliserer ikke en forventning, men sender signaler, der indikerer det ved at søge øjenkontakt. Det bevirker at informant2 forventer af sig selv, at hun skal reagere på den oplevede forventning, og maskere ved at kigge imellem øjnene. Konsekvensen er at Informanten bruger energi på at maskere i stedet for at høre/ være med i mødet.

Informant3 beskriver ligeledes hvordan hun automatisk maskerer for at leve op til de forventninger der er i beskæftigelsesindsatsen.

”Det tager rigtig meget energi, og når man kommer ind på jobcenteret, så kommer man automatisk til at forsøge at leve op til de ligesom, normer eller hvad man siger, forventninger. Og det kræver virkelig meget maskering, og det tager jo virkelig meget energi fra alt muligt andet, eller det der måske i virkeligheden er vigtigt og hvorfor jeg er der. Og det er jo så igen en anden grund til min mor hun er med, fordi halvdelen af tiden kan jeg kun huske det sidste der er blevet sagt. Eller et eller andet jeg har bidt virkelig meget mærke i, altså alt andet det er sådan lidt, fordi det er information på information på information, samtidig med jeg sidder og prøver på at sidde stille og nikke på de rigtige tidspunkter og virkelig koncentrere mig om at høre efter i et omfang, hvor jeg så bare er fuldstændig, ikke også altså.”

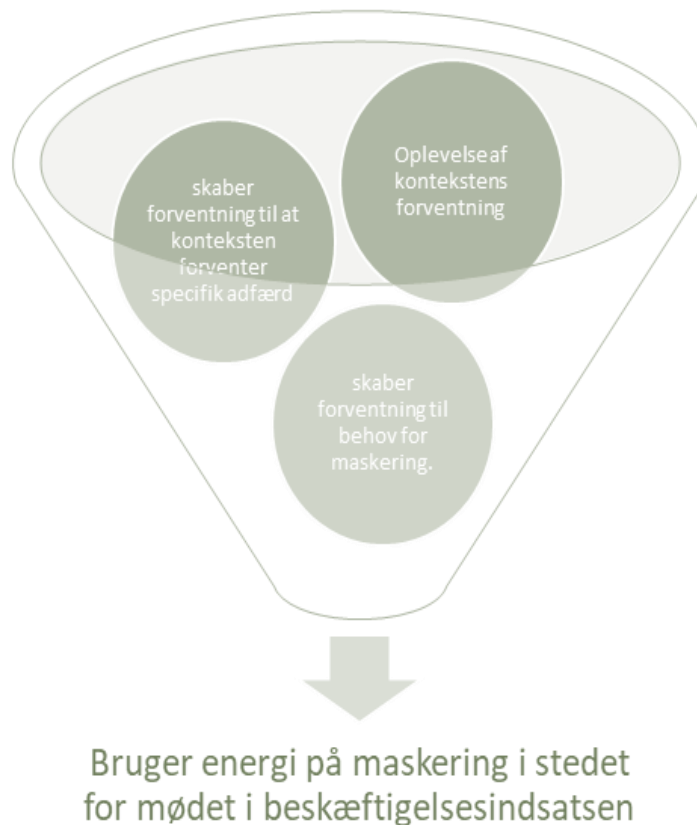
(Informant3)

Informant3 er altså bevidst om hendes maskering i mødet med beskæftigelsesindsatsen, samt at det har direkte konsekvenser for indsatsen, da det at maskere kræver så meget energi for hende, at hun ikke også har energi til at lytte og som hun siger ”det der måske i virkeligheden er vigtigt”.

Samtlige af undersøgelsens informanter har berettet om et inderligt behov for at maskere/ skjule deres autistiske udtryk, for at optræde ”normale” i konteksten.

Informanterne har en oplevelse af at der i konteksten eksisterer nogle forventninger, som ikke nødvendigvis er verbaliseret, men alligevel er indlejret i deres møde med konteksten. Disse forventninger medfører, at informanterne forventer af sig selv, at de skal agere på en måde, som konteksten oplever som ”normal”. Det som informanterne ofte beskriver som maskering.

Ud fra ovenstående kan jeg udlede at den oplevede forventning skaber en reaktion der kan være uønsket for den beskæftigelsesrettede indsats. Lad mig illustrere:

Oplevelse af forventninger i konteksten kan dermed potentielt have store konsekvenser for beskæftigelsesindsatsen.

I Goffmans begrebsverden ville det, informanterne kalder maskering kunne tolkes som "passing".

Goffman skelner mellem to former for stigma "den miskrediterede" forekommer, når særpræget ved individet er kendt eller umiddelbart synligt og "den potentielt miskrediterede" når individet går ud fra, at tilstedeværende ikke kender til det, eller lægger mærke til det (Goffman, 2004, s. 136).

Passing benyttes mere eller mindre ubevidst af den potentielt miskrediterede i en bestræbelse efter at udøve informationskontrol overfor andre mennesker i interaktionen. Det forekommer ved at "lade som om" eller "forfalske identitet". (ibid. S. 139).

Goffman tilegner det at blive opfattet som "normal" at kunne opnå store fordele. I forlængelse af undersøgelsens data vil jeg sætte spørgsmålstejn ved om, der er fordele ved at blive opfattet som "normal" i denne kontekst. Men her mener jeg ikke at man kan underkende passing som

internaliseret i informanternes oplevelsesverden, da de gennem livet har erfaret fordele ved at benytte passing i neuronormative institutionelle sammenhænge.

Informant1 udtrykker, hvordan hun i mødet med beskæftigelsesindsatsen fra start arbejder hårdt for at blive opfattet som normal, hvilket bevirker at hun har svært ved at sige nej til ting, der ligger udenfor hendes evner.

”Ja, at jeg starter ud med ligesom at være sådan normalagtig, at arbejde hårdt for at skjule at jeg ikke er så normal egentlig, og det er jeg egentlig igennem hele mødet. Det kan også være svært for mig at sige nej til ting, når jeg sidder i det. Så det, Jeg tror, jeg har oplevet, det er at jeg ikke føler, at jeg bliver mødt på den måde hvor jeg kan vise hvor svært det er, at de lægger en plan for mig, som Jeg har svært ved at sige nej til. Hvis jeg ikke føler, den stemmer overens.”

(Informant1)

Informant1 oplever at anstrenge sig for passing fra hun træder ind i konteksten. Ifølge Goffman har individet, der benytter passing, været igennem en erkendelsesproces, hvor individet har tilegnet sig ”de normales” synspunkter samt erkendt, at hun ikke lever op til disse forventninger og dermed betragter sig selv som afvigende. Dernæst vil det være nødvendigt at kunne stille sig tilfreds med den måde, hvorpå ”de normale” behandler personer med den type stigma (Goffman, 2004, S. 106). Problemerne for individet opstår, idet denne tvinges til at afsløre miskrediterende oplysninger om sig selv (Goffman, 2009, S. 100). Hvis informant1 siger nej til en indsats der ligger udenfor hendes evner, vil hun afsløre miskrediterende oplysninger om sig selv og synliggøre sit stigma- dermed afsløre sig selv som afvigende. Hendes oplevelse illustrerer, hvordan hun har tilegnet sig ”de normales”(neurotypiske) synspunkter og har et selvbillede som afvigende i konteksten samt acceptere kontekstens ”spilleregler” overfor mennesker med autisme- kontroversielt sagt bliver hun neurotypisk medløber.

Informant 4 beskriver en lignende oplevelse i forbindelse med arbejdsprøvninger.

”Jeg har været de mærkeligste steder lagerarbejde hvor jeg skulle pakke, så var der noget med at jeg skulle sælge på et tidspunkt. Og jeg siger bare ja til det hele. Men sådan noget kan jeg faktisk slet ikke, jeg kan slet ikke forholde mig til alle de mennesker, og så videre. Larm og sådan. Jeg går bare hjem og græder, og sygemelder mig hele tiden fordi jeg er så udkørt. Men jeg får ikke sagt noget, jeg er bange for at de tænker at jeg ikke gider at arbejde. Jeg ville også ønske at jeg kunne

bruge min uddannelse, men det siger jeg heller ikke, for det er også for meget at kræve, jeg vil jo gerne bidrage til samfundet, og det er nok svært at finde en praktik inden for det.”

(Informant 4)

Hun oplever ikke at videreformidler, hvilke reelle evner hun har og dermed komme i arbejdsprøvning i belastende miljøer. Hun er bange for om det tolkes som manglende lyst til at bidrage til samfundet og virke krævende, hvis hun siger nej til en praktik, der ligger udenfor hendes evner samt hvis hun ytrer sit ønske om at bruge sin uddannelse i praktiksammenhæng- informant4 ender derfor med at bruge sine ressourcer på ikke gavnlige praktikforløb. Egen oplevelsen af at være afvigende og den passing det medfører, blokerer for videreformidling af barrierer og ressourcer af frygt for at blive afsløret som afvigende.

Informant5 beskriver at hun ikke videreformidler sine ressourcer, fordi hun skal bevise at hendes arbejdsevne ikke er som ”andres”, samtidig kæmper hun for at maskere hendes autistiske træk, hvilket hun selv påpeger kan virke modsatrettet for beskueren.

”Jeg føler bare tit at jeg er i sådan en kamp, for at de skal forstå at jeg altså ikke bare kan det som alle andre, jeg er jo nok lidt fanget i den der mellem at jeg gerne vil virke normal, men samtidig skal de forstå at jeg altså ikke kan arbejde. Det har jeg faktisk ikke tænkt over før, når de ser på mig ja, så ligner jeg nok en der har mange ressourcer, det har jeg jo også, men så er det helt sikkert svært at forstå når jeg så siger at jeg ikke kan klare de der 15 timer om ugen. Derfor så handler det jo mest om alt det jeg ikke kan, samtidig med at jeg sidder der og prøver at se så normal ud som muligt, det bliver lidt tosset egentlig”

(Informant5)

Informanterne beskriver en oplevelse af at være i et krydspres mellem de evner, der tillægges den maskerede udgave af dem og de reelle evner, de selv oplever at besidde. Hvilket kan underminere de faktiske evner og ressourcer. Det påvirker altså det beskæftigelsesrettede arbejde, at maskering er så fremtrædende en del af deres møde med konteksten.

Yergeau tilskriver neurologiske forskelle underlagt samme diskriminerende strukturelle forskelsbehandling, som vi ser i den feministiske videnskabsfilosofi.

Hun påpeger diskursive overlapninger mellem queerness og kognitiv diversitet i social og klinisk praksis i USA. Ud fra denne antagelse har hun udviklet begrebet "neuroqueer" som en retorisk ramme for at forstyrre dominerende måder at forstå og "lave retorik". Neuroqueering indebærer at placere sig kritisk ved det, der fremstår som autoritativt og normaliseret. Eks. hvor afvigelserne finder sted, kommer an på hvilken person der kigger- dermed godtages ikke at autisme i sig selv er en afvigelse, det kan lige så vel være det neurotypiske individ der er en afvigelse. Yergeau ser neuroqueering som en måde at være i verden på, der 'afdækker, forstyrrer og foruroliger magtstrukturer i det normative rum (Rosqvist & Chown & Stenning, 2020, s. 3).

Med andre ord betyder det at "claime"⁹ sin neurodivergens en forstyrrelse i det normative rum/ at agere med autistisk adfærd bevirker en forstyrrelse i beskæftigelsesindsatsen.

Men hvad betyder en forstyrrelse i beskæftigelsesindsatsen konkret. Det må formodes at det forudsætter en omdefinering af, hvad der som udgangspunkt betragtes på baggrund af informanternes maskering og dermed forventes af den pågældende borger.

Informant3 beskriver hvordan en nedsmeltning til et møde chokerede hendes sagsbehandler og jobcenterets ledelse i en grad, at det ændrede deres oplevelse af hvorvidt, der forelå nok arbejdsprøvning til at søge fleksjob.

"(...) jeg kan ikke mere, og så flegner jeg fuldstændigt ud og de fik noget af et chok. Jeg gik ud, og jeg nedsmeltede, hylede. Gik fuldstændig nedenom og hjem, men da min mor og min storebror kom ud fra mødet, så fik jeg at vide, at det var egentlig, selvfølgelig var det ikke heldigt, men det var åbenbart det der skulle til."

(Informant 3)

Man kan dermed udlede at informant3 fik et positivt afkast af at reagere uden at maskere. Det interessante i denne sammenhæng er, at på trods af det ændrede hendes indsats på hensigtsmæssig vis, oplever hun sin adfærd eller maskefald som miskrediterende.

"Jeg bryder mig ikke om at opføre mig sådan, ikke også altså... Det er jo ikke mig. Og det er jo et eller andet sted også megapinligt, man altså jeg er da glad for det, men Jeg er rigtig, rigtig, rigtig, rigtig ked af at de pressede mig, helt derud... Fordi jeg ved godt det ikke er sådan man opfører sig,

⁹ Påkræve retten til autistisk udtryk.

og det er jo igen det her med at de fleste mennesker kan jo beherske sig selv, og det kan jeg også godt til et vist niveau. Og Jeg tror også det der med at jeg er så god til at opretholde en maske og når den så ryger så...ja”

(Informant 3)

Hun oplever episoden som et maskefald, hvilket for hende er pinligt. I sætningen ”jeg ved godt at det ikke er sådan man opfører sig” pålægger hun hendes opførsel afvigende karakter- hun er en person der ikke kan beherske sig selv. På trods af at hun oplever, at nedsmeltningen var en nødvendighed, for at den beskæftigelsesindsatsen var gavnlig.

Denne situation skitserer altså at det produktive afkast ikke kan siges at komme i forlængelse af om informantens adfærd opleves som normal eller afvigende, men er situationsbestemt. Man kan måske ligefrem sige at blive kategoriseret som ”normal” kan sidestilles med at miskreditere sig selv. Eller som Goffman siger: ”den stigmatiserede kan komme til den overbevisning, at han bør holde sig for god til at benytte passing og at han, hvis han accepterer og respekterer sig selv, ikke føler noget behov for at skjule sin defekt.” (Goffman, 2004, s. 131, l. nederst).

Hvis det at maskere skaber selv-miskreditering af egen autentiske person, kan man tænke, at det har konsekvenser for individet i et større perspektiv end i konteksten.

Informant3 beskriver således, hvordan det at være en del af samfundet ”hakkede noget af” hende, men det ikke at ytre begrænsninger i beskæftigelsesindsatsen havde store konsekvenser for hendes liv, større end hvad hun tidligere havde oplevet.

”Jeg er godt klar over jeg blev ødelagt en lille smule i folkeskolen, en lille smule. Det gjorde jeg. Det hakkede noget af mit energiniveau, det hakkede noget af mit overskud og det hakkede noget af mig. Det er fint. Det kunne jeg godt komme over, det kunne jeg leve med. Det var et omfang, hvor det ligesom.... men jeg skal blankt erkende at jeg føler egentlig, at jobcentret de har skåret mere af, efterhånden som de har presset mig, og jeg godt har været klar over, at jeg ikke kunne klare det pres, og det har påvirket mig uendeligt meget. Og Det er også det, altså da jeg så ligesom endelig har sagt stop, droppede min uddannelse og alt det her, kort inden, at jeg egentlig var færdig. Altså det var jo også simpelthen fordi at nu kan i ikke tage mere”

(Informant 3)

Hun oplever at mødet med beskæftigelsesindsatsen har nedsat hendes livskvalitet. Grundet det oplevede pres og hendes manglende evne til at sætte begrænsninger, har hun fået et mindre overskud og energiniveau i en grad, at hun har stoppet sin uddannelse.

Informant1 beskriver ligeledes, hvordan det at agere ”normal” i konteksten og prøve at leve op til forventninger koster meget energi. Sagt på en anden måde kan det tolkes som, at hun bruger energi på passing i en grad at hun blokerer for at mærke egne begrænsninger og konsekvenserne for overbebyrdelsen først kommer til udtryk efterfølgende- når hun kommer hjem.

”Jeg tror, at det handler rigtig meget, om jeg gerne vil leve op til de forventninger der er, og Jeg vil rigtig, rigtig gerne. Jeg ville også rigtig gerne kunne det som andre kan. Nu kan også mærke at jeg bliver Sådan lidt påvirket og Jeg vil rigtig gerne, men problemet er, at det er ikke nemt eller Sådan ja. Sådan når jeg sidder i det, så vil jeg rigtig gerne og jeg prøver virkelig, men samtidig med når jeg så ligesom går hjem så... Så har jeg også brugt al min energi på at være til det der møde. Fordi det har kostet rigtig mange kræfter, giver det mening?”

(Informant 1)

Informanterne oplever at deres autisme bliver et ”problem” i mødet med beskæftigelsesindsatsen for deres livsførelse både før, under og efter. Der forekommer en godtagelse af, at autisme i sagens natur er patologisk og i modstrid til det normale. At konteksten påvirker livet udenfor beskæftigelsesindsatsen negativt, vil jeg våge at påstå kan skabe yderligere afstand til arbejdsmarkedet. Hvorfor man kan sige, at beskæftigelsesindsatsens tilgang til borgere med autisme yderligere relevantgøres. Eller som informant5 siger.

”ja men, tænk hvis nu det var sådan... det her og det her, det er svært for dig, men til gengæld kan du det periodiske system i hovedet, det er svært for mig. Så det kan da bruges til noget. Så ville jeg nok ikke gå hjem og føle mig som sådan en handicappet uden evner. Men det kræver jo selvfølgelig også at jeg siger det tydeligt for hende...”

(Informant5)

Informant5's beskrivelse illustrerer kompleksiteten i mødet. Ideen om at hvis hendes evner blev set og værdsat, ville hendes selvbillede ændres og hun ville ikke opleve sig selv som handicappet- uden evner. Samtidig peger hun på, at hun ikke har været tydelig omkring sine evner for medarbejderne, med stor sandsynlighed grundet hendes ønske om at ”passerer som normal”.

Medarbejderne i beskæftigelsesindsatsen kan dermed have en afgørende rolle ift. at skabe et rum, hvor det autentiske menneske kan træde frem. Næste del af analysen vil derfor stille skarpt på de forventninger, informanterne oplever medarbejderne har til normal/ afvigende adfærd samt hvordan det påvirker deres forventninger til informanternes evner.

MISFORSTÅET

Jeg har tidligere i analysen afklaret at maskering/passing har stor betydning for informanternes møde med beskæftigelsesindsatsen. Det har også stor betydning for de fagprofessionelles vurdering af individets adfærd ud fra et normalitets- og afvigelsesblik. Det er ydermere afklaret at der på den baggrund kan forekomme en skævvridning af de fagprofessionelles vurdering og informanternes selvoplevelse. Som tidligere beskrevet eksisterer de forskellige analyseelementer ikke enkeltstående men i samklang, hvorfor jeg mener at dette allerede er berørt så fyldestgørende som denne undersøgelse tillader. Jeg vil derfor rette blikket videre og analysere andre oplevelser fra informanterne indenfor elementet.

De førmtalte ”sociale detektiver”, er i denne sammenhæng en rolle der er relevant at have for øje. Deres opgave er at sammenkoble al information de får både verbal og non verbal, for at skabe et fyldestgørende billede. Ud fra dette tolkes hvilke evner, individet har til rådighed.

Informant3 beskriver hvordan hun kan mærke forskel på de medarbejdere der har en forhåndsviden om autisme og dem der ikke har.

”Altså man kan i hvert fald mærke forskel på dem, der rent faktisk har sat sig ind i autisme og dem der ikke har. Der er ikke så meget fjollen rundt og ligegyldigheder med de andre og igen den der forståelse de har. Og der oplever jeg faktisk også nogle gange, at Det er ikke nødvendigt for mig at spørge, hvad de mener, fordi de kan godt se på mig- Der fik jeg sagt noget, der ikke gav mening for dig.”

(Informant3)

Informant3 oplever, at forhåndsviden om autisme kvalificerer medarbejdere til at vurderer hendes evner i højere grad og dermed formår at afstemme deres forventninger nærmere hendes ”faktiske identitet”.

Understøttende oplever Informant2 modsatrettet, hvordan unuancerede stereotype fortællinger fra medarbejdere opstår på baggrund af manglende viden om autisme. Hvilket medfører at de identitetskategorier/ personlighedstræk det muliggør, ikke opleves som passende til hendes selvoplevelse:

”Men dem jeg sidder og snakker med har ikke den nødvendige viden på den måde, så de ender med at tro at... så bliver det meget den der stereotype med ”Du kan nok ikke finde din egen sko” ELLER ”du ligner jo en der sagtens kan det hele”. Så er det ikke rart at snakke med dem, de er ligesom unuanceret, enten er man helt vildt handicappet eller også er man fuldkommen normal og kan det hele, som om jeg prøver at snyde agtig.”

(Informant 2)

De identiteter, hun får ”stillet til rådighed” i konteksten, oplever hun ikke at kunne spejle sig i. Goffman skelner mellem ”den faktiske” sociale identitet, som har de egenskaber et individ besidder og dermed er retvisende i forhold til individets egentlige identitet. Hvorimod den ”tilsyneladende” sociale identitet er den som omgivelserne forventer, ud fra hvordan individet tolkes og dermed bliver kategoriseret af omgivelserne (Goffman, 2004, 47). For informant2 stiller omgivelserne to kategorier til rådighed. Enten kategoriseres hun i overensstemmelse med deres stereotype ide om autisme, eller deres neurotypiske ide om ”normal”. Hun oplever hertil ikke at kunne spejle sig i de tilsyneladende sociale identiteter, der er til rådighed. Ifølge Goffman kan der ved uoverensstemmelse mellem individets faktiske- og tilsyneladende sociale identitet, dannes grobund for stigmatisering, da individet ikke opnår fuld anerkendelse af dennes identitet. Hvilket medfører at individet vil forsøge at skjule sin faktiske identitet for at nedbringe risikoen for stigmatisering. (Goffman, 2004, 48). Det kan altså tyde på at autisme på baggrund af stereotypiske forestillinger, kan have en stærk påvirkning af behovet for at skjule egen faktiske identitet og dermed forstørre chancen for, at medarbejdere misforstår individet.

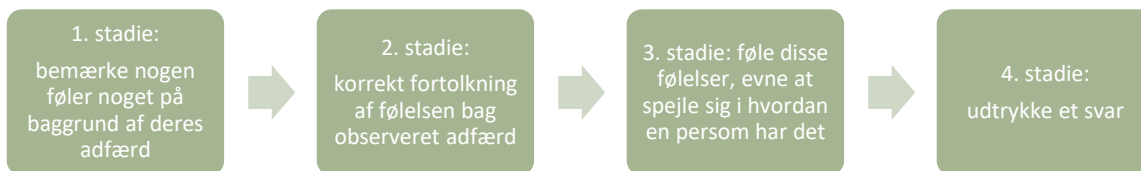
Informant3 har en oplevelse af at der er en generel tendens til misforståelser på tværs af mennesker med neurologiske forskelle.

”der er en gang imellem, hvor jeg føler mig misforstået. Altså jamen det er jo, så generelt en ting mellem autister og neurotypiske ikke også, men Jeg synes det bliver forstærket en gang imellem på Jobcentret, men det spiller også meget ind i den her med, at man hele tiden skal overbevise dem.”

(Informant 3)

Informant3 oplever at den generelle misforståelse bliver forstærket i konteksten, da der er en konstant ”overbevisnings proces” i gang, som sandsynligt stammer fra de indlejrede misforståelser, de stereotype identitetskategorier kan tilvejebringe. Det kan altså være relevant at forstå, hvordan misforståelser er på spil imellem neurotyper.

Stennings beskrivelse af forskellen mellem neurodivergent og neurotypisk empati illustrerer hvor elementært misforståelse er mellem parterne. Den primære empati-forskning har konkluderet at autister har lav grad af empati. Nyere forskning af hvordan empati føles mellem autister har påvist, at autister har samme grad af empati som neurotypiske, men blot følger en anden ”svarskrift”. (Stenning, 2020, S. 111-112)

Forskningsmæssigt vurderes empati ud fra 4 stadier. En forskel på 4. stadie har dermed ført til konklusionen at der forekom en afvigelse på 1. stadie, og dermed at autister har manglende empati. (ibid.)

Det illustrerer at misforståelse af ”svarskriftet” kan føre til, at individet tolkes som havende manglende evner/ er afvigende på et dybere niveau.

Misforståelse er dermed ikke blot en kommunikationsproblematik, men potentielt en problematik der fører til dyb misforståelse af individets identitet/evner, særligt hvis der meningsstolkes fra stereotypiske ideer om autisme.

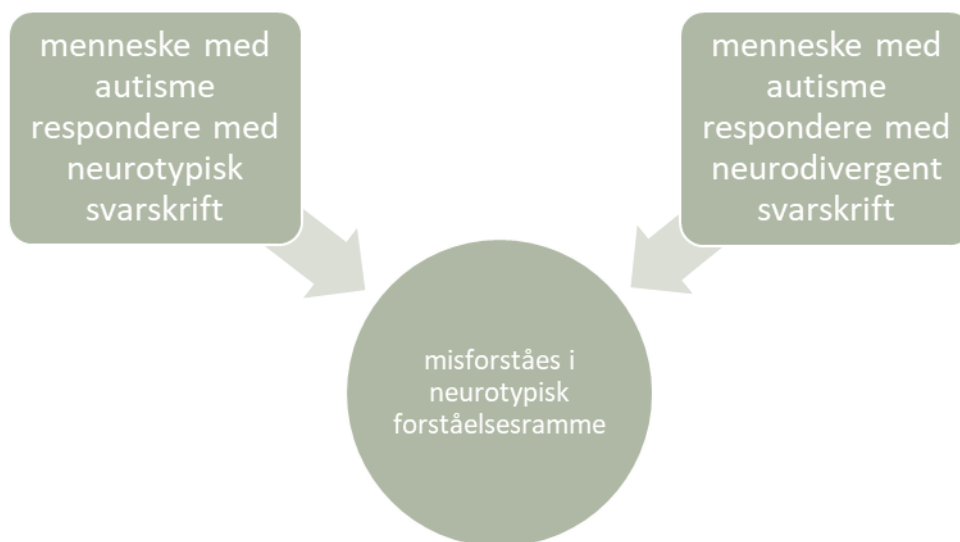
Informant2 oplever det at videreformidle egne evner og behov kræver, at hun har meget selvindsigt. Samtidig kan hun opleve at et ”svarskrift”, der for medarbejdere anses som tydelig formidling, kan bevirke at hun fremstår med andre ressourcer end hvad hun verbalt siger:

”(...) men det tror jeg, igen falder det meget i hak med det der med at jeg skal være MEGET Klar over mig selv. Og når jeg nogle gange s å italesætter nogle ting på et niveau som gør det forståeligt, så tror de, at det betyder. At det rent faktisk ikke er et problem (...) Altså mit umiddelbare ydre og det jeg gennem tiden har pålært mig at maskere, passer jo ikke altid til hvad

jeg i virkeligheden kan. Og jeg tror det kan fucke lidt med dem. De ser noget visuelt også kan de ikke forholde sig til at virkeligheden er anderledes. Altså jeg har evnerne til alt muligt, men kapaciteten er der jo bare ikke.”

(Informant2)

Det sætter dermed særligt høje krav til informanterne om at videreformidle de specifikke problematikker de har. Ovenstående oplevelse understreger, at kravet til videreformidling for mennesker med autisme i en neurotypisk kontekst som beskæftigelsessystemet kan resultere i de, t jeg her vil kalde dobbelt miskommunikation. Lad mig illustrere min pointe:

Hvis en autist formidler med neurotypisk ”svarskrift” kan det misforstås i en neurotypisk kontekst, da maskering påvirker vurderingen af individet og dets evner, så disse ikke er i overensstemmelse med individets faktiske identitet. Ligeledes kan et autistisk ”svarskrift” misforstås i en neurotypisk kontekst, da det ikke er i tråd med de normative ideer om kommunikation/interaktion, og den manglende viden herom bevirker at der er en forståelsesbarrierer.

Informant1 beskriver hvordan hun oplever det som komplekst for medarbejdere at forstå hendes konkrete problematikker. Hun beskriver sagsbehandleren som lydhør og nysgerrig på hendes udfordringer, men har samtidig en refleksion om at det hun verbalt udtrykker grundet hendes maskering, kan være svært at koble sammen for hendes sagsbehandler.

”Ja så det er sådan lidt på en eller anden måde en ond cirkel, ikke. Og Jeg tror også nogle gange at det kan være svært at forstå kompleksiteten i det. Det tror jeg ikke helt at jeg... fordi Jeg har ikke en følelse af at de ikke har lyst til ikke at være imødekommende... Ja, det synes jeg jo egentlig (sagsbehandleren er lydhør og nysgerrig), men Jeg tror ikke helt de forstår kompleksiteten. I det der ligger i det. Og at det måske ikke altid stemmer overens med det de ser, når de ser på mig.”

(Informant1)

Hvis man læser dette citat ind i ”dobbelt miskommunikation”, så er det selvsagt at det er komplekst at forstå de egentlige udfordringer, informanten forsøger at formidle i interaktionen. Jeg mener derfor det er yderst relevant, at det for mennesker med autisms oplevelse af egen normal og afvigende adfærd i mødet med beskæftigelsesindsatsen netop må være indsatsens forventninger til normal/afvigende adfærd der skal afstemmes, da disse påvirker forventningen til individets evner. Som informant4 oplever, hvis der var forventninger til de reelle evner, ville der være en afstemning mellem egne og ydre forventninger og hun ville ikke behøve at være bange for at blive set som ”en der er handicappet”.

”Hvis de vidste hvor svært det var for mig, så tror jeg simpelthen heller ikke at de havde sendt mig derhen (praktik) og jeg tror egentlig at jeg ikke får sagt ordentligt fra, fordi jeg virkelig ikke har lyst til at blive misforstået, og jeg har faktisk bare ikke lyst til at blive set som en der bare er handicappet, så på den måde er jeg jo glad for at de har de forventninger til mig, for så kan de jo se at jeg kan noget så ser de mig ikke som en helt handicappet, men samtidig konfronterer det mig jo også med at jeg ikke kan. Så kunne de dog bare se det jeg faktisk kan i stedet”

(Informant4)

Det autismspecifikke vidensgrundlag, medarbejderne har i interaktionen, må ses som definerende for deres mulighed for at forstå det, informanterne formidler. Ligesom det må ses som definerende for autisters mulighed for at formidle med et ”svarskrift”, der er nærmere deres autentiske identitet. Vidensgrundlag kan dermed siges at åbne op for at ”miskommunikation er en variabel faktor mellem neurotypiske og autister”.

DELKONKLUSION- HVORDAN OPLEVER AUTISTISTER AT NORMALITETSFORSTÅELSER PÅVIRKER MØDET MED BESKÆFTIGELSESSINDSATSEN?

Det blev i datamaterialet tydeligt at normalitetsforståelser havde stærk påvirkning på informanternes møde med beskæftigelsessystemet.

I analysen fandt jeg at informanternes oplevelse af normalitet og afvigelse eksisterer på flere niveauer, der influerer hinanden og tilsammen påvirker det beskæftigelsesrettede arbejde. Den gældende normalitetsforståelse stammer dels fra livshistoriske erfaringer, som værende socialiseret ind i en neuronormativ samfundsstruktur, hvilket understøtter en oplevelse af at være afvigende i beskæftigelsesindsatsen. Disse normative strukturer er indlejret i informanterne, som et spejl af neurotypiske evner/ressourcer, de ikke besidder, men stadig forventer af sig selv. Dermed fungerer det som en selvstigmatisering, der påvirker den enkeltes handlemuligheder og har potentiale til at reducerer egne livschancer. Endvidere fandt jeg, at informanter oplevede at deres ressourcer ikke føles som ressourcer i beskæftigelsesindsatsen, grundet konteksten fordrer specifikke tanke- og adfærdsmønstre af normativ karakter.

Informanterne knyttede i høj grad forventninger til konteksten. Ved oplevelse af forventning fra konteksten skabte det forventning til egen fremtoning, hvilket skabte et behov for at maskere- Ved maskering hviler også en accept af de normative synspunkter, ligeledes af hvordan synet på de afvigende er, hvorfor maskering også var en blokade for at videreformidle reelle behov og ressourcer. Det affødte en diskrepans mellem hvordan konteksten tolkede dem, da deres tilsyneladende identitet var en sofistikeret maskering, var den langt fra deres faktiske identitet.

Ydermere fandt jeg at når ”masken faldt”, kunne der forekomme en forstyrrelse i indsatsen. Hvilket kunne have en positiv effekt for indsatsen. Men internaliserede normalitetsidealer bevirkede at det opleves som miskreditering af egen person, når en afvigelse afslørede. Det at passere som ”normal”/ maskere i konteksten, havde store konsekvenser for informanternes liv både før, under og efter interaktionen. Maskering er en yderst krævende faktor i beskæftigelsesindsatsen, der fratager meget energi fra det egentlige formål.

Der fandtes en høj grad af misforståelser i interaktionen mellem informanterne og medarbejdere. Manglende viden om autisme kan skabe stereotypiske forestillinger, hvilket kan medføre dobbelt miskommunikation. Der forligger en stærk tendens til en oplevelse af at være misforstået, både grundet sofistikeret maskering, der bevirker neurotypisk svarskrift fra informanternes side, men

også ved autistisk svarskrift. Beskæftigelsesindsatsen har dermed høje krav til informanternes evne til at videreformidle- måske endda så høje at det ikke er muligt. Den viden, beskæftigelsesindsatsen har om autisme, må derfor anses som definerende for informanternes mulighed for, at interaktionen ikke fører til misforståelse. Ligesom det har betydning for informanternes mulighed for selvaccept- hvilket har potentiale til at føre til mindre maskering og en langt mere fordrende beskæftigelsesindsats.

beskæftigelsesindsatsens viden om autisme muliggør et neurodiverst normativt udgangspunkt for interaktionen, hvilket har potentiale til at åbne op for et mere nuanceret rollegalleri. Det ville medføre at miskommunikation kunne blive en variabel faktor mellem neurotypiske og autister. Det er betydningsfuldt da det tillader at se individets ”faktiske” identitet i interaktion, hvilket har stor betydning for deres mulighed at ”claime” sig selv. Erfares en anerkendelse af den ”faktiske” identitet, vil det med tiden opfattes som mindre relevant at maskere/passing som ”normal”. Ultimativt kunne man stræbe efter ”skin-accept” som Goffman beskriver som- den stigmatiserede der opnår accept af sig selv og på den baggrund kan blive et helt menneske. (Goffman, 2004, s. 140)

Det er yderst relevant, at det for autisters oplevelse af egen normal og afvigende adfærd i mødet med beskæftigelsesindsatsen netop må være indsatsens forventninger til normal/afvigende adfærd, der skal afstemmes.

ANALYSE 2

TEORI INDFLYVNING

ENAKTIVISM

I undersøgelsens datamaterielale fandt jeg, at kroppen- både som udtryk og dens sansning er en væsentlig del af informanternes oplevelse af beskæftigelsesindsatsen. Enactivism- eller fordansket Enaktivisme er en nyere gren- eller udvikling- af kognitionsvidenskab. Fredens benytter en enaktivistisk forståelse af, hvordan børn perciperer og lærer i undervisningsmiljøer. Selvom han bevæger sig i et andet felt, fandt jeg at den enaktive forståelse, rammesætter informanternes oplevelser. Enaktivismen bygger på embodiment- kroppen som brobygger mellem hjerne og omverden. Kognition dannes af kropslige erfaringer og dens relationer til omverdenen, ligesom person og kontekst konstituerer hinanden gensidigt (Fredens, 2018, s. 18-21). Informanternes legemliggjorte oplevelser må derved sættes i en sammenhæng med kognition og kontekst.

Mennesket er ikke en hjerne der tænker, den mentale udvikling er kropsliggjort og bundet til den sociale situation den eksisterer i (ibid. 22).

Informanternes legemliggjorte oplevelser er en del af deres mentale udvikling og dermed grundlæggende for at forstå sind og subjektivitet. Kroppen kan opdeles i ”tre”. At være en krop, at have en krop, kroppen der spejler. Kroppen har dermed en motorisk funktion, et følelsesmæssigt tilhørsforhold, og spejler sig i sine omgivelser/interaktioner. Det subjektive objekt opstår, idet andres perspektiv bliver et interaktivt perspektiv hvor handling både bliver- påvirkning og registrering (Fredens, 2018, s. 31).

Beskæftigelsesindsatsens miljø samt interaktioner har derfor en direkte påvirkning på de legemliggjorte oplevelser, analysen udspringer fra. Ligesom disse vil have direkte påvirkning på følelsesmæssige udfald og subjektets udvikling, da det er en integreret del af den samskabende erkendelsesproces.

Med denne forståelse relevantgøres det at have et særligt blik for de indbyggede forskelle mellem autistiske- og neurotypiske mennesker. Da det netop er her, vi ud fra datamaterialet kan identificere hvilke praksisser og rammer der udøves i beskæftigelsesindsatsen, som kan være særligt belastende eller fordrende for individet.

MESTRINGSSTRATEGI

Lazarus' mestringsbegreb inddrages for at rammesætte informanternes handlinger, der opstår på baggrund af beskæftigelsesindsatsens sociale praksis og institutionelle rammer.

Mestring henviser til et individs måde at håndtere situationer. Mestring kan ikke forstås entydigt, det er individuelt og situationsbestemt. Den formes ud fra den måde der tænkes, føles og handles i situationen. Der er to former for mestring- problemfokuseret og emotionsfokuserede- dermed fungerer mestring på tværs af løsningsorienterede og følelsesregulerende handlingsmåder (Lazarus, 2006, S. 154). Et udfald kan være at, når mestring er ineffektiv, vil stressniveauet være højt og visa versa. Men god mestring kan også betyde at presse sig selv hårdt, hvilket kan være en afgørende faktor for stress og følelsesreaktioner. Lazarus peger på at tilpasning som mestringsstrategi kan føre til kronisk stress (Lazarus, 2006, s. 129).

AUTISME I EKSPLORATIVT MØDE MED BESKÆFTIGELSESSYSTEMET

SYN- LUGT- LYD

Gennem tiden er der litterært publiceret førstehåndsbeskrivelser om autisters særlige sensoriske og perceptuelle oplevelser. O'Neill og Jones peger på at de perceptuelle særegenheder gælder alle sanser- lyd, syn, berøring ect. De beskriver det som en hyper- og hyposensitivitet over for stimulering alt afhængig af individet. Samlet set er det sansestimulation, der både kan forekomme som en kilde til ubehag og nydelse i forskellige varianter (O'Neill & Jones, 1997).

Opmærksomheden skal her ligge i en generel tendens til, at sansestimulation er af anden karakter ved hhv. autistiske- og neurotypiske mennesker, hvilket også har været et gentagende tema i informanternes oplevelser.

Informant2 beskriver, hvordan lyset i venterummet føles som en ubehagelig sensorisk oplevelse. Hun beskriver to mestringsstrategier for at nedtone lysets stimuli- først at hun befinder sig i rummet kortest mulig tid, andet at hun forsøger at "zoome ud" ved at trække sig ind i sig selv og afgrænse sig fra omgivelserne.

"Der er de der lysstofrør lys, meget skarpt lys. Så det bliver sådan en situation, hvor at jeg... Jeg prøver på at sørge for at komme ind i det venterum så sent som muligt. Men Det er jo bare en udfordring, og så især hvis man prøver at zoome lidt ud, når man så står i den situation, men så skal være på lige om lidt, når der så kommer en vejleder og så skal huske alle mulige ting "

(Informant2)

Informant2 beskriver hvordan hendes mestringsstrategier i konteksten påvirker hendes interaktion med beskæftigelsesindsatsen. Hun oplever processen fra at benytte mestringsstrategien "zoome ud" til at "være på" i en interaktion med sin vejleder, som en udfordrende. Informant 5 oplever ligeledes hvordan overgangen fra at mestre stimuli til at være tilstede er en udfordring i konteksten.

"så er det ligesom om at man skal flippe virkelig hurtigt- Mellem at være. kæmpe for at skærme sig fra omgivelserne og så ligesom til at være så skarpt tilstede som man overhovedet kan, overfor sagsbehandleren til mødet, det føles nogen gange helt umuligt."

(Informant2)

Ifølge Fredens er vurderinger af ydre stimuli en rummelig kognitiv proces, som er relativ i forhold til den præstation kroppen skal yde. (Fredens, 2018, s. 95-96) Informantens øje sanser lyset og

vurderer og mærker hvor meget energi, kroppen skal bruge. For informanterne forekommer det kropsligt krævende at skærme sig, hvorfor der opstår en (ubehagelig) *følsomhed* overfor konteksten. Når informantens synssans stimuleres, aktiveres de dele af pandelamperne som sender signaler til muskulære og hormonelle forandringer i kroppen, der indstiller sig på at udføre en handling (Ibid s. 96). Derfor er informantens perception af lyset ikke blot en hjerneproces, der forekommer en *følelsesmæssig forandring* i kroppen og en mestringsstrategi bliver igangsat. Hjernen reagerer følelsesmæssigt på forandringer i omgivelserne- ikke fordi hjernen repræsenterer denne beslutning, men fordi hjernen er en del af et større kropsligt system (Ibid.).

Informanternes beskrivelser af processen- at overgå fra at ”zoome ud” til at ”være tilstede i interaktionen”- er udfordrende. Har dermed en yderligere dimension, da ubehag ved lyset påvirker den følelsesmæssige tilstand, er den ubehagelige følelse integreret i interaktionen med medarbejderen fra start. Det udfordrende element ved denne proces er at der er en igangværende mestringsstrategi, fokuseret på at neddæmpe stressbelastning fra de stimuli lyset bringer, og dermed er fokus væk fra interaktionen.

Informant1 beskriver ligeledes hvordan hun oplever at skulle bruge meget energi på rummets stimuli. De mennesker der opholder sig i venteværelset, påvirker hende- både på baggrund af disse menneskers lugte og følelsen af, at de overskrider hendes grænse ved at komme fysisk tæt på. Hendes energi går på, at disse stimuli føles som et pres for hende, hvorfor hun forsøger at ”holde dem ude” for ikke at få et ”følelsesudbrud” ved at reagere med at blive sur, eller kommentere på måder, der kan opleves som kritik for andre.

”Der kan godt nogle gange være ret mange mennesker. Der kan nogle gange godt være mange forskellige lugte fra de her mennesker, og det kan også påvirke mig. Fordi Jeg kan godt være lidt sensitiv omkring sådan nogle ting. Der kan også være møde med forskellige kulturer, og der kommer mange forskellige mennesker på. Sådan et jobcenter, som også måske overskrider mine grænser, for hvad Jeg synes er rart at være i, ja. Går for tæt på, for eksempel, det presser mig, og så skal jeg bruge enormt meget energi på ligesom, at prøve at holde de her mennesker. Sådan ude og på afstand, ellers kan jeg altså godt komme til at reagere ret surt. Jeg er kommet til at sige til min jobkonsulent at hun lugter...”

(Informant1)

Hun har altså en mestringsstrategi ligesom informant2 om at ”holde omgivelserne ude” og trække sig ind i sig selv. Hendes begrundelse for denne mestringsstrategi er dog anderledes. Hun oplever at hun kan reagere på måder, der er uhensigtsmæssige i interaktion med andre mennesker, hvis hun ikke formår at holde stimuli ude. De stimuli hun modtager indlejres som en følelsesmæssig reaktion, som hun med sin fysiske væren forsøger at afskærme. Hvis stressbelastningen fra stimuli bliver for stor, kommer der en ”yderliggjort” følelsesmæssig reaktion (Fredens, 2018, s. 96). Som f.eks. når hun fortæller sin jobkonsulent at hun lugter, ”fejler” hendes mestringsstrategi om at ”holde omgivelserne ude”.

Et menneske der perciperer stimuli anderledes end hvad der tages hensyn til, kan dermed potentielt være særlig sårbar, ikke kun i egen ”krop”, men også i interaktion med omverdenen.

Milton har udviklet ”dobbelt empati problem” som en forståelsesramme for neurotypiske og autistiske menneskers socialitet. Det ”dobbelte empati problem” hviler på en antagelse om, at der forekommer hyppige misforståelser parterne imellem. Hvilket gør at differentierede kognitive mennesker har svært ved at interagere med hinanden. Der er tre faktorer tilstede i ”dobbelt empati problem” – de to individuelle dispositioner af individer, samt den sociale kontekst interaktionen finder sted (Milton, 2012, s. 883-887).

Informant1’s oplevelse af sansemæssig og følelsesmæssig overstimulering i venteværelset har risiko for at frembringe et ”dobbelt empati problem”, når hendes sanser bliver overstimuleret i en grad at hun reagerer. Dette kan både være ved at sige til andre mennesker at de lugter, blive sur eller at ”trække sig ind i sig selv”- hvilket kan virke utilgængeligt og afvisende for andre tilstedeværende- kan hun opfattes som uempatisk for et menneske, der ikke perciperer stimuli på samme vis (neurotypiske), da der er manglende forståelse for baggrunden for det kropsliggjorte udtryk. Det kan dermed føre til fejlkommunikation og fejltolkning omkring hendes følelsesliv.

Sagt med andre ord- når rummet perciperes forskelligt, reagerer individets følelser og krop forskelligt og udtrykket vil blive forskelligt. Hvorfor der forekommer en kommunikationsbarriere, hvis der ikke er tværgående empati. Milton hævder hertil at en sådan oplevelse vil forekomme mere alvorlig eller sværere at forstå for neurotypiske mennesker, da det for dem er usædvanligt at befinde sig i en sådan interaktion. Hvorimod autistiske mennesker oplever det langt hyppigere og derfor empatiserer for modparten i højere grad. Han mener at det er en neurotypisk normativitet der forårsager en problematisk interaktion mellem neurologisk forskellige mennesker, ikke mennesker med autismes manglende sociale forståelse, som det medicinske paradigme ville hævde ”In

analysing the interactions that 'autistic people' have with the wider population, it is easy to problematise the definition of autism as a 'social deficit' located within an individual's mind. Differences in neurology may well produce differences in sociality, but not a 'social deficit'" (ibid. L. 7-9)

Informant3 beskriver at hun er tilfreds og føler sig tryk ved hendes nuværende tilknyttede medarbejdere. Hun beskriver dertil at jobcoachen taler meget højt hvilket hun ikke kan abstrahere fra samt "fylder hende op". Hendes jobcoach's stemme er dermed en stimulerende faktor i interaktionen der flytter hendes fokus fra kommunikationen. Hun mener, at det ville være en personlig kritik af ham, hvis hun videreformidlede sin oplevelse.

"Altså et eller andet sted, alt i betragtning, så føler jeg mig rimelig godt tryk med den jobkonsulent og den jobcoach Jeg har i øjeblikket, der er bare det problem at han virkelig bare snakker meget højt, men altså det kan man jo ikke sige, det ville være at kritisere ham personligt, men nogen gange så kan jeg bare slet ikke abstrahere fra det. Så står jeg bare der helt i staver fordi min hjerne bare siger, stop stop stop, det kan altså virkelig bare fylde mig op."

(Informant 3)

Hvis det beskæftigelsesrettede arbejde skal være hovedfokus ved interaktionen, kunne det være en fordel hvis "dobbelt empati problemet" blev neutraliseret i interaktionen. Hvis informant 3's jobcoach var bevidst om at hans stemmeleje abstraherede fra hendes mulighed for at deltage i interaktionen, ville han have mulighed for at ændre en forstyrrende faktor. Informantens begrundelse for ikke at videreformidle hendes oplevelse består af, at hun ikke ønsker at kritisere ham personligt, hvilket kan stamme fra en neurotypisk normativitetstanke. Hvis medarbejdere har empati for/viden om divergente sanseperceptioner, vil en sådan besked ikke forekomme personlig, men være et symptom på anden perception og dermed blive mødt som faglig relevant. Hvorfor det (med tiden) kunne skabe en interaktion, hvor en sådan besked netop ville blive videreformidlet.

Informant 4 beskriver hvordan hendes oplevelse af stimuli i venteværelset gør at hun "lukker ned", ydermere beskriver hun at det kan have så store konsekvenser at hun bruger en uge på at bearbejde det.

"Jamen venteværelset er lige der midt på kommunen, og indgangen også, ja det er faktisk samme sted og man venter sammen med alle andre også kommer og går folk jo, og de der skærme, der ligesom bipper, også nogen der snakker til en, og de der, der sidder og holder styr på det hele. Det

er ret så kaotisk. Lyset også, lyset er jo skarpt så man bliver nødt til at kigge ned. Der sker et eller andet med mig når det er sådan, når jeg bliver overstimuleret så lukker jeg ligesom ned. Og nogen gange venter man jo ret lang tid før de kommer og henter mig, også er min hjerne ligesom brugt op, hvis det giver mening. Så nogen gange går der en uge før jeg kommer ud af døren igen, når jeg har været på jobcenteret.”

(Informant 4)

Hun benytter altså samme mestringsstrategi som de andre informanter beskriver- at lukke ned, gå ind i sig selv, holde ude. Men hendes oplevelse er, at hvis hun er i overstimulationen for lang tid, så bliver hendes ”hjerne brugt op”. Den følelsesmæssige stress der opstår på baggrund af for ”hårdt mestringsstrategipres” bevirker at hun forsøger at undgå stimuli ved at blive hjemme i op til en uge efter.

Metaforisk set forstår jeg informanternes perception som en indre tragt, hvor den vide top er deres sansning og den smalle bund er deres bearbejdning. Man kan ligeledes forestille sig at der er installeret et følelsesbarometer på siden.

hvis der forekommer en passende gennemstrømning, opleves stimuli og bearbejdning på regulær vis. Hvis der fyldes for meget stimuli i tragten, kan den flyde over. Som når informant1 siger at hun bliver sur eller kommer med upassende kommentarer eller som informant4 har behov for at skærme sig en uge for at bearbejde. Hvilket i sidste ende vil skabe plads til nye stimuli i tragten. Men uanset om den når at flyde over, så er informanterne på overarbejde- så snart stimuli har en negativ påvirkning på følelsesbarometeret, må de arbejde for at finde mestringsstrategier til at skærme sig, også selvom der ikke kommer en direkte ydre reaktion/ følelsesreaktion. F.eks. som når informant 3 beretter om hendes jobcoach, der har høj stemmeføring.

Informant 2 beskriver hvordan hun har fundet en mestringsstrategi for i videst muligt at undgå de stimuli venteværelset indebærer.

”Selve oplevelsen på jobcentret indebærer jo netop, at man skal gå igennem den der reception, hvor Der er utrolig mange mennesker. Jeg tænker du har et godt billede af hvordan den ser ud deroppe. (Helsingør jobcenter) Der stiller jeg mig altid bag den der skillevæg, hvor de der er skærme er på, hvor man kan trække vand på den ene side henne ved receptionen, og så stiller jeg mig altid på den anden side af den og står og venter”

(Informant 2)

Informantens beskrivelse vidner om at det gør en forskel at skærme fra stimuli og at dette kan gøres på andre måder end at ”holde ude”. Det åbner op for at det kan give mening at revurdere, hvordan et sådant venteværelse skal indrettes.

Perception, følelsesliv og udtryk har en sammenhæng. Som enaktivismen foreskriver kan man ikke adskille disse. Ligesom det forekommer i en kontekst, som i denne sammenhæng indebærer social interaktion.

Ovenstående oplevelser fra informanterne har illustreret hvordan stimuli kan påvirke en oplevelse. Det jeg ikke har medregnet er, at der kan være andre faktorer der påvirker oplevelsen af stimuli. Fredsens beskriver hvordan forudsigelse er et centralt element i Enaktivisme. Tidligere erfaringer og emotioner er integreret i oplevelsesverdenen, med det formål at skabe mening i en given situation, kontekst eller opgave man står overfor. Enhver oplevelse rummer en vis grad af uforudsigelighed, hvilket perceptionsprocessen på baggrund af tidligere informationer forsøger at forudsige. Den forbereder dermed kroppen på at handle og vurdere om forudsigelse holder stik. På den baggrund fastholdes (mestrings)strategien, eller justeres alt efter oplevelsens udfald. (Fredens, 2018, s. 96-97)

Dvs. når en oplevelse finder sted, må man forstå det som en akkumulering af erfaring. Vi må derfor forstå informanternes oplevelser, følelser og udtryk som en del af en ”historisk begivenhed” af deres tidligere oplevelser. Ligesom stimuli også må kobles til den følelse de træder ind i rummet med- føler de forinden de træder ind i rummet at de er afvigende, at der er krav og forventninger, de ikke kan leve op til ect. Informant3 beskriver hvordan kombinationen af kontekstens pres og overstimulering skaber en indre kamp i hende.

”Det skaber en kæmpe kamp inden i, om hvilket menneske du er, altså der. Er jeg sådan en der bare er ubehagelig overfor andre mennesker. Når jeg bare har lyst til at slå hende eller bare råbe. Men hvad skal jeg gøre, det her, det er mig, og jeg kan ikke lave om på min hjernens struktur. Altså, og så bliver det på en eller anden måde en kamp kan man godt sige det er jo, altså. Man kan sige, det tar’ på en måde min autonomi fra en ikke, når jeg får min angst, fordi jeg simpelthen har været så presset og overstimuleret, ikke? Men så får jeg så skidedårlig samvittighed. ”

(Informant 3)

Informant3 beskriver hvordan pres og overstimulering til sammen skaber en kulmination af følelsesreaktion, hun ikke har mestringsstrategier til at håndtere. Det får hende til at sætte

spørgsmålstegn ved, hvilket menneske hun er. Hun er altså splittet imellem den selvopfattelse hun har og de følelser hun kan mærke ift. at have lyst til at slå og råbe. Jeg vil (forsigtigt) pege på at informant 3's har kompenseret med mestringsstrategier i en sådan grad, at hendes krop er i alarmberedskab, så hun får angst og stress. Det udleder at hun ender med en følelse af, at konteksten har taget hendes autonomi.

Informant5 udtrykker ligeledes at hun oplever at blive overstimuleret i venterummet. Det, koblet med det pres hun oplever i mødet med medarbejdere, gør at hun kan få en følelse af at miste sig selv.

"Til sidst bliver man jo så stresset af alt det overstimuli at man smelter helt sammen, den vantesituation den er jo faktisk helt horribel, det er ikke noget jeg som sådan har koblet sammen med det sådan... arbejde der udføres på jobcenteret, men nu når jeg tænker over det så tror jeg egentlig at det påvirker meget mere, end jeg selv har været klar over. Jeg tror at, at den stress jeg får der også med det pres man oplever til mødet, ja, det sammen det kan altså virkelig være voldsomt, og jeg får nok ikke. man mister måske sig selv lidt egentlig, for man er så udkørt."

(Informant 5)

Informantens perception står altså ikke alene om at danne hendes oplevelse. Den eksisterer i en sammenhæng med den følelsesmæssige situation. Tilsammen oplever hun at "hun mister sig selv".

Jackson- Perry et al. Benytter Simmels beskrivelse af "The Stranger"¹⁰ og kobler det til autistiske menneskers sensoriske oplevelser. De plæderer for, at patologisering af autistisk sensoriske oplevelser stammer fra et sensorisk normaliseringshierarki. Det medfører at der ikke findes et fyldestgørende sprogligt repertoire, der beskriver de kropsliggjorte sensoriske perceptioner autister oplever. (Jackson-Perry, Rosqvist, Annable & Kourti, 2020, s. 125) At informanten ikke selv på forhånd var vidende om hvilken betydning venterumsstimuli har for hendes oplevelse af beskæftigelsesindsatsen, kan være et udtryk for at der ikke er et verbaliseret sprog for disse. Kropsliggjorte oplevelser, der svært kan verbaliseres, må ses som et pres, da beskrivelsen af oplevelser yderligere bliver kompliceret. Ligeledes kan viden fra beskæftigelsesindsatsens side også begrænses.

¹⁰ Simmels essay "the stranger" (førstegang i 1908) definerer den fremmede som: "Ikke ham der vandrer, kommer i dag og tager af sted i morgen", men "ham, der kommer i dag og slår sig ned i morgen" (Simmel, 1998, S. 95 L. 6-7). Den fremmede er et element i selve gruppen, hvis position er bestemt af, at han ikke oprindeligt har tilhørt denne. (Ibid., S. 95-96).

SPROG OG SOCIAL INTERAKTION

Et yderst elementært element i beskæftigelsesindsatsen er kommunikationen der udover at være en del af de sociale processer, også fungerer som et arbejdsredskab.

Dataindsamlingen indikerer at et netop så essentielt aspekt af beskæftigelsesindsatsen er særlig kompliceret for målgruppen. Informant1 oplever at medarbejdere giver redskaber til at opbygge en skriftlig jobansøgning, som hun ikke forstår hvad indebærer.

”Det er jo så også det, om det bliver kommunikeret på en måde, hvor at det giver mening. Og Jeg tror også de føler, at de prøver at hjælpe mig, fordi så får jeg redskaber til hvordan kan man opbygge en ansøgning. Rent sådan, skriftlig, hvordan skal den sættes op. Så skal der være noget POWER til at starte med, som fanger deres interesse. Og så videre og så videre. Men for mig personligt, er det bare ikke brugbart fordi jeg ved ikke hvad den POWER er.”

(Informant 1)

Informanten oplever en forudindtaget indforståethed om hvad POWER, der skal fange læserens interesse, er. Da hun ikke har kendskab til betydningen, er det ikke brugbar vejledning for hende, Der forekommer en ”sprogbarriere” mellem hvad der for medarbejderen er forståeligt og hvad informanten oplever som forståeligt.

Informant5 fortæller at det er svært at forstå når medarbejderne er ironiske, siger noget mellem linjerne eller taler ”fagsprog”. Samtidig oplever hun, at de ikke formår at give et forståeligt svar, når hun giver udtryk for manglende forståelse.

”Ehm, altså nogle gange gør jeg jo selvfølgelig. Det jeg egentlig har det med i forhold til det der. Det har jeg virkelig tænkt meget over nemlig. Det er at jeg, fordi jeg kan selvfølgelig godt have virkelig svært ved at forstå dem, når de sådan er ironiske eller siger noget mellem linjerne, men også bare sådan lovgivning, jeg er biokemiker ikke jurist jo. Men ja, når jeg så siger at jeg ikke forstod hvad de sagde, så siger de præcis det samme igen. og ja, de ændrer ligesom ikke forklaringsmodel. Det forstår jeg ærligtalt ikke. Når jeg ikke forstår det første gang, så gør jeg nok heller ikke anden, eller syvende, vel.”

(Informant 5)

Det kan altså tyde på, at medarbejderne ligesom informanterne står overfor en ”sprogbarrierer” og dermed ikke forstår, hvordan de skal formidle på måder som informanterne forstår og visa versa. Spørgsmålet er hertil om de har en erkendelse af, at denne sprogbarrierer er til stede og i hvilket omfang, den optræder.

Hillary¹¹ lægger an til at kommunikation på tværs af neurologiske mennesketyper eksisterer i et ”cross-cultural communication gap”. Hun henviser til at autisters erfaringsverdenen er differentieret fra neurotypiske i en grad, at metaforen for kulturel anderledeshed, kan sidestilles med forskellig mikroerfarings oplevelsesverden. Det kommunikative udtryk kommer derved fra forskellige perspektiver, som ved forskellige kulturelle baggrunde. (Hillary, 2020, s. 92)

Hillary mener at vi må have kendskab til andre neurotypers kommunikationsformer, for at nedbryde tværgående sprogbarrierer. Men da neurodivergente må betragtes som en marginaliseret gruppe, der historisk har påtaget sig ansvar for at forsøge, at tillærer sig den dominerende kulturs sprog. Hviler ansvaret særligt på den neurotypiske befolkning (Hillary, 2020, s. 93-94) Hillary afslutter sit kapitel med at gennemgå en række kommunikationsformer der er observeret og beskrevet i neurodivergente kulturer. En af de kommunikationsformer hun fremhæver, er *stimming*.¹² (Ibid. S. 97-102).

Informant 5 beskriver hvordan hun benytter *stimming* til at berolige sit nervesystem f.eks. i forbindelse med møder i beskæftigelsesindsatsen. Hun har en fornemmelse af, at medarbejderne oplever det som barnligt. Medarbejdere har bedt hende om ikke at *stimme* blandt andre mennesker, grundet de ”kunne blive bange for hende”. Dette illustrerer hvordan et autistisk kropsliggjort udtryk for stressreducering- grundet perception og følelser, af et neurotypisk individ kan tolkes anderledes, end hvad hensigten med udtrykket er. En handling, der opstår på baggrund af at berolige sit nervesystem, bliver i konteksten gjort til noget der potentielt skaber ubehag i rummet, altså en negativitet overfor andre mennesker.

”Altså jeg kan jo godt gøre sådan, stimming du ved. når jeg nogle gange skal berolige mit nervesystem. det hjælper ligesom, jeg har gjort det siden jeg var barn. Altså min datter gør det også

¹¹ Hillary definerer kultur således: *”I use a broad conception of culture, combining historical, linguistic, social, political, personal, and aesthetic aspects. This supports the discussion of national, ethnic, and group cultures. Disability cultures’ inclusion of “personal narratives, oral history, art, and other forms of knowledge produced by and for disabled people” supports discussion of neurodivergent cultures on these same bases.”* (Hillary, 2020, S. 92, L. 33-40)

¹² *Stimming*: forkortelse af *”self- stimulating behaviour”* et fysisk udtryk (eks. ryste med arme, dimse med et objekt ect.) der fungerer som en mildt stress reducerende aktivitet.

faktisk. Men jeg tror bare nogle gange godt at de kan blive sådan forvirret over at jeg, sådan en middel aldrende kvinde står og svinger sådan med armene. Men jeg gør det i hvert fald også meget når jeg er til de der møder, jeg har lidt en fornemmelse af at de tænker jeg er barnlig egentlig.

Ej, der var også en jobkonsulent der sagde noget med, at jeg skulle lade være mens jeg var blandt andre mennesker, for de kunne jo godt blive bange for mig. Fordi jeg åbenbart havde stemmet meget åbenlyst mens jeg ventede. Hun forstod slet ikke da jeg sagde til hende at jeg altså ikke gjorde det med vilje.”

(Informant 5)

Hvordan kommunikative udtryk begribes, har dermed stor betydning for hvordan informantens kropsliggjorte udtryk tolkes.

Hillery peger på hvordan den vestlige neuronormative kultur, som et tegn på respekt eller opmærksomhed, efterspørger verbal kommunikation (Hillery, 2020, s. 97). Informant4 oplever at have en jobformidler, der er medmenneskelig og anerkendende, men i interaktionen følger også det hun kalder ”hyggesnak” fra medarbejderens side.

”Altså min tidligere jobformidler, synes jeg jo var virkelig medmennesker og meget anerkendende. Hvor Jeg synes hende Jeg har, nu er noget mere firkantet. Det man kan sige det er jo så at jeg er fri for alt den hyggesnak, som bare ikke er hyggeligt altså. På den måde er det jo så en befrielse faktisk. Ej, det ved jeg ikke, hun er faktisk virkelig ikke sød. Det var hende den anden jo. Hun snakkede bare så meget i øst og vest også skulle jeg prøve bare at lades som om, du ved.”

(Informant4)

I modsætning til neurotypiske mennesker indebærer autistisk interaktion ikke nødvendigvis tale, der er ofte større komfort ved stilhed. Ligesom det at lytte og give ”intense monologer” om særinteresser, er et tegn på respekt i interaktionen (Hillery, 2020, s. 97). Informant4’s oplevelse er, at hun i interaktion benytter mestringsstrategien ”at interagere på hendes sagsbehandlers ”sprog”. I sig selv er det ikke en situation der lægger op til voldsom stress eller følelsesmæssigt ubehag. Det man kan tænke er, at interaktionen netop handler om at få *informanten* til at berette om livssituation, ressourcer, barrierer ect. Hvorfor det kunne være fordrende for arbejdet at kommunikationen udfolder sig på måder, hvor informanten ikke fokuserer på at mestre et neurotypisk sprog.

Informant 1 oplever ligeledes, hvordan hendes sagsbehandler ”smalltalker” med stor sandsynlighed for at udvise respekt. Hun oplever det som svært og som et underligt pres.

*”Så oplever jeg, at det er et meget stort hus, så Jeg vil sige i forhold til der, hvor jeg sidder og venter og bliver kaldt ind. Skal man nogle gange gå ret langt. Og i den gang, der skal man på en eller anden måde smalltalke, der prøver de at smalltalke med en, de her mennesker, ens sagsbehandler. Og det synes jeg faktisk godt kan være ret svært. Giver det mening? ... og hvilket også altid bliver lidt Sådan. Akavet for mig og jeg føler det ligger et underligt pres. Det vil jeg faktisk gerne være foruden. **Det ville være nemmere for mig at gå selv. Frem til lokalet for eksempel.**”*

(Informant 1)

Oplevelsen af smalltalk/hyggesnak lægger altså et kommunikations-pres på informanterne, de kommer ikke med nogen konkret definition på dette pres, men beskriver det som et ”underligt pres”, ”føler sig akavet”, og som værende ”ikke hyggeligt”. Hertil synes jeg informant 5 rammesætter deres oplevelse. Hun beskriver hvordan det ville opleves, hvis en sagsbehandler ”nægtede at kigge en i øjnene”.

”Men Naja prøv lige at forestille dig hvis du kom til et møde på kommunen med en sagsbehandler der nægtede at kigge dig i øjnene, det ville jo være helt... det ville være lidt som om en kristen var med til Eid tænker jeg. Du ved at man viser en anden sådan kulturagtig respekt. Ikke fordi, det ville jo være for meget, og jeg ville aldrig bede om det, men at blive mødt med en ydmyghed, sådan en forståelse. Jeg ville føle mig set, men ja, altså ikke at de skulle gøre det, men forståelsen eller sådan.”

(Informant 5)

Som ikke-autist ville jeg med stor sandsynlighed kunne koble ord som ”et underligt pres”, ”føle mig akavet” ect. Hvis jeg skulle sidde overfor et menneske og nægte at kigge denne i øjnene. Jeg synes dette citat er værd at have for øje, taget i betragtning af at de sociale praksisser beskæftigelsesindsatsen hviler på, kan påvirke de deltagendes muligheder for kropsliggjort udtryk.

Enaktivismen peger på at den kropslige og sociale adfærd, der udspiller sig i en interaktion, er en spejling af de kulturelt erhvervede sociale praksisser, der er forankret i en kulturs historie. For at

forstå hvordan sociale færdigheder udvikler sig, må man derfor undersøge konstituerede sociale praksisser og institutioners effekt på kropsliggjorte sociale vaner (Jurgens, 2020, s. 78-79). Lovens repræsentanter- ikke kun den dømmende og udøvende magt, men også forældre, pædagoger og socialrådgivere ect. afslører kropsliggjorte sociale praksisser og færdigheder, der bringer social godkendelse eller misbilligelse. Når et individ træder ind i en institution eller en interaktion, så er indflydelse på de godkendte kropsliggjorte sociale praksisser, betinget af dennes plads i det gældende hierarki (Ibid, s. 79).

Det betyder at medarbejderen har den primære definitions magt over hvilke kropsliggjorte sociale praksisser, der skaber social godkendelse eller misbilligelse i interaktionen. Hvorfor denne må have endnu større følsomhed overfor mødet med en autist, da de har særlige sociale kendetegn, både hvad angår verbal og nonverbal kommunikation. Det har derfor betydning for informanternes mulighed for at mestre kommunikationen, hvor høj grad af åbenhed ift. autistisk kommunikationsstil de bliver mødt med.

Vi har tidligere rettet blikket mod hvilke mestringsstrategier informanterne beskriver de benytter i interaktionen. De mestringsstrategier informanterne primært har oplevet, har været at tilpasse sig i interaktionen. Men informant1 beskriver også en anden mestring, når hun ikke føler sig imødekommet, hørt samt kan forstå medarbejderens kommunikation. Hun kan have behov for at ”flygte fra en presset situation” hvorfor hun selv har booket tid ved en anden medarbejder. Selvom det er krævende når medarbejderen ikke er gennemgående, er det den mestringsstrategi hun benytter.

”Altså det kræver jo noget ekstra, hvis sagsbehandleren ikke er gennemgående. Men Jeg tror også Jeg har oplevet selv også at skifte en gang imellem. Når jeg følte presset blev for stort hos den ene person, og hvor jeg ikke følte mig imødekommet og hørt eller forstod dem, så kan man godt blive presset også så har jeg også selv valgt at skifte over til en anden. Og booke en tid hos en anden. Men det er jo nok også sådan en forsvarsmekanisme, en måde at flygte fra en for presset situation egentlig.”

(Informant 1)

Informant1's mestringsstrategi at ”flygte” betyder altså, at hun sætter sig selv i en krævende situation. Man må derfor formode at hun ikke har mestringsstrategier for at opnå en situation der er fordrende.

Lazarus beskriver at enhver mestringsstrategi er knyttet til subjektive ”mål”, hvis ikke mål er tilstede i en interaktion, vil der ikke være nogen følelse eller stress tilstede. I denne terminologi kan man altså tænke at informant1’s mestringsstrategi udspringer af ”målet”- at blive forstået og forstå kommunikationen, da det opleves som et pres når der miskommunikeres. Dette kan skyldes ”typen af jeg-involvering” som er de følelser, der er involveret i målet. Det kan f.eks. være selvværd og social anseelse, moralske værdier, jeg-idealer, andres trivsel, forestillinger og mål med tilværelsen (Lazarus, 2006, S. 117-118). når vi skal forstå informant1’s ”flugt som forsvarsmekanisme” kan mestringsstrategiens hensigt være søge omstændigheder hvor et misforståelsespres ikke er til stede, for at kunne opnå følelser som selvværd, social anseelse ect.

Informant3 beskriver ligeledes en mestringsstrategi for at meningsbegribe interaktionen og dermed bevare følelsesmæssig integritet. Hun har sin mor som partsrepræsentant, for at oversætte hvad der bliver kommunikeret.

”Jeg har altid haft min mor med og på et eller andet tidspunkt har hun simpelthen overtaget som partsrepræsentant, fordi det, det er gået galt. Men igen, så har de ikke overholdt det, men det er de begyndt med, og det har hjulpet en del. Men, men det er simpelthen... Jeg kan godt nogle gange spørge hvad de lige mener og sådan noget, men det er ikke altid jeg får en forklaring ud af det, Jeg kan bruge til noget, så kan min mor hjælpe. Og det har også nogle enkelte gange resulteret i nogle nedsmeltninger, hvor jeg simpelthen har måttet forlade mødet, og min mor hun har måttet fortsætte”

(Informant 3)

De beskriver altså begge hvordan de, grundet den kommunikation der forekommer i interaktionen, har behov for tiltag, der beskytter dem fra at miste mening. Når informant3 beskriver at hun kan opleve nedsmeltning grundet manglende forståelse i kommunikationen, kan det ifølge Lazarus være en reaktion på en ”uvis trussel” der har eksistentielle implikationer for hendes identitet. (ibid. S. 117-118) Manglende forståelse i konteksten, kan derved have stærk indflydelse på informanternes følelser og handlemuligheder. I tråd med Hillery må det derfor ses som en fordel hvis neurotypiske mennesker skal kommunikere med neurodivergente, at omdefinere deres ideer om hvordan ”respekt” og ”opmærksomhed” ser ud, og overveje hvordan kropssprog kan variere. Da neurodivergente kommunikere med mange nonverbale tegn. Hun peger på at deltagelse i autistiske fællesskaber kan være en ideel måde at forstå forskellen på kommunikationen (Hillary, 2020, s. 97-98).

STRUKTUR OG INDSIGT I EGEN SAG.

Forskningsresultater peger på at autister har behov for struktur. Charitaki et.al har undersøgt hvordan ”selvregulerende adfærd” kan styrkes ved hjælp af struktur, rammer og regler for ”højtfungerende” autistiske unge i undervisningsmiljøer. De fandt at selvregulering har en direkte sammenhæng mellem stimuli og ”manglende” sociale færdigheder. Struktur og overblik indebærer en viden om, hvordan en given situation skal løses og giver dermed bedre mulighed for at leve op til sociale normer. Jo mere struktur der skabes omkring autister, jo bedre bliver de til at udvise selvregulerende adfærd i skolen- undgår at reagere med ”voldsomme følelser” (Charitaki, Soulis, Tyropoli, 2019, s. 40-42). Denne konklusion kan sættes direkte i tråd med hvordan mestringsstrategi er en del af følelsesregulering. Dvs. hvis individet er forberedt og har et overblik over hvilke mestringer der skal til for at imødekomme en given situation, vil denne være i stand til at forberede mestringsstrategier. Visuel oversigt, struktur mm. medfører forhåndsviden om hvilke mestringsstrategier der kan være gavnlige, dermed vil stress muligvis kunne nedsættes.

Deres anskuelse er i tråd med informant2’s oplevelse af, at det er uoverskueligt, når hun ikke ved hvad der skal ske samt at et visuelt overblik kan hjælpe hende. Særligt i opstartsfasen, da det er en stor opgave selv at finde frem til at spørge ind til de ”rigtige” ting, så indsatsen giver mening.

”..også fordi at man jo skal sideløbende, Passe sit liv ind. Og så bliver det sådan lidt uoverskueligt og. Og det der med at føle, at noget er en deadline og hvad skal jeg nå inden? Eller hvad skal jeg tænke over inden og Sådan? Der kunne jeg helt klart godt have brugt noget mere. Visuelt. Og også noget, hvor at jobcenteret måske kommer og giver mig det til at starte med i stedet for at der skal nå at være så meget uvished og jeg skal komme så langt ind i systemet før at Jeg kan italesætte- når Det er faktisk den her eller den her information Jeg har brug. Der kunne være mange trin, som egentlig er meget belastende for mig, som kunne skæres fra, ved at de havde noget klar til mig.”

(Informant2)

Informant3 fortæller ligeledes hvilken betydning det har for hendes oplevelse, at ”den nye sagsbehandler” har skabt en visuel struktur til deres møder og bruger forskellige remedier til at tydeliggøre forløbet, samt har en tæt dialog med hende.

”(...)vi kommer ind i mødelokalet, og hun har allerede lavet en dagsorden oppe på whiteboardet. Hvor hun tilmed har lavet tegninger, som om at det er Sådan en lille sticky note og Sådan noget. Og jeg får et kæmpe stykke papir, så hun kunne skrive hele forløbet for, altså vejen til fleksjob, hvad jeg skulle igennem trin for trin, så hun har været alle tiders. Mega-god til at forberede mig, og har også op til, at jeg skal jeg til møde ved rehabiliteringsteamet den 5. december, der har hun også sørget for at vi har møder ind imellem, hvor vi lige kan snakke igennem, hvad hun har skrevet ned og lige snakke om, hvad skal der ske til det her rahabiliteringsmøde og hvem kommer og Sådan noget.”

(Informant 3)

De beskriver altså begge, hvordan en visuel struktur gør en forskel i deres møde med konteksten. De lægger vægt på at være *forberedte* og vide hvad der skal ske ”trin for trin”. Informant 2 oplever at indsatsen bliver mindre belastende, hvis forberedelse er inkluderet.

Jeg vil mene, at man kan se struktur og forberedelse som foræring af tid til at planlægge mestringsstrategier, da de træder ind i et miljø og interaktion der allerede er højest krævende ift. Stimuli, kommunikation, masking, forventninger ect. Informanterne peger på eksempler som visuelle oversigter, tydelig videreformidling, som redskaber der giver adgang til struktur og overblik samt mestring af situationer.

Informant4's beskrivelse illustrerer, at der kan være særlige sårbarheder knyttet til struktur og planlægning. Når hun oplever ikke at leve op til den struktur der på forhånd er lagt for hende, så får hun en dyb følelse af at være ”tabt i verden”.

”Altså at jeg har et overblik er jo altafgørende. Men så samtidig, når jeg nu ikke kan følge en plan der er blevet langt for mig, fordi min angst eller hvad man kalder det tager over, eller fordi du ved, at jeg bare ikke kan mere, hvad fanden er jeg så, så kan jeg jo ingen ting, så har de ligefrem givet mig det her overblik jeg bad om, også kan jeg ikke engang leve op til det, så føler jeg godt nok at jeg har tabt i denne her verden altså.”

(Informant 4)

Informant4's oplevelse er særligt relevant, taget i betragtning af at struktur er en af de primære redskaber i arbejdet med autister¹³. Man kan dermed også forstille sig, at der i beskæftigelsesindsatsen kan være en forventning til, at hvis sådanne redskaber er tilstede i interaktionen, imødekommes de særlige behov informanten har. Det kan dermed bevirke en yderligere følelse af nederlag, når der ikke "leves op til" en autisme-kompenserende indsats.

Det må derfor være et relevant hensyn at reflektere over, hvorledes struktur, regler og planlægning kan inddrages, så det undgås at være et redskab, der medfører nederlag for målgruppen.

Informant 5 beskriver endvidere hvordan disse tiltag kan have en ikke entydigt gavnlig effekt. Når forberedelse virker som en begribelse af kommende handlinger/indsatser, kan hun "glemme" at hun oplever manglende mening ved indsatsen.

"Altså det gør det jo nemmere at gøre det rigtige, når nu man på forhånd ved hvad man skal, også kan det godt være at jeg ikke synes, det jeg skal giver mening, men så kan jeg jo forberede mig på det, også er det lige som om når jeg så har lang nok tid til at forberede det, så er det bare det jeg skal, også glemmer jeg lidt at det ikke giver mening."

(Informant 5)

Informant5 peger på at forberedelse, gør det nemmere at tilpasse sig de forventninger der forekommer i indsatsen. Sagt med andre ord- skaber forberedelse socialkognitive færdigheder og har dermed en *dannende effekt*. Et kritikpunkt der er indlejret i dette citat må derfor være, at det *kan* skabe en indre normalisering at udføre handlinger, der for informanten kan virke "meningsløse". Spørgsmålet om dette er et problem i sig selv kan jeg ikke svare på. Men i forlængelse af Lazarus "jeg-involvering" må man stille sig nysgerrigt, da det kan have potentiale til at påvirke den stress-belastning der er tilstede, hvis der ikke er egne indre mål ved indsatsen. Informant3 lægger vægt på at det har betydning for hende, at der forekommer en "jeginvolvering" i egen sag og vide hvad formålet for en indsats er. Manglende viden om formålet kan give hende en oplevelse af, at hun gør det for beskæftigelsesindsatsens skyld og ikke hendes egen.

"Der har jeg været meget, meget, meget forvirret i løbet af mit forløb, altså fordi igen rigtig mange af de der praktikker og mærkelige aktiverings ting de har sendt hende ud i og Sådan noget, hvor

¹³Eksempelvis peger Socialstyrelsen på vigtigheden af struktur for autister i arbejdssammenhænge, for at undgå overbelastning, stress og angst (socialstyrelsen, 2023) Autismeforeningen peger på at unge med autisme profiterer af struktur og visualisering i skolesammenhænge og at det nedbringer stress. (Autismeforeningen, 2023)

man bare altså. Formålet er ikke gjort klart. For nogen som helst tænkelig måde. Og det giver ikke mening for mig heller. Og ja, den har været lidt svær at lure engang imellem så rigtig mange gange, så har det bare føles som om, at Vi skal. Vi skal aktivere dig et eller andet sted. Vi skal placere dig et eller andet sted, så kan vi ligesom sige, at. Du er i gang. Og så er det godt for os at få statistikkerne eller hvor jeg. Ved det ikke.”

(Informant 3)

Manglende inddragelse af informantens egne mål- eller forståelig formidling af indsatsens formål- har altså betydning for den følelse informanten har og dermed også tilgængelige mestringsstrategier. Ud fra en enaktivistisk rammesætning præger socialiseringsprocesser kognition og verdensbegrivelse- Manglende indsigt i egen sag kan føre til manglende begribelse af egen rolle i konteksten/interaktionen, hvilket kan skabe følelsesmæssigt stress. (Jurgens, 2020, s. 74) At informanten ikke oplever at have autonomi over egen sag, præger hendes kognition, hvilket har potentiale til at medføre at hendes selvstændighed i egen sag bliver distanceret.

Det er altså yderst relevant at indsatsen formår at inkludere borgere i egen sag. Hertil skal man ifølge Dobusch være opmærksom på at inklusionsbegrebet i organisationsmæssige sammenhænge er baseret på handicapdiskriminerende forestillinger (Dobusch, 2020, s. 379). Det diskriminerende islæt forekommer idet inklusionsstudier udspringer af forestillingen om fuld inklusion betyder fravær af eksklusion. De eksisterer dermed som to modsætninger i kraft af hinanden, (Ibid., s. 388). Social samhørighed og inklusion hænger i en normativ forståelsesramme, symbiotisk sammen. Hvorfor hun mener at autister ikke kan rummes i en gængs forståelse af inklusion på baggrund af blandt andet overstimulering, sanseindtryk, kommunikation ect. Hun plæderer dog for at inklusionsstrategier kan tilpasses, så de tager højde for mennesker på autismespektret ved opmærksomhed på mennesker på autismespektrets specifikke behov for trivsel og inklusionsforståelser. (Dobusch, 2020, s. 389).

Dvs. at hvis autister skal inkluderes i at skabe struktur, rammesætte og målspecificere egen sag, må vi vende tilbage til de to elementer, der tidligere er analyseret, stimuli og kommunikation. Beskæftigelsesindsatsen kan ikke udledes på baggrund af at strukturen eller rammesætning af indsatsen er foregået i interaktion, at borgeren er inkluderet. Informant4 peger på at kommunikationen er en hæmsko for følelsen af at være inkluderet i egen sag. Men også at der er en

dobbeltsidet problematik, da hun også oplever at lyve om, hvor svært hun synes det er at forstå tingene.

”For det første, er jeg jo også blevet mega-bange hver evig eneste gang, jeg har skulle til et møde eller et eller andet fordi. Hvad siger de så til mig nu? Altså, hvor meget skal jeg presses nu?

Hvor meget skal jeg ud i? og hvor meget skal jeg sidde og forklare dem og? Lykkedes det mig overhovedet at forklare dem, eller er det nemmere bare at sige ja jeg. Jeg prøver igen (praktik). Og, og nogle gange så har jeg jo også altså. Hvis jeg skal være helt ærlig, så har jeg jo løjet for dem, fordi jeg ikke føler, at jeg har kunne være ærlig. Og sige, hvor svære tingene egentlig er at forstå”

(Informant 4)

Jeg mener at dette citat vidner om et stort behov for inklusion i egen sag. Den manglende kommunikative forståelse vidner igen om at autonomien bliver frataget informanten. En omdefinering af inklusion er ud fra informant4's oplevelse et elementært behov.

Hertil oplever informant2, at visuel tydelig struktur ville kunne skabe rammer for forståelse/inklusion i egen sag. Da den viden det ville bidrage med, ville bevirke at man kan undgå at ”skyde med spredehagl” i et forsøg på at finde frem til hvilken viden, man mangler.

Og Der er jo meget information at tage ind.... Men det der med, måske at få nogle mere visuelle skemaer overordnet over den... Den 1. Periode eller et eller andet? Fordi når man så heller ikke kender systemet, så ved man ikke helt rigtigt hvad man skal spørge om. Det bliver Sådan lidt en mærkelig- prøve at skyde med spredehagl... og så sidder man der, og så er det jo en ubehagelig situation at være i til at starte med, at man skal møde op og bede om hjælp, på den måde, så. Det der med at nå helt frem til. ”Nå men hvad har jeg brug for at vide?” Og hvad skal jeg måske spørge om. Det er Sådan det tager lang tid egentlig og kræver meget bearbejdning?

(Informant 2)

Man kan altså tænke, at visuelle strukturelle rammer kan skabe en baggrundsviden for informanten, der vil bidrage med klarhed og dermed nemmere adgang til relevant kommunikation. Struktur og indsigt er af afgørende betydning for muligheden for at tilrettelægge mestringsstrategier, der kan mindske stress. Men dertil må der følge en autonomi over egen sag, struktur ect. Da der ellers kan være risiko for mestringsstrategier, der ikke er fordrende for det beskæftigelsesrettede arbejde, som-tilpasning, ”flugt”, ”løgne” ect. Det kræver at inklusion ikke er begrænset til en ide om samskabelse

mellem medarbejder og borger. Men at det fysiske miljø og de sociale kropsliggjorte praksisser interaktionen hviler på (eller inkluderer/rummer) ligeledes har stor indflydelse på graden af inklusion i egen sag og dermed også muligheden for udvikling.

DEL KONKLUSION- OPLEVER AUTISTER AT DERES DIAGNOSE ER EN BARRIERE FOR DEN BESKÆFTIGELSESRETTEDE INDSATSEN?

Informanternes oplevelser peger på tre områder, hvor deres autisme er en barriere for adgangen til den beskæftigelsesrettede indsats- Sansning, kommunikation og struktur. I analysen fandt jeg at disse ikke kan adskilles, men fungerer som en tæt enhed af oplevelser, der tilsammen udgør en stressbelastning. De institutionelle rammer beskæftigelsesindsatsen hviler på, er indrettet ud fra en neuronormativ ide om sensorisk påvirkning og ikke informanternes oplevelse af stimuli. Hvorfor elementer som lys, mennesker, lugte, bip lyde ect. blev beskrevet som sensorisk belastende. De responderede med følelsesmæssigt ubehag på denne overstimulering, hvilket medførte forskellige mestringsstrategier. Den kropsliggjorte proces, de skal igennem for at skærme sig fra stimuli, er en belastning for mødet med beskæftigelsesindsatsen. Både grundet den følelsesmæssige forandring det skabte i kroppen, men også grundet den energi der bliver brugt på at mestre stimuli. Det fandtes at der på baggrund af differentierede neurologiske forhold kan opstå et ”dobbelt-empati-problem” og hvis viden om forskellige perceptuelle forhold er tilstede, vil det med tiden være en måde at neutralisere den barrierer, der er for videreformidling af forskellige forhold, der er overstimulerende og påvirker indsatsen. Det må anses for yderst relevant, grundet en ligelig gennemstrømning af stimuli og bearbejdning i informanternes oplevelser i beskæftigelsesindsatsen, vil give adgang til at mestringsstrategier kan fokuseres andetsteds (mere indsatsnært).

Hertil fandt jeg at stimuli og den kropsliggjorte reaktion, skal forstås som en del af informanternes ”historiske erfaring”, hvorfor hvilke følelser, der er indlejret i personen forinden stimuli opleves, har betydning for kropsliggjorte oplevelser. Det betyder, at ændringer i konteksten ikke nødvendigvis har en lineær effekt. Den kropsliggjorte følelse/reaktion skal have tid til at erfare denne ændring- ligesom hvis ændringen ikke forekommer, så vil der være risiko for at belastningsgraden kan stige.

Endvidere fandt jeg, at verbal og nonverbal kommunikation opleves som en barriere for informanternes adgang til beskæftigelsesindsatsen. De oplevede både at blive misforstået af medarbejdere samt ikke at forstå, hvad der blev kommunikeret til dem. Informanterne brugte meget energi på at tilpasse sig en normativ kommunikationsform, da medarbejdere har en definerende

rolle for hvilke sociale praksisser, der er acceptable. Det er dermed medarbejdere, der har den primære adgang til at kontrollere, hvordan der kommunikeres i interaktionen. Det bevirker at informanterne bruger yderligere energi på at tilpasse sig og udvikle mestringsstrategier for de sociale praksisser for kommunikation- og dermed i nogle henseender ikke formidler, hvis de ikke forstår hvad der bliver kommunikeret. Modsatrettet når det blev formidlet at der var mangel på forståelse fra informantens side, var en tendens til at medarbejdere ikke ændrede deres formidlingsstil på en måde så informanterne kunne forstå det, muligvis på baggrund af hvad Rodger et. Al. beskriver i problemfeltet ubevidst uvidenhed.

Ligeledes fandt jeg, at de kommunikative barrierer også skabte manglende tilknytning af egne mål for indsatsen, hvilket kan medføre at indsatsen opleves formålsløs og i sidste ende kan føre til eksistentielle implikationer for informanternes identitet og potentielt skabe følelsesreaktioner og manglende mestringsstrategier for interaktionen/ det beskæftigelsesrettede arbejde.

Informanterne havde stor indsigt i de institutionelle normative kommunikationsformer, hvilket de illustrerede i deres oplevelsesbeskrivelser af kommunikative tilpasningsmestringsstrategier. Informanterne oplevede, at medarbejdere havde manglende viden om ”sprogbarrieren”- muligvis på baggrund af informanternes tilpasning. Hertil kan det være til stor gavn for det beskæftigelsesrettede arbejde at indhente viden om kommunikative forskelle, for at der i konteksten kan integreres en ”kultur”, hvor informanternes kommunikationsformer anses som socialt acceptable, både så de får bedre mulighed for at formidle og forstå samt ikke at føle sig miskrediterede og dermed bruge mindre energi på mestringsstrategier af neuronormativ karakter.

Jeg fandt at struktur, rammer, regler og forberedelse nedsatte belastningsgraden i indsatsen grundet mulighed for at forberede mestringsstrategier. Modsætningsvis sås en tendens til at skruktur, forberedelse ect. kunne have en dannende effekt på socialkognitive færdigheder, og dermed føre til yderligere tilpasnings-mestringsstrategier. Hvorfor det findes yderst elementært at informanterne er inkluderet fyldestgørende i egen sag. Inklusion af informanterne kræver at indtænke inklusion i et bredere format. Inklusion må tage højde for kommunikative, kropsliggjorte sociale praksisser samt det fysiske rum, hvis der skal være mulighed for fyldestgørende inklusion.

Visuel struktur evt. over et kommende forløb kan give en baggrundsviden, der kan være et pejlemærke til at lede kommunikationen, hvorfor det må ses som et relevant redskab, taget i betragtning af, at interaktionen indeholder ”sprogbarrierer”.

Beskæftigelsesindsatsen har dermed mulighed for at regulere *hvad der perciperes i konteksten, hvordan der tages hånd om følelseslivet og hvilke mestringsstrategier der gives adgang til*. Gennem miljø, kommunikation/interaktion og struktur.

KONKLUSION- HVORDAN OPLEVER AUTISTISKE MENNESKER BESKÆFTIGELSESINDSATSEN?

Fem autisters oplevelse af beskæftigelsesindsatsen har affødt en viden om en direkte sammenhæng mellem autistisk oplevelsesverden samt udtryk og oplevelsen af normalitet og afvigelse i beskæftigelsesindsatsen.

De særlige karakteristika autister har- den måde de perciperer stimuli, kommunikerer verbalt og nonverbalt, opleves som afvigende i beskæftigelsesindsatsens neurotypisk normativitetsforståelse. Den neurotypiske dominans eksisterer som en underliggende magtstruktur i samfundet, det er en internaliseret forståelse af normalitet/afvigelse, autister både besidder forinden mødet med beskæftigelsesindsatsen og i mødet. Det skjulte normalitetspres bevirker at autister spejler sig i neurotypiske menneskers evner og får en selvfølelse af at være afvigende. Ligeledes er der i beskæftigelsesindsatsen indlejret neurotypiske forestillinger om evner og udtryk. Det kan for autister skabe selvstigmatisering og en mistillid til jegét, som effektivt reducerer egne livschancer og handlemuligheder. Autister maskerer for at mestre at navigerer i beskæftigelsesindsatsens ”kultur”. På den baggrund opstår der et krydspres mellem de evner, der tillægges den maskerede udgave og de faktiske evner individet har. Hvilket kan underminere autisters faktiske evner og ressourcer. Ydermere kan dette skabe en negativ cyklus af yderligere behov for maskering, da uoverensstemmelse mellem individets faktiske- og tilsyneladende sociale identitet, skaber grobund for stigmatisering, grundet manglende anerkendelse af dennes identitet.

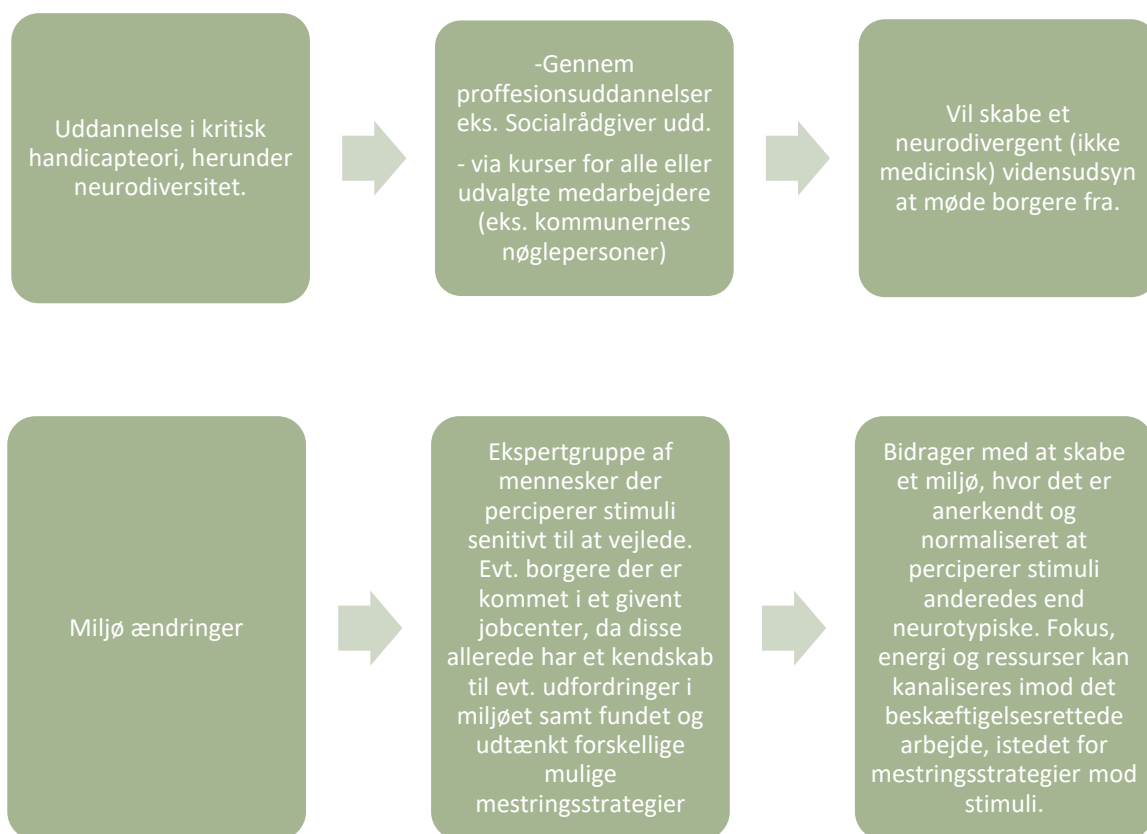
Stereotypiske forestillinger, der hviler på et medicinsk handicapparadigme, har indflydelse på behovet for maskering, da et autistisk menneske ikke nødvendigvis kan spejle sig selv i dette og dermed søger ikke at blive kategoriseret som afvigende. Det kræver viden i beskæftigelsesindsatsen, om autisme i et ikke patologiserende perspektiv, som informant5 udtaler (citater s. 71) autisme som ”kulturform”- med anden oplevelsesverden og udtryk. Da det vil nedbryde nogle af de barrierer der opstår i mødet mellem forskellige neurotyper. Hvis der skabes et miljø, hvor autistiske mennesker får en oplevelse af at deres ikke-maskerede udtryk, er kropsliggjorte sociale praksisser der er socialt

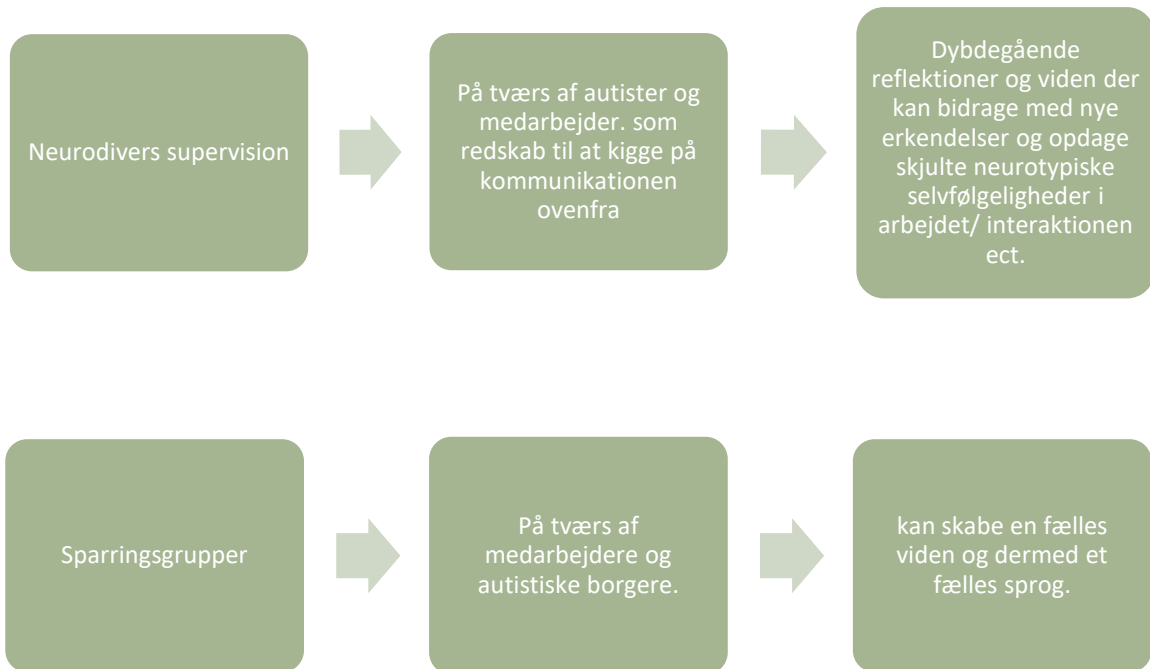
acceptable, vil det åbne op for inklusion af individets faktiske identitet i indsatsen. Dermed vil der komme potentiale for større grad af formål, da indsatsen kan struktureres og forberedes i samskabelse mellem autister og beskæftigelsesindsatsen. En høj grad af mødet med beskæftigelsesindsatsen går på tilpasnings- og mestringsstrategier. Det vidner om stærke ressourcer, der går til spil på baggrund af manglende begribelse af evner, ressourcer, behov og barrierer fra beskæftigelsesindsatsens side.

Informanternes oplevelser vidner om at der er strukturelle normative barrierer på spil. Men det vidner også om, at forholdsvis simple ændringer i beskæftigelsesindsatsen reelt har potentiale til at udgøre en forskel. Potentialet for udvikling skal vi måske ikke finde hos autister, måske er det tid til at det sociale arbejdes felt ”claim” neurodiversitet.

KONKRETE RÅD TIL PRAKSIS-

OVERORDNEDE RÅD:

RÅD TIL INTERAKTIONEN:

- Vær højest bevidst omkring masking i mødet med en autist. Brug gerne udtrykket, spørg om borgeren maskerer når de siger sådan, om borgeren føler behov for det ect. Ved at gøre det "skjulte" åbenlyst, kan skammen flyttes væk fra borgeren.

- Anerkend at autister oplever stimuli anderledes, vent ikke til de selv ytre at eks. lys kan bringe overstimuli. Vær bevidst om hvilke ydre faktorer der kan være en særlig belastning, eks. lys, lugt, larm osv. Og herfra find ud af om der er nogen af disse der påvirker pågældende borger.

- Tag ansvaret for sprogbarrieren væk fra borgeren. Formiddel det tydeligt, og brug hinanden som sparringspartnere til at reflektere over hvordan der kan skabes et rum til at kommunikere på tværs af neurologiske forskelle. Vær tydelig med hensigten, og ydmyg overfor det autistiske sprog.

- Læg vægt på at borgeren bliver inkluderet i egen sag. både på baggrund af kommunikation og det fysiske miljø. Sørg for at borgeren har autonomi over egen sag, inddrag dem i alle faser af indsatsen og den struktur der er nødvendig.

- Observer nonverbalt sprog, spørg ind ved tegn du ikke forstår, spørg hellere en gang for meget, fortæl tydeligt at det er fordi du øver dig, i at lære autistisk kommunikationsform.

- I alle henseender må struktur og indsigt i egen sag inddrages. høj grad af gennemsigtighed og inklusion, bidrager til at begribe indsatsen og egen rolle i interaktionen. Hvilket må ses som absolut nødvendigt i mødet med autister, da der er behov for at de erfare en dyb anerkendelse af deres faktiske identitet, for ikke at blive fastholdt i beskæftigelsesindsatsen.

PERSPEKTIVERING

Undersøgelsens forløb har efterladt mig med et grundlæggende spørgsmål. - Hvordan påvirker normative perspektiver det sociale arbejdes felt samt hvordan dette inkluderer og ekskluderer visse videns-perspektiver og erkendelser.

Det konventionelle medicinske paradigme i forskning om autisme har skabt et overfokus på underskud, en vægt på individet i modsætning til deres bredere kontekst og et snævert handicapfokuseret perspektiv (Pellicano & Houting, 2022, s. 390). I undersøgelsens forløb blev det tydeligt, at den viden der foreligger, har stor indflydelse på måden det sociale arbejde er tilrettelagt. Udover hvordan synet på autisme er påvirket heraf, bidrager det også til at skabe nogle fællestræk hos autister, centreret om forkerthedsfølelser. Det skaber grundlæggende store barrierer i mødet med det sociale arbejde og deres livsførelse generelt.

For nuværende står vi overfor en markant stigning ved diagnoser på autismspektret der i perioden mellem 2011-2021 er steget med 200%. (Autismeforeningen, 2023) Det bevirker også stærk politisk interesse for målgruppen, bla. med hensyn til arbejdsmarkedstilknnytning.

Halsboe-Jørgensen lægger vægt på socialt ansvar som middel til inklusion på arbejdsmarkedet (Beskæftigelsesministeriet, 2023). Betyder det at mennesker med handicaps ressourcer kun er gældende på baggrund af empatisering?

I undersøgelsens forløb, fandt jeg stærke indikationer på at det sociale arbejdes felt kan bidrage med adgang til en videnskabelig forståelse af målgruppen, der har potentiale til at ændre samfundets forståelse af autisme radikalt. Neurodiversitetsparadigmet udfordrer ikke forestillingen om at autisme er biologisk af natur, men understreger behovet for at se autistiske mennesker, som værdifulde, ligeværdige individer, hvis liv bærer mening og formål. Det tilskynder at se udover individet med fokus på relationelle og systemiske sammenhænge. Et sådan videnskabeligt perspektiv vil bidrage til et menneskesyn, der styrker samfundets diversitet ved at tilskynde ressourcer på tværs af neurotyper.

I løbet af processen blev jeg dybt inspireret af Jackson-Perry et al. der skriver neurodiversitetsparadigmet ind i Simmels "the stranger". At inddrage autistiske mennesker i vidensfrembringelse om det sociale arbejde kan give mulighed for at belyse og sætte spørgsmålstejn ved måden, hvorpå diskursive systemer fungerer. Den fremmede har mulighed for at se gruppens fælles oplevelse fra afstand, da han ikke er bundet af gruppens vanlige handlinger og sociale praksis (Jackson-Perry et. Al., 2020, s. 137-138). Ud fra denne undersøgelses autismeforståelse må netop autister som målgruppe kunne bidrage med særlig viden om det sociale arbejdes felt, da deres kognition bidrager med et asynkront funktions- og oplevelsesniveau. Det kan give adgang til elementer, som neurotypiske muligvis er udelukket fra at erfare grundet uvidende ubevidsthed. Det kan skabe viden med udviklingspotentialer for bredere dele af befolkningen.

Det kræver at den måde autisme er konceptualiseret på, ikke er forankret i et konventionelt medicinsk paradigme- og forbliver en uønsket afvigelse fra normen. I forskning skal der derfor overvejes radikalt nye måder at begrebsliggøre autisme på. Der skal frembringes viden om autistiske samfundsprioriteter og samspillet mellem samfundet og autisme. Forskningsprocessen er afgørende for at sikre translationel forskning¹⁴, med implikationer i den virkelige verden.

Udenfor Danmarks grænser er der en stærk bevægelse i forskningsverdenen mod at rekonstruere autisme som en type af kognitiv mangfoldighed, ligesom autisme er begyndt at blive konceptualiseret som en "anden kultur". Der er stærke ryster mod paradigmeændringer i det sociale arbejde mod at fremme anerkendelse af forskellig kognition. Ja ligefrem at anerkendelse af neurodiversitet øger potentialet for styrkebaserede tilgange i det sociale arbejdes praksis (Haney, 2018, s. 75).

¹⁴ Eksperimenterende eller teoretisk arbejde, der omsætter grundforskning til brug for anvendt forskning og omvendt.

Den viden der foreligger, har markant impact på den måde autisme begribes på i alle henseender (Pedersen, 2017) Der er altså skabt en sandhed, som det sociale arbejde har potentiale til at ændre. Hvis forskning rettes mod et neurodiversitetparadigme kunne man forestille sig at det sociale arbejdes vidensproduktion kan være frontløber til at inkludere nye diskurser for en målgruppe der for nuværende er støt stigende. Ligesom det kan bidrage med viden fra ”fremmedes perspektiver” om det der allerede er, det der kunne være, samt det der burde være en del af det sociale arbejdes felt i Danmark.

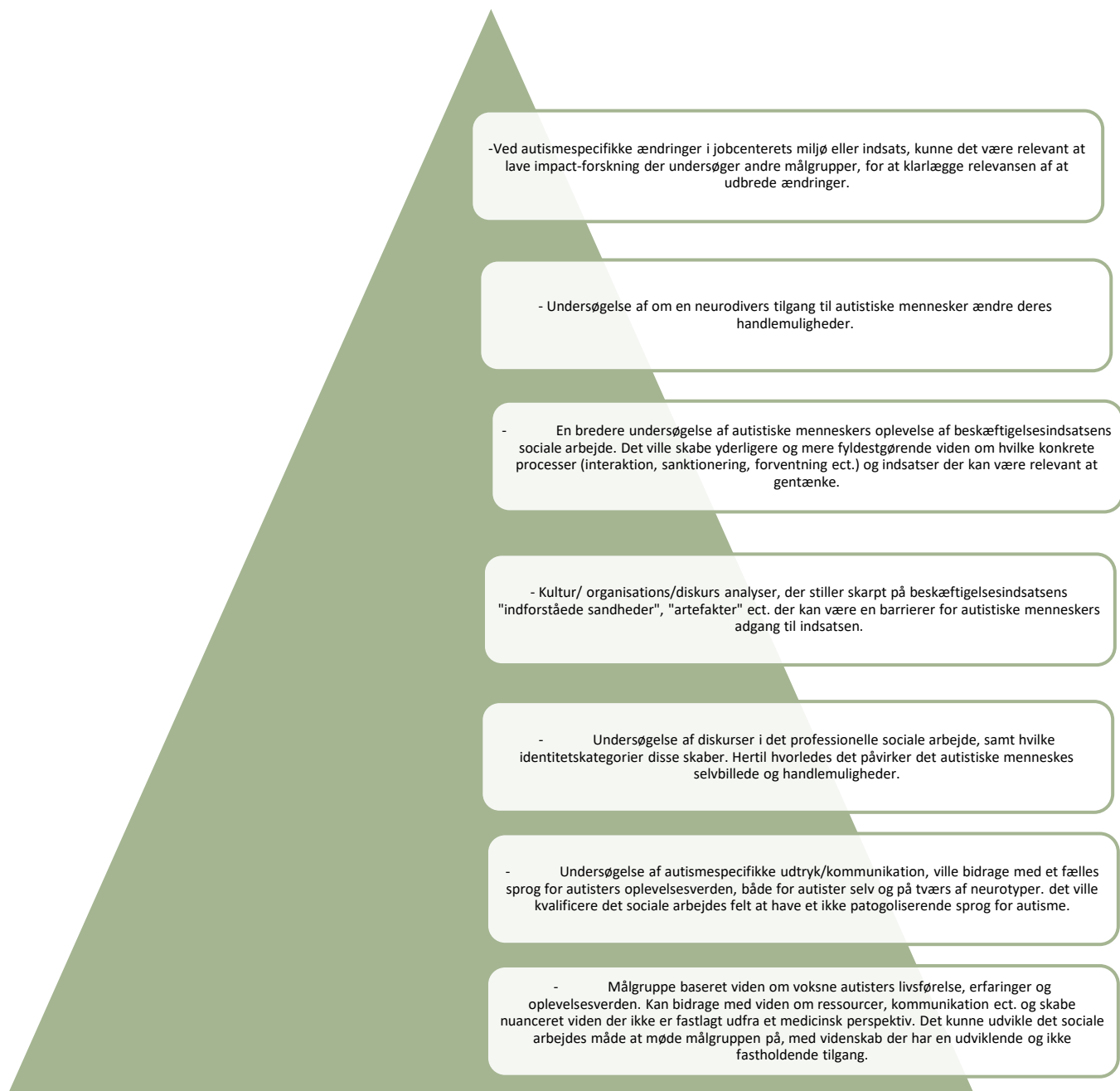
VIDERE FORSKNING

Ved undersøgelsens start stod det klart at der foreligger begrænset viden om hhv. autistiske mennesker i voksenalderen, samt ”bottom-up” perspektiver i beskæftigelsesindsatsen. Ligesom samtlige andre undersøgelser der læner sig op ad problemfeltet, må den endelige konklusion være at der mangler viden indenfor området.

Autism Manchester har udgivet en guide for de overvejelser der bør tages i betragtning ved forskning af autistiske samfund¹⁵. De peger på flere yderst relevante tiltag. Jeg vil her fremhæve deres anbefaling om tilknytning af ekspertpanel igennem alle faser af forskningsprocessen (Gowen, 2017). Hvis autismeforskning skal være et skabende element for det sociale arbejdes felt, er vi nødsaget til at udvikle mekanismer for deltagende co-design og co-produktion. Autismevidenskab skal designes i samskabelse med autistiske mennesker. Det ville give mulighed for fyldestgørende at se samfundet fra et autistisk perspektiv og kan dermed omsættes til effektive ændringer i feltet.

I forlængelse af undersøgelsens resultater er der flere konkrete områder, jeg mener kunne bidrage til at udvikle den forskning, der for nuværende foreligger. Hvis det sociale arbejdes felt skal indhente viden om målgruppen, må undersøgelserne favne bredt. Nedenstående illustration giver en overordnet oversigt over mulige interessante vidensområder der kan bidrage til det beskæftigelsesrettede arbejde med autister.

¹⁵Open access her: <http://www.autism.manchester.ac.uk/research/projects/research-guidelines/>

REFERENCER

Amby, F. (2015). *Målgruppen der forsvandt, Handicapområdets position i dansk beskæftigelsespolitik og hvordan ledige med handicap kommer i ordinær beskæftigelse*. Frederiksberg C: Frydenlund.

Autisme, L. (2019). *Levevilkårsundersøgelse*. Landsforeningen Autisme.

Autismeforeningen. (2023). *Autismeforeningens nøgletal for autisme*. Taastrup: Autisme foreningen .

Autismeforeningen. (27. 12 2023). *Visualisering og Struktur*. Hentet fra Videnscenter for Autisme:
<https://www.autismeforeningen.dk/videnscenter/artikler/temaartikler/visualisering-og-struktur/>

- Baldwin, S., Costley, D., & Warren, A. (9. April 2014). Employment activities and experiences of adults with high-functioning autism and Asperger's Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders* , s. 2440–2449. doi:10.1007/s10803-014-2112-z
- Benach, J., Muntaner, C., & Santana, V. (2007). *Employment Conditions and Health Inequalities. Final report to the WHO*. Employment Conditions Knowledge Network (EMCONET).
- beskæftigelsesindsats, I. o. (2022). *LBK nr 701 af 22/05/2022*. Hentet fra bekendtgørelse om lov om en aktiv beskæftigelsesindsats: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2022/701>
- Beskæftigelsesministeriet (Instruktør). (2023). *Handicaptopmøde* [Film].
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: en introduktion. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative metoder: En grundbog* (s. 13-28). København: Hans Reitzel forlag.
- Chapman, R. (2020). Defining neurodiversity for research and practice. I B. H. Rosqvist, N. Chown, & A. Stenning, *Neurodiversity studies, A new critical paradigm* (s. 57-72). New York: Routledge .
- Charitaki, G., Soulis, S.-G., & Tyropoli, R. (10. juli 2019). Academic Self-Regulation in Autism Spectrum Disorder: A Principal Components Analysis. *International Journal of Disability, Development and Education*, 26-45.
- COWI. (2021). *Samfundsøkonomiske gevinster ved højnet uddannelsesniveau hos personer med psykisk handicap*. Kongens Lyngby: Det centrale handicapråd .
- Danneris, S. (2016). One Size Doesn't Fit All: Diversifying research on active labor market policies. *Social Work and society*.
- Danskeordbog, D. (18. 12 2023). *Ordnet*. Hentet fra Den Danske ordbog, moderne dansk sprog: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=forvente>
- Dobusch, L. (13. oktober 2020). The inclusivity of inclusion approaches:. *Gender, Work & Organization*, s. 379–396. doi:DOL: 10.1111
- Faragher, B., Cass, M., & Cooper, C. (Marts 2005). The Relationship Between Job Satisfaction and Health: A Meta-Analysis. *Occupational and Environmental Medicine* 62, s. 105-112. doi:10.1136/oem.2002.006734
- forskningsministeriet, U. o. (2014). *Den danske kodeks for integritet i forskning*. København K: Uddannelses-og forskningsministeriet.
- Fredens, K. (2018). *Læring med kroppen forrest*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Frederiksen, M. (2018). Design. I S. P. Olesen, & M. Monrad, *Forskningsmetode i socialt arbejde* (s. 83-106). København:: Hans Rietzels.
- Fuld, S. (29. juli 2020). Demarginalizing Intellectual and Developmental Disabilities in Graduate Social Work Education. *Journal of Social Work Education*, s. 508-518. doi:10.1080/10437797.2019.1656584
- Goffman, E. (1992). *Vore Rollespil i hverdagen*. Norge: Pax Forlag A/S.
- Goffman, E. (2004). *Social Samhandling og mikrosociologi* . København: Hans reitzels forlag.
- Goffman, E. (2009). *Stigma, Om afvigerens sociale identitet*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

- Gowen, E. a. (2017). *Guidelines for conducting*. Manchester: The University of Manchester Research.
- Graetz, J. E. (4. januar 2010). Autism grows up: Opportunities for adults with autism. *Disability & Society*, s. 33-47. doi:10.1080/09687590903363324
- Haney, J. L. (22. november 2018). Reconceptualizing Autism: An Alternative. *Journal of Progressive Human Services*, s. 61–80. doi:: <https://doi.org/10.1080/10428232.2017.1394689>
- Heslop, P., & Bushell, M. (3. April 2023). Training, Reporting Findings from an Exploratory Study of Social Workers' Perceptions about autism. *The British Journal of Social Work*, s. 3218–3236. doi:<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcad108>
- Hillary, A. (2020). Neurodiversity and cross-cultural communication. I N. C. Hanna Bertilsdotter Rosqvist, *Neurodiversity Studies, A New Critical Paradigm* (s. 91-108). New York: Routledge .
- Jackson-Perry, D., Rosqvist, H. B., Annable, J. L., & Kourti, M. (2020). Sensory Strangers, Travels in normate sensory worlds. I H. B. Rosqvist, N. Chown, & A. Stenning, *Neurodiversity* (s. 125-140). New York: Routledge .
- Jacobsen, B., Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2020). Fænemonologi. I L. Tanggaard, & S. Brinkmann, *Kvalitative Metoder, En Grundbog* (s. 281-308). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jacobsen, M. H., & Kristiansen, S. (2002). *Eriving Goffman- sociologien om det elementære livs sociale former*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Jurgens, A. (2020). *Neurodiversity in a neurotypical world. An enactive framework for investigating autism and social institution*. New York: Routledge.
- Juul, S. &. (2012). Videnskabsteoretiske retninger og projekt arbejde . I &. K. S. Juul, *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. en indføring* (s. 399-430). København : Hans Reitzels Forlag.
- Juul, S. (2018). Videnskabsteoretiske kontroverser i forskningen. I M. Monrad, & S. P. Olesen, *Forskningsmetode i socialt arbejde* (s. 319-346). København: Hans Reitzels Forlag.
- Kamio, Y., Inada, N., & Koyama, T. (17. Januar 2013). A nationwide survey on quality of life and associated factors of adults with high-functioning autism spectrum disorders. s. 15-26. doi:10.1177/1362361312436848.
- Kjeldsen, L., Amby, F., & Eskesen, L. R. (2021). *Beskæftigelsesindsatsen for ledige med handicap - Et komparativt perspektiv*. Aarhus: VIA University College.
- kompressionsloven. (2020). *LBK nr 108 af 03/02/2020*. Hentet fra Bekendtgørelse af lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v.: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/108>
- Kristiansen, S. (u.d.).
- kurth, M. (2013). Handicap hybrid- mellem den medicinske og sociale model. I b. k. Inge storgaard bonfils, *Handicapforståelser, mellem teori, erfaring og virkelighed* (s. 35-50). København: Akademisk forlag.
- Lazarus, R. S. (2006). *Stress og følelser- en ny syntese*. København K: Akademisk forlag.
- Marselisborg. (2021). *Kortlægning af kommunernes praksis på handicapområdet*. Aarhus C: Marselisborg Center for udvikling, kompetence og viden .

- Milton, D. (16. august 2012). On the ontological status of autism: the double empathy problem, *Disability and society*. *Kent Academic Repository*, s. 883-887. doi:<https://doi.org/10.1080/09687599.2012.710008>
- Mogro-Wilson, C. (2014). Using neuroscience to inform social work practices in schools for children with disabilities. I J. S.-G. H. C. Matto, *Neuroscience for social work: Current research and practice* (s. 177–201). Springer Publishing Company.
- Molis. (10. 10 2023). *En kort fortælling om diagnosticeringssystemet ICD-11 og autisme*. Hentet fra molis : <https://www.molis.dk/nyhedsbrev-blog-icd-11>
- Monrad, M. (2018). Tilvirkning af data. I S. P. Olesen, & M. Monrad, *Forskningsmetode i socialt arbejde* (s. s. 107-144). København: Hans Rietzels.
- Nylander, L. (2003). *Autismespektrumsforstyrrelser hos voksne*. Virum: Videnscenter for Autisme og Langager skolen.
- Olsen, S. P. (2018). Analysestrategi . I S. p. Merete Monrad, *forskningsmetode i socialt arbejde* (s. 145-170). København: Hans Reitzels forlag.
- O'Neill, M. &. (juni 1997). Sensory-Perceptual Abnormalities in Autism: A Case For More Research? *Journal of Autism and Developmental Disorders*, s. 283-293. doi:10.1023/a:1025850431170
- Pedersen, D. B. (2017). *IMPACT, Redskaber og metoder til at ændre forskningen gennemslagskraft*. Aalborg universitet København: Det frie forskningsråd.
- Pellicano, E., & Houting, J. d. (3. april 2022). Annual Research Review: Shifting from 'normal science' to neurodiversity in autism science. *The journal of child psychology and psychiatry*, s. 357-502. doi:[doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1111/jcpp.13534](https://doi.org/10.1111/jcpp.13534)
- Pellicano, E., & Stears, M. (12. Maj 2011). Bridging Autism, Science and Society: Moving Toward an Ethically. *Autism research*, s. 271-282. doi: <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1002/aur.201>
- Rodgers, J., Herrema, R., Garland, D., Osborne, M., Cooper, R., Heslop, P., & M, F. (24. December 2018). Uncertain Futures: Reporting the Experiences and Worries of Autistic Adults and Possible Implications for Social Work Practice. *The British Journal of Social Work*, s. 1817–1836. doi:<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcy117>
- Rosqvist, H. B., Chown, N., & Stenning, A. (2020). *Neurodiversity Studies. A New Critical Paradigm*. New York: Routledge.
- Russell, G. (2021). *The Rise of Autism. Risk and resistance in age of diagnose*. New York: Routledge.
- Råd, D. E. (2016). *Diagnosen som det bedste og det værste*. Det Etske råd.
- Simmel, G. (1998). *Hvordan er samfundet muligt?* København: Gyldendal.
- Socialministeriet. (2023). *Handicappolitisk redegørelse*. København K: Social,-Bolig- og Ældreministeriet.
- socialstyrelsen. (29. 11 2023). *Vidensportalen på det sociale område* . Hentet fra social og boligministeriet: <https://vidensportal.dk/voksne/peerstoette/indsatser/laer-at-tackle>
- Socialstyrelsen. (27. 12 2023). *Autisme og Job*. Hentet fra Vidensplatform om handicap og beskæftigelse: <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/vidensplatform-om-handicap-og-beskaeftigelse/handicapgrupper/autisme-og-beskaeftigelse>

- STAR. (20. 11 2023). *Jobindsats*. Hentet fra Arbejdsmarkedsstatus databank:
<https://jobindsats.dk/databank/arbejdsmarked/status-pa-arbejdsmarkedet/>
- STAR. (15. 11 2023). *Star.dk*. Hentet fra Styrelsen for arbejdsmarked og rekruttering: <https://star.dk/indsatser-og-ordninger/nytaenkning-af-beskaeftigelsesindsatsen>
- Steinar Kvale, S. B. (2015). *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Stenning, A. (2020). *Understanding empathy through a study of autistic life writing: On the importance of neurodivergent morality*. New York : Routledge.
- Sundhedshedsdatastyrelsen. (6. 11 2023). *Om ICD-11*. Hentet fra
https://sundhedsdatastyrelsen.dk/da/icd_11/om_icd11
- sundhedsministeriet, I.-o. (10. 11 2023). *Kommunalreformen i 2007*. Hentet fra indenrigs- og sundhedsministeriet:
<https://im.dk/arbejdsmraader/kommunal-og-regionaloekonomi/kommunale-opgaver-og-struktur/kommunalreformen-i-2007>
- Svare, S. E. (14. april 2021). Talsperson for Autisme Ungdom: Lad være med at kalde mig højtfungerende autist. *Politikken*. Hentet fra <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art8167479/Lad-v%C3%A6re-med-at-kalde-mig-h%C3%B8jtfungerende-autist>
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2020). Del 1. Metoder. I L. Tanggaard, & S. Brinkmann, *Kvalitative metoder, En grundborg* (s. 33-64). København: Hans Reitzels Forlag.
- Taylor, J. L., Smith, L. E., & Mailick, M. R. (Juni 2014). Engagement in Vocational Activities Promotes Behavioral Development for Adults with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, s. 1447-1460. doi:10.1007/s10803-013-2010-9
- VIVE. (2023). *Handicap og beskæftigelse 2022*. København K: Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.